

**El servei de biblioteca mòbil:
una proposta metodològica per a la Sierra de Albarracín (Teruel)**

**Sergi Draper
Treball Final de Màster
Universitat de Barcelona
Facultat de Biblioteconomia i Documentació
MGDBSI, 2017-18
Dirigit per Maite Comalat**

«Nothing is original. Steal from anywhere that resonates with inspiration or fuels your imagination. Devour old films, new films, music, books, paintings, photographs, poems, dreams, random conversations, architecture, bridges, street signs, trees, clouds, bodies of water, light and shadows. Select only things to steal from that speak directly to your soul. If you do this, your work (and theft) will be authentic. Authenticity is invaluable; originality is nonexistent. And don't bother concealing your thievery—celebrate it if you feel like it. In any case, always remember what Jean-Luc Godard said: "It's not where you take things from—it's where you take them to."»

Jim Jarmusch¹

Evidentment la gran majoria de les idees que apareixen en aquest treball no són originals. Abans que jo, molta gent ha pensat i escrit sobre què és una biblioteca pública, la seva funció i beneficis, les seves possibilitats. Potser menys gent hagi escrit sobre les biblioteques mòbils, però en tot cas de manera valuosa i estimulant, moltes vegades fruit de la pròpia experiència i entusiasme per aquest servei bibliotecari que, tot i que sembli tenir una consideració de biblioteca menor, atrapa de manera especial. De tots els textos, informacions, i converses a les que he tingut accés he robat alguna cosa. Des dels pedestals més elevats de la biblioteconomia, fins al personal dels bibliobusos que recorren cada dia carreteres i pobles, per tal d'oferir un servei que traspasa el professional per a endinsar-se en la inescrutabilitat de lo personal, de lo emocional. A tothom el meu reconeixement i gratitud.

Conscient de la meva incapacitat per aconseguir un text original, però, tampoc volia que aquest treball es convertís en un conjunt de cites de textos previs. Així, per tal de deixar constància dels furtos que he realitzat de manera conscient, he anat trufant el text de notes per assenyalar d'on he extret les idees que apareixen en aquest treball. Impossible ha estat referenciar les converses que he pogut mantenir amb el personal dels bibliobusos de la Diputació de Barcelona durant tres mesos. A totes i tots ells, així com a totes les persones que han col·laborat en aquest treball, aportant-me idees, responant qüestionaris, recomanant-me lectures, fent observacions,... de manera desinteressada, només per la passió que generen les biblioteques mòbils: moltes gràcies! Aquest treball és també una mica vostre!

¹ https://www.moviemaker.com/archives/series/things_learned/jim-jarmusch-5-golden-rules-of-moviemaking/

	Resum	4
	Introducció	5
	Objectius i metodologia	7
1.	Marc teòric	9
	1.1. La biblioteca pública, eina per a millorar la vida de les persones	8
	1.2. La biblioteca mòbil	10
	1.3. Elements que defineixen el servei de biblioteca mòbil	12
	a. Vehicle	12
	b. Personal	16
	c. Local base	18
	d. Municipis, rutes i parades	20
	e. Col·lecció	21
	f. Finançament i Pressupost	23
	g. Avaluació i Valor social del servei	26
2.	Objecte d'investigació	29
	2.1. Comarca de la Sierra de Albarracín	30
	a. Història	31
	b. Població	31
	c. Biblioteques	36
	d. Altres serveis i equipaments	38
	2.2. Prospecció sobre experiències similars	42
	2.3. Pràctiques del MGDBSI als bibliobusos de la Diputació de Barcelona	49
3.	Definició de la tipologia de servei	52
	a. Vehicle	53
	b. Personal	56
	c. Local base	57
	d. Municipis, rutes i parades	57
	e. Col·lecció	58
	f. Finançament i Pressupost	59
	g. Avaluació i Valor social del servei	61
4.	Fases del projecte	63
	4.1. Disseny metodològic	65
	a. Anàlisi de situació: PEST, DAFO i CAME	65
	b. Definició de la missió, visió, funció i valors del servei	71
	c. Polítiques i Factors clau d'èxit	73
	d. Objectius estratègics	75
	e. Mesures de control	76
	f. Cronograma	78
5.	Conclusions	80
	Annex I. Qüestionari sobre serveis de biblioteca mòbil	84
	Annex II. Dades de les biblioteques de la Sierra de Albarracín	85
	Annex III. Qüestionari sobre serveis de biblioteca municipal	102
	Annex IV. Diagrama conceptual del disseny metodològic	103
	Annex V. Proposta de jornada de treball.....	105
	Annex VI. Proposta de rutes	107
	Annex VII. Proposta de pressupost	111
	Annex VIII. Exemple de Pla de col·laboració i suport de la biblioteca mòbil i els centres educatius	113
	Annex IX. Briefing destinat a la campanya de màrqueting	119
6.	Bibliografia	122

Resum

Aquest treball presenta el servei de biblioteca mòbil com a solució per apropar els serveis bibliotecaris a zones amb poca població, en les que es considera que no és rendible l'establiment d'un servei de biblioteca pública estàtic. Si s'assumeix que els serveis bibliotecaris serveixen per a millorar la vida de les persones, s'ha de garantir el dret de la població a accedir als serveis de biblioteca pública. Especialment, el dret d'aquelles persones que es troben en una situació menys favorable, reforçant l'exercici dels seus drets civils, polítics, econòmics, socials i culturals.

A partir d'una introducció teòrica al servei bibliotecari mòbil, posteriorment es planteja una proposta de disseny metodològic per a planificar un servei de biblioteca mòbil a la Sierra de Albarracín (Teruel). La transversalitat de la missió bibliotecària, l'abast demogràfic i temàtic dels seus serveis, la capacitat i flexibilitat per a generar productes que l'administració considera decisius per a la població la situen en un posicionament clau: La biblioteca mòbil com a eina per a oferir productes bibliotecaris a la població, en coordinació i col·laboració amb els serveis bibliotecaris que ja existeixen. La biblioteca mòbil com a catalitzadora per a la creació de xarxa amb els serveis culturals, educatius i socials del territori. La biblioteca mòbil com a generadora de cohesió social fomentant espais d'intercanvi de sabers i coneixements, cultures i procedències diverses, experiències passades i anhels i aspiracions de cara al futur; promovent la participació de la població i el desenvolupament del sentit de comunitat.

Introducció

El present treball fa una introducció al servei de biblioteca mòbil com a solució per apropar els serveis bibliotecaris a zones demogràficament minvants per a, posteriorment, plantejar una proposta de disseny d'un servei de biblioteca mòbil a la Sierra de Albarracín (Teruel).

Es parteix de la defensa de les biblioteques públiques com a element transformador de les comunitats en les que s'integren, reportant molts beneficis a la població que serveixen: treballen per la inclusió i la cohesió social, reforcen els drets i la participació de les persones, donen accés a la informació i la cultura, fomenten la formació i la creativitat, promouen el diàleg cultural i l'intercanvi de sabers i compartir experiències, contraresten la fractura digital i entrenen en l'ús de la tecnologia, apoderen els usuaris per a ser autònoms davant els reptes que han d'afrontar, i els acompanya al llarg de la seva vida.

Si s'accepta la igualtat de drets i oportunitats de totes les persones a l'accés a la informació i la cultura, independentment del seu origen, condició social o econòmica, o del seu lloc de residència; i es reconeix la biblioteca pública com a element determinant per a assolir aquest accés, el servei de biblioteca mòbil emergeix com una garantia per a proporcionar serveis bibliotecaris a la població de municipis amb pocs habitants, on és difícil establir serveis bibliotecaris fixos, normalment per qüestions econòmiques.

A continuació es planteja una introducció teòrica al servei bibliotecari mòbil per tal de conèixer els elements que el conformen. Identificar els aspectes fonamentals que permeten desenvolupar el servei ens permetrà, posteriorment, adaptar-los a les necessitats de la població i les característiques dels municipis d'un entorn rural com els que conformen la Comarca de la Sierra de Albarracín.

Una introducció a la distribució municipal i a la situació demogràfica de la Comarca de la Sierra de Albarracín, als serveis bibliotecaris que existeixen, i a la resta de serveis i equipaments presents en el territori, especialment als educatius, socials i sanitaris ens ajudaran a definir la tipologia de servei adequat per a la comarca. Aquesta definició també tindrà en compte la prospecció d'experiències similars (serveis de biblioteques mòbils en àmbits rurals que presten servei a municipis disseminats en el territori, amb una majoria de municipis amb una població escassa en un procés de minva progressiva de la seva població i un envelliment acusat dels seus habitants) i l'experiència obtinguda amb la realització de les pràctiques del màster als bibliobusos de la Diputació de Barcelona.

La proposta d'una metodologia per a presentar les diferents fases que haurien de definir la gestió d'un projecte de biblioteca mòbil té la intenció de plantejar les diferents etapes per a concretar l'esquema del projecte a la Comarca de la Sierra de Albarracín. La constatació que la situació de desertització poblacional i risc de supervivència dels pobles i petits municipis rurals és un problema que es reproduïx a nivell estatal i que afecta a nombroses regions, fa que un dels objectius de sistematitzar el procés del projecte és que serveixi per a proposar una metodologia usable com a model, que es pugui replicar i utilitzar en altres projectes per a zones de característiques similars. La contribució a la literatura científica serà poder plantejar una

metodologia que faci viable projectar serveis bibliotecaris mòbils com a eina de transformació social i dinamització cultural, i com a element clau en la lluita contra la despoblació del territori.

Tot i plantejar les diferents fases que conformen un projecte, aquest treball es limitarà a plantejar els fonaments que defineixen el projecte i les fases a implementar, desenvolupant la 1a fase d'aquest, que es tradueix en el Disseny metodològic: Diagnòstic de la situació del context mitjançant el PEST, el DAFO, i el CAME; Definició de la Missió, Visió, Funcions i Valors; Definició de les polítiques i Factors clau d'èxit; Definició dels objectius estratègics; Definició del procés d'avaluació i les mesures de control; i una Proposta de cronograma. Per tant, la definició de la tipologia del servei que aquí es presenta i la metodologia associada a la realitat de la Comarca de la Sierra de Albarracín se situa en un àmbit teòric.

La implementació del projecte i de les següents fases han de comptar amb la participació i implicació de la/les administració/ons que es responsabilitzin del projecte. La 2a fase es connecta ineludiblement a un treball de camp que integri als agents territorials i a la població usuària del futur servei, per tal de realitzar una anàlisi de la situació, una prospecció de les necessitats, i la verificació i revisió de l'estratègia. Per tant, aquí no es pot presentar un document tancat, ja que seria contradictori amb l'esperit participatiu del propi projecte. Alguns dels annexos a aquest treball, tot i presentar algunes propostes concretes, ho fan amb la intenció de permetre visualitzar i orientar alguns dels aspectes del projecte, més que amb la voluntat de concreció.

Les Conclusions tancaran el treball amb la intenció de recollir els aspectes significatius que s'hi han anat desenvolupant.

Objectius i metodologia

L'objectiu del treball que aquí s'exposa, és definir els elements que conformen una biblioteca mòbil per tal de fer una proposta metodològica que ajudi a dissenyar, i presentar com a viable, un servei bibliotecari mòbil per a zones rurals amb municipis disseminats de poca població, i amb uns serveis bibliotecaris inexistents o precaris. Per a visualitzar el disseny s'agafarà com exemple la Comarca de la Sierra de Albarracín (Teruel), amb una població d'unes 4.500 persones que viuen repartides en els 25 municipis que la conformen.

S'intentarà justificar la necessitat d'un servei de biblioteca mòbil que vagi més enllà de l'oferiment de productes bibliotecaris habituals (consulta fons, préstec, formació d'usuaris, activitats promoció de la lectura, etc.), per a exercir un paper de coordinació i col·laboració amb les biblioteques que puguin existir i, sobretot, fer incidència en la seva capacitat per a impulsar la creació de treball en xarxa amb els serveis culturals, educatius i socials del territori.

Si la biblioteca mòbil pot ajudar a la dinamització cultural, social i econòmica a partir del treball amb els agents de la comarca, no és menor el fet que aquesta dinamització es faci comptant amb la participació de la població, que és l'objecte principal del servei. Així, la biblioteca pública desenvoluparà el sentit de comunitat generant cohesió social, i fomentant espais d'intercanvi de sabers i coneixements, cultures i procedències diverses, experiències passades i anhels futurs.

La transversalitat de la missió bibliotecària, l'abast demogràfic i temàtic dels seus serveis, la capacitat i flexibilitat per a generar productes que l'administració considera decisius per a la població (alfabetització digital i relació electrònica amb l'administració, suport a l'educació i la investigació, recuperació del patrimoni cultural immaterial de la comarca, suport a l'atenció socio sanitària de la població envellida,...) la situen en un posicionament clau que ha d'aprofitar.

El desenvolupament del treball, eminentment teòric però amb una clara voluntat d'aplicació pràctica, ha desenvolupat diferents mètodes i processos que permetessin extrapolar els conceptes i fonaments presentats en conclusions:

- Realització de les Pràctiques del MGDBSI a la Gerència de Serveis de Biblioteques de la Diputació de Barcelona.

Les Pràctiques van permetre un coneixement teoricopràctic de la realitat del servei de biblioteca mòbil, en un format de vehicle tipus bus i per a municipis amb una població entre 300 i 3.000 persones, a partir de l'organització i funcionament dels bibliobusos dels Serveis de Biblioteques de la Diputació de Barcelona i de la Generalitat de Catalunya.

El desenvolupament de les Pràctiques va constar de sessions teòriques impartides des dels diferents departaments de la Gerència de Serveis de Biblioteques de la Diputació de Barcelona, mostrant diferents àrees relacionades amb els bibliobusos: planificació del servei, col·lecció, serveis i activitats, avaluació, equips de personal, vehicles, locals, equipament i infraestructura informàtica, projectes dels bibliobusos al territori, i difusió i promoció del servei. Les sessions pràctiques sobre el terreny suposaren desplaçaments a les parades de la majoria dels bibliobusos de la Diputació de Barcelona i la Generalitat de Catalunya, i permeteren copsar el funcionament diari d'un bibliobús, les dinàmiques que s'estableixen entre els usuaris i l'equip

del bibliobús, les projectes al territori, les dificultats i inconvenients que es troben en el seu dia a dia, etc. Especialment interessant varen ser les converses mantingudes amb els diferents equips de treball dels bibliobusos.

- Revisió de la bibliografia especialitzada en biblioteca mòbil.

La revisió bibliogràfica se centrà en la bibliografia especialitzada tant en paper com en format digital. Si resulten bàsiques les *Pautas sobre Bibliotecas Móviles* de la IFLA (IFLA, 2010), o el llibre *La biblioteca móvil*, coordinat per Roberto Soto (Soto, 2001), el repositori bibliogràfic digital de ACLEBIM², resulta fonamental per a conèixer la literatura científica més propera, anàloga i similar al nostre supòsit relacionada amb les biblioteques mòbils. Tant els documents que es troben a la seva bibliografia com les ponències i comunicacions presentades en els diferents Congreso Nacional de Bibliotecas Móviles aporta una visió actual i retrospectiva de la realitat de les biblioteques mòbils a nivell nacional i, en menor mesura, internacional.

La consulta de diferents articles que es referencien a la bibliografia d'aquest treball ha resultat una part important com a font de coneixement de les diferents tipologies de servei bibliotecari mòbil, tant des d'una visió general com de determinades parts i característiques del servei, i des d'una visió global com partint d'experiències concretes d'arreu.

- Prospecció de diferents projectes de biblioteca mòbil en entorns rurals.

Des del coneixement de diferents projectes i serveis bibliotecaris mòbils en entorns rurals, amb característiques que coincidien amb l'objectiu del present treball en fer una proposta metodològica per al disseny i viabilitat de serveis bibliotecaris mòbil per a zones rurals amb municipis disseminats de poca població, se'ls va fer arribar un qüestionari³ per tal de conèixer diversos aspectes dels diferents projectes: motius que impulsen l'aparició del servei, dependència orgànica i econòmica, sistema bibliotecari en el que s'insereix, relacions amb les administracions i serveis del territori, personal, nombre de parades i freqüència, definició de la ruta, tipus de vehicle, pla d'activitats, etc.

La resposta ha estat irregular, donat que no tots els serveis o projectes als que se'ls va enviar el qüestionari l'han respost. Les respostes rebudes permeten extreure diferents conclusions que s'exposaran més endavant.

² ACLEBIM, Asociación de Profesionales de Bibliotecas Móviles. www.bibliobuses.com

³ El qüestionari el podeu trobar a l'[Annex I](#) d'aquest treball.

1. Marc teòric

1.1. La biblioteca pública, eina per a millorar la vida de les persones

Els serveis bibliotecaris serveixen per a millorar la vida de les persones, sobretot la d'aquelles que es troben en una situació menys favorable, reforçant l'exercici dels seus drets civils, polítics, econòmics, socials i culturals.

Així es recull al *Manifest de la IFLA/UNESCO sobre biblioteca pública* (1994), que situa la biblioteca pública com a eina elemental per assolir la llibertat, el progrés i el desenvolupament de la societat i dels individus que la conformen, mitjançant “l'accés lliure i sense límits per accedir al coneixement, al pensament, a la cultura i a la informació”; o a la *Declaració de Lió* (2014), impulsada per la IFLA com a document per a posicionar les biblioteques davant l'*Agenda 2030 de les Nacions Unides* a partir de 2015.⁴

El progressiu augment en el grau de complexitat de les societats i l'actual allau informativa fa de la biblioteca pública, com a porta d'accés al saber universal i gestora de la memòria col·lectiva de les comunitats, una peça clau en la vigent societat de la informació. Això la converteix, superant actituds neutrals i estèrils, en un element actiu davant el control hegemònic de la informació que genera processos d'exclusió i de desigualtat social. I l'inspira en generar propostes que portin a un repartiment equilibrat de les oportunitats i els recursos que aporta el coneixement com a patrimoni intangible universal de la humanitat. La biblioteca pública, doncs, té la possibilitat de contribuir a una societat més justa, solidària i crítica (Civallero, 2016).

La funció social de la biblioteca pública⁵, com a element d'oposició a la desigualtat social, té un gran ventall de propòsits, des de la mediació cultural, la formació de la ciutadania crítica, la construcció de vida pública i projectes col·lectius, el foment del coneixement, fins a la conservació i recuperació de la memòria (Duque, 2018).

En aquest sentit, informes com *El valor de les biblioteques públiques en la societat: el cas de la Xarxa de Biblioteques Municipals* (Togores, 2014), mostren la influència de la biblioteca pública en els eixos sobre els que gira la societat:

⁴ *Manifest de la IFLA/UNESCO sobre biblioteca pública* (1994).

http://www.cobdc.org/publica/manifestos/manifest_bp.html

IFLA. *Declaració de Lió* (2014).

<https://www.lyondeclaration.org>

IFLA. *Acceso y oportunidades para todos. Cómo contribuyen las bibliotecas a la Agenda 2030 de las Naciones Unidas* (2016).

<https://www.ifla.org/files/assets/hq/topics/libraries-development/documents/access-and-opportunity-for-all-es.pdf>

⁵ Sobre la funció social de la biblioteca pública podem trobar bibliografia a la web de la Fundació Biblioteca Social, on fan una recopilació de textos:

<http://fundacionbibotecasocial.org/rol-social-de-la-biblioteca-publica-recopilacio-darticles/>

L'eix cultural, mitjançant l'accés universal al coneixement i la cultura, el foment de l'hàbit i la competència lectora, la preservació de la memòria cultural local, i el progrés cultural i artístic;

L'eix social, mitjançant la cohesió social, la inclusió a la diversitat cultural i de les persones amb dificultats de qualsevol tipus, i la revitalització de l'espai públic;

L'eix econòmic, mitjançant el foment de la inclusió laboral i el progrés econòmic i social;

L'eix educatiu, mitjançant l'alfabetització informacional, la inclusió digital d'una societat més i millor informada;

Adjudicant-li una posició estratègica per a qualsevol administració pública en la seva funció de vertebrar i garantir l'accés a la cultura per a totes les persones que integren la comunitat a la que serveix, com queda recollit a la Constitució Espanyola⁶, com en les diferents Lleis de Biblioteques desenvolupades per les comunitats autònomes⁷.

En l'esforç per a que la biblioteca pública arribi a la totalitat de la població tenen un paper cabdal els serveis d'extensió bibliotecària, que vetllen per a proporcionar serveis bibliotecaris a aquelles persones que pateixen dificultats d'accés per raons de residència, falta d'integració o reclusió forçada. Aquests serveis d'extensió bibliotecària, tot i les seves especials característiques, han de proporcionar uns serveis al mateix nivell d'accés i de qualitat que els que ofereix una biblioteca pública, per aquesta raó formaran part d'un sistema bibliotecari més ampli (Soto, 2001). Un d'aquests, és el servei de biblioteca mòbil.

1.2. La biblioteca mòbil

La biblioteca mòbil és un servei bibliotecari itinerant adreçat a la població d'aquells nuclis habitats on no és possible l'establiment d'un servei bibliotecari fix. Hi ha autors, com Roberto Soto, que el consideren un servei d'extensió bibliotecària, definint-lo com *'un servicio público de extensión bibliotecaria incluido en una unidad administrativa que, mediante una colección organizada y procesada de documentos, gestionada por personal capacitado y suficiente, con la ayuda de medios técnicos y materiales precisos y el apoyo de la base central de la que procede, utiliza un medio de transporte, de tracción propia o remolcado, para acceder físicamente, de forma planificada, predeterminada, periódica y publicitada, a lugares o grupos sociales alejados de una prestación bibliotecaria estable, con el objetivo de hacerlos partícipes de los beneficios de la biblioteca pública'* (Soto, 2001).

Per la seva part, les *Pautas sobre Bibliotecas Móviles* de la IFLA, traduïdes al castellà per ACLEBIM, diferencia la biblioteca mòbil depenent d'un servei bibliotecari estable (aproximant-se

⁶ *Constitució Espanyola*. Madrid: Agencia Estatal Boletín Oficial del Estado, 2014. Preàmbul, Arts. 9.2, 46, 48, 50, 148.1, i 149.

http://www.congreso.es/constitucion/ficheros/c78/cons_cata.pdf

⁷ *Ley 7/2015, de 25 de marzo, de Bibliotecas de Aragón*.

<https://www.boe.es/buscar/pdf/2015/BOE-A-2015-5331-consolidado.pdf>

així al concepte d'extensió bibliotecària); i les biblioteques mòbils com a servei bibliotecari en si mateix per a àrees de poblacions rurals disperses, però amb la necessitat d'un local base des d'on operar. I amplia el significat del terme 'biblioteca mòbil' a '*cualquier servicio de biblioteca que no permanece fijo en un punto es clasificado como Biblioteca Móvil*' (IFLA, 2010).

Els nuclis de població als que donarà servei la biblioteca mòbil, poden ser urbans o rurals, agrupats o dispersos, però en tot cas, on el seu nombre d'habitants no fa sostenible econòmicament el manteniment d'un servei bibliotecari fix. La biblioteca mòbil, també pot servir per analitzar el comportament de la població respecte a la seva necessitat de serveis bibliotecaris i com avançada de serveis estables posteriors; tot i que aquest fet no justifiqui per si mateix l'existència de la biblioteca mòbil, sí que és una funció que pot ser crucial abans de decidir fer una inversió en un nou equipament bibliotecari fix, ja que hi ha circumstàncies en que és més rendible un servei bibliotecari mòbil que la instal·lació d'un edifici (IFLA, 2010).

Com la resta de biblioteques públiques, és recomanable que la biblioteca mòbil formi part d'un sistema bibliotecari. Formant part d'un sistema bibliotecari i integrant-se en la seva planificació, aprofitarà les estructures tècniques, administratives i de gestió disponibles; a més de compartir recursos econòmics, materials i humans. En el cas de que no existís una coordinació de les biblioteques locals, la biblioteca mòbil podria ser un element clau per a enxarxar-les i dinamitzar accions conjuntes, reforçant el servei bibliotecari de la zona. Així, la biblioteca mòbil no només pot servir de nexa entre les biblioteques existents, també pot realitzar tasques de suport que potenciï els seus serveis.

A més, per la seva naturalesa, la biblioteca mòbil és un servei supramunicipal. Per tant, per tal d'assegurar l'èxit en la prestació del servei, i derivat de les responsabilitats legals de cada administració, es fa necessària una coordinació entre administracions de diferent nivell: municipals, comarcals, provincials i autonòmiques⁸.

Per a dur a terme aquesta coordinació es poden contemplar diferents solucions en forma de convenis de col·laboració entre administracions, o de la creació de consorcis de gestió. En tot cas, els acords han reflectir la distribució de competències, d'acord amb la legislació regional, per a definir la gestió de la prestació del servei i el seu finançament, la responsabilitat sobre els recursos, la planificació i definició del servei i la seva promoció (Arroyo, 2005).

Degut a les característiques especials del servei, es pot considerar la creació d'un Consell assessor en el que hi estiguin representades totes les parts involucrades: les direccions tècniques bibliotecàries de la regió, les administracions i els municipis. Aquest Consell podria consensuar la planificació, els recursos necessaris, els pressupostos, la tipologia i nombre de personal, el catàleg de serveis i activitats, les parades, la freqüència i els horaris.

Si per una banda la biblioteca la biblioteca mòbil haurà d'establir relacions, de forma prèvia, amb els diferents agents del territori, des dels serveis que proporciona l'Administració, com els educatius o socials, als agents econòmics, com associacions d'artesans o de comerç local, amb els que s'establiran projectes de col·laboració i/o promoció mútua; un altre aspecte que s'ha de

⁸ Ley 7/2015, de 25 de marzo, de Bibliotecas de Aragón. [Preámbulo]

tenir en compte és la participació de la població usuària en el servei. Una de les característiques més importants de la biblioteca mòbil és la seva capacitat de cohesió social i l'estreta relació de confiança que s'estableix entre l'equip professional de les biblioteques mòbils i les persones usuàries. Aquest fet no es pot quedar en una qüestió anecdòtica, i s'ha de treballar activament per a que la població intervingui i tingui influència en la definició dels serveis que els seran donats. Per a la qual cosa caldrà dissenyar els canals participatius amb que la població tingui ocasió d'avaluar i opinar sobre el servei prestat, fent propostes de millora. De retruc, s'hauran de tenir en compte els altres serveis que rep la població, per tal de coordinar-se amb ells.

1.3. Elements que defineixen el servei de biblioteca mòbil

Prenent com a referència les *Pautas sobre Bibliotecas Móviles* de la IFLA (IFLA, 2010), la biblioteca mòbil té uns elements i unes característiques concretes que defineixen el seu servei:

1.3.a. Vehicle

La mobilitat del servei és el tret més característic. Els avantatges que presenta són múltiples. Per una banda la sostenibilitat econòmica, ja que amb una sola unitat s'aconsegueix donar servei a un ampli nombre de població. Per un altra banda, la regularitat en la freqüència de les parades i la possibilitat d'establir relacions de confiança amb els usuaris proporcionant un servei gairebé personalitzat, abastant pràcticament la totalitat del territori al que es destina el servei, contraresten el fet que la biblioteca mòbil contingui menys fons documental que el que es troba disponible en un servei bibliotecari fix.

L'elecció del vehicle, que vindrà definida pel disseny dels serveis oferts, resulta fonamental. Des de les seves dimensions a la seva autonomia, passant per l'adequació del seu interior, o la seva sostenibilitat ecològica.

El vehicle podrà ser practicable per als usuaris o podrà utilitzar-se únicament per al transport del fons documental. Si és entès com a vehicle de transport, s'haurà de definir el tipus de mobiliari o receptacles per a encabir i moure el fons, i els seus ancoratges de la càrrega, així com el sistema de càrrega i descàrrega. S'ha de pensar en un sistema accessible, confortable i segur per al personal que hagi de carregar i descarregar el fons, mitjançant elevadors o rampes. Com igualment es valorarà l'accessibilitat, la confortabilitat i seguretat dels espais i locals en els que es decideixi depositar el fons documental, encara que sigui temporalment.

Si és practicable, s'adaptarà als "*deu manaments de Faulkner-Brown*". Segons l'arquitecte anglès, un edifici bibliotecari ha de ser: flexible, compacte, accessible, susceptible d'ampliació, variat, organitzat, confortable, constant, indicatiu, segur. Aquí, reinterpretem l'adaptació que en fa l'arquitecte Santi Romero (Romero, 2003):

Flexibilitat. Tot i les limitacions espacials que presenta un vehicle, i l'adequació ajustada als serveis que s'hi ofereixen, s'han de tenir en compte la possible evolució dels usos i l'adaptabilitat futura. Es considerarà la transformació dels espais i la utilització de l'exterior perimetral al vehicle. Per exemple, les instal·lacions d'alimentació, climatització i

il·luminació; la modulació i transformació del mobiliari per adaptar-lo a diferents usos; la instal·lació de tendals; o la capacitat d'emmagatzematge i transport de mobiliari accessori.

Compacitat. La forma rectangular, que acostumen a tenir els vehicles, definirà les solucions per a l'ús i convivència coordinada de persones usuàries i personal, així com la distribució del fons i altres serveis en una superfície reduïda. Es consideraran les possibilitats de circulació, per exemple si el vehicle té més d'un accés, o la distribució del mobiliari per als diferents usos.

Accessibilitat. Es pensarà en una senyalització, identificadora i atractiva dels diferents components de la biblioteca mòbil: logotipatge del vehicle, senyal informativa del lloc de parada, senyalització interior orientativa sobre fons i serveis i adaptada a persones amb diversitat funcional.

S'eliminaran barreres arquitectòniques tant en els accessos d'arribada al lloc de parada, com en l'accés al vehicle de persones amb mobilitat reduïda i altres diversitats funcionals, buscant solucions senzilles i integradores: esglaons, rampes o elevadors per accedir-hi, seients o tamborets tot evitant els objectes que dificultin la circulació, alçada de sostres i prestatgeries o espais d'ús dels equips informàtics tenint en compte les edats i dificultats⁹.

Es farà atenció a la senyalització de la parada, la seva visibilitat, la informació relativa als dies i horaris del servei i activitats que realitzi, així com les possibles incidències que puguin sorgir.

Possibilitat d'ampliació. Podem considerar l'ampliació en diferents sentits, ja sigui que ens referim a l'ampliació de l'espai bibliotecari i/o l'ampliació de la capacitat del vehicle.

Es pot considerar connectar la biblioteca amb l'exterior aprofitant elements del mobiliari urbà com bancs, places, zones d'esbarjo infantil o àrees de descans amb taules i bancades, etc., això estarà en funció de l'elecció de la parada i les seves característiques (centralitat,

⁹ Entenent la biblioteca mòbil com un espai públic subjecte a l'ús d'un servei, es valoraran les possibles solucions per a garantir l'accessibilitat de persones amb diversitat funcional, tenint de referència la normativa existent:

REAL DECRETO 505/2007, de 20 de abril, por el que se aprueban las condiciones básicas de accesibilidad y no discriminación de las personas con discapacidad para el acceso y utilización de los espacios públicos urbanizados y edificaciones.

<http://www.boe.es/boe/dias/2007/05/11/pdfs/A20384-20390.pdf>

Real Decreto 1544/2007, de 23 de noviembre, por el que se regulan las condiciones básicas de accesibilidad y no discriminación para el acceso y utilización de los modos de transporte para personas con discapacidad.

http://www.boe.es/diario_boe/txt.php?id=BOE-A-2007-20785

Orden VIV/561/2010, de 1 de febrero, por la que se desarrolla el documento técnico de condiciones básicas de accesibilidad y no discriminación para el acceso y utilización de los espacios públicos urbanizados.

<http://www.boe.es/boe/dias/2010/03/11/pdfs/BOE-A-2010-4057.pdf>

Real Decreto Legislativo 1/2013, de 29 de noviembre, por el que se aprueba el Texto Refundido de la Ley General de derechos de las personas con discapacidad y de su inclusión social.

<http://www.boe.es/boe/dias/2013/12/03/pdfs/BOE-A-2013-12632.pdf>

LEY 3/1997, de 7 de abril, de Promoción de la Accesibilidad y Supresión de Barreras Arquitectónicas, Urbanísticas, de Transportes y de la Comunicación, del Gobierno de Aragón.

<https://www.boe.es/buscar/pdf/1997/BOE-A-1997-9500-consolidado.pdf>

accessibilitat, visibilitat, proximitat a altres serveis, pertinença a zones de pas de vianants,...).

De la mateixa manera es pot tenir en compte la utilització de l'espai perimetral del vehicle amb l'ús de carpes, tendals, estores, i mobiliari informal; en aquest cas haurem de considerar la capacitat del vehicle per a transportar aquests elements o el temps que s'ha d'emprar en muntar i desmuntar, o la possibilitat de col·laboració amb el municipi. Evidentment, aquesta utilització de l'exterior queda condicionada a les condicions climàtiques i limitada a les èpoques de bonança.

Tot i que hi ha vehicles que permeten la realització d'activitats de petit format en el seu interior, per a als mesos de rigor climàtic s'hauria de considerar la utilització de locals municipals per a la realització d'activitats de difusió de la lectura o formatives, on hi hagi previsió d'un nombre elevat d'assistents, o de les activitats realitzades en xarxa amb altres equipaments, educatius o socials, per apropar els serveis de la biblioteca als diferents col·lectius amb els que es treballa.

Varietat. La transversalitat de l'oferta de serveis que ofereix la biblioteca mòbil, com a biblioteca pública, ha de poder vèncer les limitacions d'espai per a proporcionar una diversitat de serveis de qualitat en un entorn adequat i adaptat per a cada ús: circulació i consulta física i virtual del fons, connexió a internet i gestions administratives, activitats culturals i formatives,... La varietat del fons documental també suposarà l'adaptabilitat i distribució del mobiliari. Pensant en la sostenibilitat del vehicle també es contemplaran diverses solucions per a la il·luminació de l'espai, aprofitant la llum natural o utilitzant-ne d'artificial.

Organització. Si la biblioteca ha de propiciar la relació de l'usuari i el fons, garantint-li l'accés autònom, la biblioteca mòbil ha de facilitar la comprensió de la distribució d'espais, fons i serveis. La ràpida identificació de les àrees i serveis serà tan important com una circulació fluida i una organització harmònica del mobiliari. Es diferenciaran espais d'ús públic dels espais d'ús restringit al personal de la biblioteca, com és la cabina de conducció; així com els diferents elements per accedir i sortir de la biblioteca.

Confort i constància. La biblioteca mòbil ha de procurar que l'experiència per part de l'usuari sigui positiva i que li produeixi ganes de tornar, tenint en compte que les limitacions d'espai condicionaran la confortabilitat i la comoditat dels usuaris, per això l'atenció personalitzada del personal resulta tan important.

La il·luminació i les condicions climàtiques del vehicle han de ser constants, tot i l'exposició a les fluctuacions del clima que aquest patirà. L'elecció de la parada, i fins i tot dels horaris, tindrà conseqüències sobre aquest aspecte. Evidentment es fa necessari un sistema d'il·luminació artificial i de clima (aire condicionat i calefacció), això influirà en l'alimentació elèctrica del vehicle, condicionant la seva autonomia. Cal considerar proteccions tèrmiques en format de làmines de protecció solar per a les finestres del vehicle, així com la instal·lació de tendals també es fa necessària.

Senyalització. El vehicle comptarà amb una senyalització exterior i una interior. Pel que fa a l'exterior, el vehicle en si mateix és un element de senyalització: cal un disseny atractiu i

descriptiu pel pintat de la xapa, essent la imatge 'marca' del servei. La senyalització del lloc de parada també tindrà aquestes característiques de publicitat i identificació del servei: dies i horaris, incidències i activitats. La senyalètica interior identificarà tant les diferents tipologies documentals i seccions temàtiques del fons i el mobiliari escollit per a encabir-les, com els diferents serveis disponibles pels usuaris, i els espais restringits a l'ús del personal de la biblioteca mòbil. Tenint en compte en la terminologia (siguin textos o símbols) la utilització de colors i contrastos, dimensions i proporcions, claredat i comprensibilitat, jerarquia i gradació, així com els materials utilitzats.

Si la senyalització té l'objectiu de facilitar l'autonomia d'accés a la biblioteca mòbil, al seu fons i als seus serveis, es tindrà sensibilitat per les persones amb diversitat funcional, tant pel que fa a la dificultat de visió afegint-hi senyalització Braille, com a l'altura de la senyalització per a persones amb mobilitat reduïda.

Sostenibilitat i manteniment. La durabilitat dels vehicles és un fet contrastat en molts serveis de biblioteca mòbil. Tot i la càrrega que suporten, els recorreguts que han de fer acostumen a ser curts, i si tenen un bon manteniment la seva longevitat pot arribar a la vintena d'anys de servei.

El manteniment preventiu és un factor clau per a evitar desperfectes que provoquin mancances en la seguretat, a més de reduir costos derivats del desperfectes i les reparacions dels components del vehicle. També que aquests tinguin actualitzades les diverses inspeccions tècniques pertinents.

Per la qual cosa requereixen de manteniment constant. A part de les Inspeccions Tècniques de Vehicles obligatòries, han de tenir un servei mecànic que pugui resoldre les avaries que sorgeixin. Per al manteniment mecànic és convenient disposar d'un taller autoritzat amb un cost de reparació màxim per a estalviar temps si sorgeix alguna incidència menor. Segons el vehicle que es triï per a realitzar el servei, l'adequació interior, el combustible utilitzat, el sistema d'alimentació escollida i consum elèctric resultant, així com el control de càrregues tèrmiques, variarà el cost de manteniment.

Seguretat. La seguretat en una biblioteca mòbil s'ocuparà de garantir la protecció del vehicle, el fons i les persones.

La seguretat del vehicle es caracteritzarà per la seva circulació, i tindrà a veure amb les característiques mecàniques: la potència del motor aportarà seguretat de reacció, el sistema de frens, el sistema de suspensió, els diferents jocs de pneumàtics per a les diferents estacions de l'any i en funció de la climatologia de la zona on operi, el sistema de senyalització lumínica, el repartiment dels pesos en el vehicle, etc. També és un factor important de la seguretat en relació al vehicle, la previsió i el compliment rigorós de les inspeccions tècniques, així com un manteniment efectiu i constant de la seva mecànica. Un altre factor a tenir en compte serà la capacitat i habilitat de la persona encarregada de la conducció i maniobrabilitat del vehicle, que vindrà acreditada pel carnet de conduir necessari depenent del tipus de vehicle utilitzat, i la possibilitat de l'ús de remolcs, i el seu pesatge màxim.

La seguretat del fons i altres elements (mobiliari, maquinari, etc.) estarà relacionada amb la seva fixació en els moments en que el vehicle estigui circulant. Serà important dissenyar el mobiliari on s'allotgi el fons i la resta d'elements per a evitar desperfectes.

La seguretat de les persones, tindrà a veure amb l'accessibilitat i ús del vehicle, ja siguin personal de la biblioteca o usuaris. L'accessibilitat de totes les persones usuàries, independentment de la seva diversitat funcional, ha de complir totes les normes de seguretat i homologació; així com s'ha de garantir la normativa de seguretat laboral per a les persones que hi treballin.

Segons les característiques del servei i del tipus de vehicle, la biblioteca mòbil portarà més o menys equipament informàtic. En tot cas, com a mínim, incorporarà un ordinador personal per a cada una de les persones que composin l'equip professional i un per a l'ús dels usuaris (ja siguin equips de sobretaula o portàtils), a més d'una impressora connectada als ordinadors. Altres elements (escàner, projector, datàfon, teclat per DNI electrònic, quiosc de tràmits administratius...) es valoraran en funció de les característiques atribuïdes al servei.

El vehicle ha d'incorporar sistemes de connectivitat a la xarxa, per tal de poder proporcionar als usuaris uns serveis bibliotecaris similars a una biblioteca estàtica. A l'hora d'establir el lloc de parada caldrà veure on està el millor senyal d'entrada de dades, si hi ha zones fosques per a la recepció del senyal, o si es disposa de connexió mitjançant cable de fibra. S'ha de tenir en compte que a major distància de la font d'entrada, més pèrdua de senyal de dades.

Actualment existeixen diferents solucions per a proporcionar connexió a la xarxa:

- Cablejat. Mitjançant cable ethernet des d'una caixa de connexió fins al bibliobús. Aquesta solució presenta limitacions relacionades amb una obligada proximitat física d'on se situa el bibliobús a la caixa de connexions. Acostuma a aportar una amplitud de banda d'entre 2-10 Mb.
- Router TelDat. Recepció de senyal 3G amb antena pròpia, amb una amplitud de banda entre 10-20 Mb.
- Sistema WiMAX. Repetidor d'antena que proporciona el senyal per satèl·lit, mitjançant parabòlica. Amb una amplitud de banda entre 10-20 Mb (tot i que s'acaba aproximant més a 10 que a 20 Mb).

Per tal de tenir una bona amplitud de banda, que garanteixi tant el bon funcionament del servei bibliotecari com la connexió dels usuaris, seria ideal poder disposar de dues línies de xarxa, una destinada al treball intern (condicionada per l'ample de banda del programa de gestió bibliotecària), i una altra per als usuaris. També es tindran en compte projectes cooperatius de subministrament de connexió, com guifi.net¹⁰.

1.3.b. Personal

Si la funció del personal bibliotecari com a intermediari entre la informació i les persones usuàries és cabdal en la biblioteca pública, en la biblioteca mòbil aquest fet es multiplica exponencialment. La implicació professional i motivació de les persones que conformen els

¹⁰ <https://guifi.net/es/>

equips dels serveis bibliotecaris mòbils és un dels factors claus d'èxit del servei, degut a la proximitat en la prestació, la quotidianitat del tracte, el coneixement dels usuaris i les seves necessitats. Això fa conformar un servei gairebé personalitzat en el que la prescripció lectora en base a una col·lecció acurada als interessos i necessitats de la comunitat, i l'orientació davant l'allau informatiu amb una informació rellevant i de qualitat, resulta determinant.

Depenent de la tipologia del servei i la capacitat de vehicle, el nombre de persones que conformen l'equip de la biblioteca mòbil podrà variar. Com que la majoria de serveis bibliotecaris mòbils es realitza amb bibliobusos, normalment l'equip està format per dues persones:

- una persona amb formació bibliotecària que a més realitza tasques de direcció de la unitat d'informació,
- una persona encarregada de la conducció que a més realitza tasques d'auxiliar de biblioteca.

En vehicles petits i zones amb poca densitat de població el servei el pot gestionar una sola persona que realitzarà al mateix temps funcions bibliotecàries i de conducció.

El personal haurà de conèixer el territori, i reunir unes capacitats i habilitats bibliotecàries en funció de les seves tasques.

Serà coneixedor de:

- La realitat socioeconòmica i cultural de la comunitat, i el patrimoni històric i etnològic de la zona.
- La composició i distribució dels municipis, la xarxa viària, les rutes i les seves alternatives.
- Les característiques de la població, els grups d'edat, l'existència de grups amb necessitats especials, com a conjunt d'usuaris potencials.
- Les necessitats informatives i formatives, i els usos culturals i d'oci, dels usuaris actius.
- La legislació bibliotecària que l'afecta, la xarxa bibliotecària de la que depèn i els serveis bibliotecaris amb els que coopera.
- L'estructura administrativa de la que participa, i els equipaments, serveis i agents territorials amb els que pot col·laborar.
- Les fonts d'informació, els recursos per a recuperar, analitzar i difondre la informació, els diferents suports documentals, i el món editorial.

Tindrà capacitat per a:

- Administrar la biblioteca mòbil: planificar, organitzar, desenvolupar, gestionar i avaluar el servei.
- Gestionar la col·lecció: seleccionar, tractar, difondre, circular, esporgar i avaluar el fons documental d'acord amb les necessitats de la població.
- Detectar i identificar necessitats i impulsar els serveis, activitats i productes bibliotecaris que intentin cobrir-les.
- Activar relacions amb els diferents serveis bibliotecaris i agents del territori, motivant la participació i col·laboració amb el servei de biblioteca.

Tindrà habilitat per a:

- Desenvolupar tècniques de formació d'usuaris, i capacitar-los per a recuperar, analitzar, seleccionar i compartir informació per si mateixos.
- Promoure activitats d'animació a la lectura i de formació de lectors, i dinamitzar activitats culturals i lligades a la comunitat.
- Impulsar formacions d'alfabetització digital, tant per a un ús personal dels usuaris com orientades a facilitar i fomentar l'autonomia en les seves relacions amb les administracions.
- Establir relacions informals, empàtiques i de confiança amb els usuaris.
- Mantenir una actitud de resiliència davant les circumstàncies adverses o les situacions desfavorables.

La jornada de treball i les condicions laborals quedaran establertes per la legislació d'aplicació, recomanant-se que no superi les 37,5 hores setmanals. Tot i que l'horari i els dies setmanals en els que es proporcionarà el servei dependrà del nombre de parades, les característiques dels municipis, i les dinàmiques i hàbits de la població, la jornada de treball hauria d'incloure com a mínim un bloc horari per a realitzar tasques tècniques internes, d'administració i manteniment del servei.

Es comptarà amb personal per a cobrir les substitucions per incapacitats temporals, vacances o permisos. Aquest personal es podrà proveir de la xarxa bibliotecària o biblioteca de referència, o d'una borsa de substitucions. En tots els casos les persones que substitueixin els titulars, rebran formació i informació prèvia sobre el servei, el seu funcionament i característiques, i acreditaran les capacitats i habilitats que corresponguin a les funcions a realitzar.

1.3.c. Local base

El local base és el lloc des d'on el servei bibliotecari mòbil opera (IFLA, 2010). Depenent de les característiques del sistema bibliotecari del que formi part el servei de biblioteca mòbil, la seva organització i la distribució de funcions dins d'aquesta, identificarem el local base amb: una central que dissenyi, planifiqui, organitzi i doni suport a una xarxa de biblioteques mòbils; amb una base operativa per a realitzar el treball administratiu i tècnic relatiu a un servei de biblioteca mòbil, tot i que el formi més d'un vehicle; o amb un espai compartit amb altres serveis bibliotecaris fixos.

En tot cas, com a mínim, servirà com emplaçament per a desenvolupar:

- la gestió administrativa del servei: planificació estratègica i/o operativa, avaluació qualitativa servei, establiment de relacions amb les administracions públiques i altres serveis del territori, i coordinació dels projectes i activitats de promoció i difusió de la lectura;
- el procés tècnic del fons bibliogràfic: des de la selecció a la preparació física per a la difusió i préstec, passant pel registre, la catalogació i la classificació, fins a la gestió de la col·lecció, el seu manteniment i esporgada;
- el manteniment bàsic del vehicle: l'ordenació i distribució del fons bibliogràfic incorporat, i el seu equipament tecnològic.

Així, és necessari comptar amb un local per a fer funcions generals de base operativa, i en particular de magatzem, espai de treball intern i garatge per a guardar el vehicle quan no estigui de servei. L'elecció del seu emplaçament determinarà la distribució de les rutes en el territori.

Com a edifici bibliotecari, tot i que no estigui obert a l'ús dels usuaris, serà un espai de treball, subjecte a aplicar-li els "*deu manaments de Faulkner-Brown*", per a garantir la seva flexibilitat, compacitat, accessibilitat, possibilitat d'ampliació, varietat, organització, confort i constància, senyalització, sostenibilitat i manteniment, i seguretat. En qualsevol cas, reiterem, es tindrà en compte que, serà un espai de treball intern i no estarà obert al públic.

L'habilitació del local necessitarà un projecte d'enginyeria, un projecte d'obra i un projecte de mobiliari, per tal de definir els diferents espais que el formaran: magatzem i dipòsit per al fons, despatx, office per al descans del personal, bany, dutxa, compartiment per als estris de neteja, espai per a guardar el vehicle.

El projecte d'enginyeria servirà per a demanar la llicència d'activitats, que defineix els usos i l'impacte sobre el medi ambient de l'espai. El local tindrà una funció principal de magatzem, aspecte que es tindrà en compte a l'hora de demanar la llicència d'activitats, perquè l'activitat principal es realitza fora d'aquest.

El projecte d'obra servirà per a demanar la llicència d'obres, per tal de realitzar la distribució interior del local, les instal·lacions elèctriques, la distribució de la instal·lació d'aigua, els desaigües, la canalització de l'aigua de pluja, etc.

Es consideraran:

Normatives: antiincendis, seguretat, plans d'emergència, avaluació de llocs de treball, evacuació de fums;

Instal·lacions: aïllament tèrmic del local, sistema de climatització interior, sistema d'alarma, il·luminació apropiada per a cadascun dels espais i funcions, instal·lacions telefònica i connexió a la xarxa, punts per a l'alimentació elèctrica del vehicle, desaigües per a la neteja del vehicle;

Accessos: homologacions de porta mecanitzada per als vehicles i un sistema d'obertura alternativa, porta per a vianants, espai per a la maniobrabilitat del vehicle, timbre exterior, llum exterior, doble bústia exterior per a correu postal i per a documents i subscripcions de premsa i revistes;

Altres: farmaciola, carros i plataformes per a traslladar i elevar càrregues, equips de protecció individual.

El projecte de mobiliari vestirà l'interior del local i cadascun dels espais per a poder realitzar les funcions assignades: mobles (prestatgeries, taules, cadires,...) i equips informàtics i de treball (ordinadors de sobretaula, portàtil, impressora, escàner, projector i pantalla,...), i també electrodomèstics per a la zona de descans (frigorífic, microones,...).

Vinculat al local i al vehicle, quan aquest no estigui circulant, cal contractar un servei de neteja. Es valorarà, segons la característica del vehicle si aquest servei serà diari o en dies alterns. Aquesta neteja es farà extensible al local i la zona d'oficina, bany, etc.

Es prioritzarà desenvolupar els diferents projectes per habilitar el local amb professionals de la zona on tinguin les parades el servei de biblioteca mòbil. També es necessari tenir el contacte de proveïdors i professionals de la zona per a reparacions i emergències que pugui patir el local (electricitat, fontaneria, serralleria,...). Cal tenir un acord previ de límit de cost de reparació per agilitar la seva intervenció i evitar el màxim possible l'afectació al servei.

1.3.d. Municipis, rutes i parades

La tria dels municipis on establir les parades d'una ruta de servei de biblioteca mòbil vindrà donada per l'acompliment d'uns criteris preestablerts que garanteixin la prestació d'un servei de bibliotecari de qualitat, i la voluntat dels municipis per acollir el servei de biblioteca mòbil.

Per a l'establiment dels criteris es conjugaran dos aspectes fonamentals: la legislació bibliotecària que concerneix a la comunitat atesa, que podrà determinar la dependència administrativa del servei o la pertinença a una xarxa bibliotecària, i un profund estudi del territori. Aquestes dues perspectives definiran els recursos mínims imprescindibles per a poder proporcionar un servei bibliotecari de qualitat, i convergir-los amb els recursos disponibles i els necessaris pel que fa a vehicles, personal i col·leccions. Els criteris podran ser revisables i flexibles, sempre i quan no sigui per a rebaixar els mínims de qualitat definits.

L'estudi del territori proporcionarà informació sobre les característiques dels municipis que formen la zona en que s'implanta el servei:

- tipologia de la població: agrupació dels municipis per trams de nombre d'habitants, característiques de la població (piràmide de població, situació socioeconòmica, hàbits culturals, grups especials de població, increments temporals de població...);
- tipologia dels municipis: marcs administratius i normatius, competències polítiques i administratives, distribució urbana dels nuclis de població en forma agregada o disgregada;
- tipologia de processos socials, culturals i econòmics: dinàmiques socials, recursos i manifestacions culturals, valors i iniciatives econòmiques, memòria etnològica, rutes i comportaments socioeconòmics de la població reals i potencials;
- tipologia de serveis i equipaments en funcionament: serveis administratius, educatius, culturals, esportius, socials, sanitaris, o sociosanitaris.
- tipologia geogràfica: orografia del terreny, xarxa viària, disseny urbanístic i accessos als municipis, climatologia i hores de llum natural.

Per a la implantació del servei en un municipi ha d'haver una sol·licitud prèvia i formal per part d'aquest, ja que establir una parada en el municipi requerirà de l'assumpció d'uns compromisos: mantenir una actitud col·laboradora amb el personal de la biblioteca; facilitar, marcar i mantenir

lliure el lloc on estacionarà el vehicle; facilitar l'accés a uns lavabos per al personal; segons l'autonomia del vehicle, facilitar la connexió a la xarxa elèctrica i a la xarxa de dades; col·laborar en l'organització i difusió de les activitats, proporcionant un espai municipal si és necessari.

La ruta vindrà determinada pels municipis que hagin sol·licitat el servei de biblioteca mòbil i que reuneixen els criteris establerts prèviament.

La col·laboració amb els municipis és un factor clau en el desplegament del servei. La relació amb el territori ha de traspasar els actes merament protocol·laris i instaurar-se sessions de treball al voltant del servei que presta el bibliobús. Segons s'organitzi i dissenyi el servei pot haver un Consell Assessor en el que participin els municipis. En tot cas, caldria poder realitzar com a mínim anualment, reunions de treball amb els responsables municipals (alcaldes o regidors de cultura, segons cada cas) per tal de exposar i comentar les línies estratègiques que planteja el servei de biblioteca mòbil i que afecten a la localitat (i les de la localitat que puguin afectar al servei bibliotecari), planificar activitats o projectes, fomentar la participació de la població, comentar la memòria i els resultats anuals, explorar noves formes de prestar el servei bibliotecari, buscar aliances per a la difusió, no perjudicar-se mútuament programant activitats els mateixos dies, etc. També es fomentaran dinàmiques participatives en les que la població usuària del servei pugui formar part de la presa de decisions.

1.3.e. Col·lecció

La col·lecció és una de les raons de ser del servei, i una de les parts més visibles i que expliquen millor què és una biblioteca pública i quina és la seva funció. Sens dubte, el servei gira al voltant de la col·lecció donant-li sentit, convertint-se en un element cabdal per a proporcionar informació i difondre hàbits de lectura, a més de resultar un pol d'atracció dels usuaris.

Tot i això, no ens alinearíem amb alguns autors que posicionen la col·lecció per davant del personal, els serveis i les instal·lacions d'una biblioteca (Cuenca, 2001). La proliferació de tipologies de formats documentals, les maneres i mitjans per accedir a la informació, la diversitat de formes de lectura, la transformació del mateix concepte de lectura,... fa que haguem de tenir una mirada molt àmplia pel que fa als recursos amb els que els usuaris accedeixen a la informació, així com la significació, vigència, validesa, i valor que li atribueixen. Les comunitats a les que donen servei les biblioteques públiques del segle XXI han augmentat la seva complexitat, la informació que hi circula adopta diferents formes i usos, a vegades superant els fons documentals físics que conformen la col·lecció.

Això no significa deixar que la col·lecció es desdibuixi. Cal una bona selecció i adquisició, una acurada gestió i organització, una estratègica difusió i desplegament del fons al voltant de les activitats i projectes que desenvolupi la biblioteca mòbil.

Per a traçar el sentit de la col·lecció i evitar precisament que es dilueixi la seva importància, cal descriure la Política de la col·lecció, que definirà els criteris per a configurar i desenvolupar la col·lecció de la biblioteca mòbil. Si hi ha una Política de col·lecció establerta per la xarxa bibliotecària en la que s'integra el servei mòbil, es seguirà i s'adaptarà si cal a la seva realitat. En

el cas de que no existeixi caldrà elaborar-la i publicitar-la, com a compromís públic de funcionament.

La Política de col·lecció defineix el desenvolupament i gestió de la col·lecció, orientant el personal per a garantir una coherència en el moment d'estructurar-la, planificant i determinant les prioritats en relació als recursos i les activitats de la biblioteca i les necessitats i interessos dels usuaris, i establint la cooperació amb altres unitats d'informació. El desenvolupament determina com es configurarà la col·lecció inicial, així com el seu manteniment, mitjançant un procés d'anàlisi, planificació i avaluació dels fons. La gestió proporciona les directrius per a determinar els processos de selecció, adquisició, procediments tècnics, esporgada, comunicació, ús, i avaluació (CCB, 2010). La Política de col·lecció, a part de determinar com es coneixeran les necessitats dels usuaris, expressa el mode i grau de participació d'aquests en tot el procés.

Mitjançant la Política de col·lecció s'estableixen la quantitat i percentatges de volums, temàtiques, tipologies documentals, formats narratius, distribució per edats, representació lingüística. En una biblioteca mòbil, tenint en compte la limitació d'espai, es converteix en un repte aconseguir configurar una col·lecció equilibrada i que al mateix temps respongui a les necessitats i expectatives dels usuaris.

La col·lecció d'una biblioteca mòbil contindrà:

- Obres de ficció i no ficció per adults, joves i infants. Les obres de ficció, representaran tots els gèneres i manifestacions literàries i expressions artístiques per a donar resposta a les expectatives d'oci i creixement personal. Les obres de no ficció tindran un caràcter informatiu i formatiu, orientant-se a l'aprenentatge de les persones, reglat o no, i al desenvolupament de la capacitat d'entendre el món de les persones.
- Obres de referència i consulta, que proporcionin suport a la vesant informativa del fons.
- Publicacions periòdiques, que incloguin revistes i premsa diària de caràcter informatiu i/o divulgatiu, que englobin diferents temàtiques, i amb un abast geogràfic divers.
- Recursos d'informació oficial.
- Documents relatius a informacions locals.
- Recursos electrònics, en diferents formats i per a diferents edats. Considerant la digitalització, recopilació i accés de fons patrimonial.
- Documents sonors. Musicals, representatives dels principals gèneres i estils. No musicals, que incloguin obres literàries, aprenentatge d'idiomes, etc.
- Documents audiovisuals, que compreguin pel·lícules i documentals, de diversos gèneres i temàtiques, per a les diferents edats d'usuaris.
- Recursos documentals en diferents idiomes, que representin la realitat lingüística del territori, i que tinguin en compte la diversitat lingüística i cultural de la comunitat d'usuaris.
- Jocs.

En termes generals, el volum total de la col·lecció variarà segons la tipologia de vehicle que l'hagi de transportar. Tot i que no existeix un consens clar per a determinar una dades quantitatives (Cuenca, 2001), agafant com a referència les *Pautas sobre Bibliotecas Móviles* de la IFLA (IFLA, 2010):

Vehicle tipus furgoneta: 1.500 exemplars.

Vehicle tipus bus, segons pesatge i capacitat, entre 2.000 i 4.000 exemplars.

Semiremolc, segons capacitat, entre 5.000 i 7.000 exemplars.

Amb la següent distribució:

Ficció adults: 25%

No ficció adults: 20%

Ficció infantil: 10%

No ficció infantil: 10%

Àlbums il·lustrats: 10%

Juvenil: 7,5%

Audiovisuals: 7,5%

Alfabetització adults, llengua estrangera: 5%

Documents adaptats, lletra gran: 5%

Els suports documentals estaran representats, principalment, per:

Llibres

Publicacions periòdiques

DVD

CD

Recursos digitals (bases de dades, premsa digital, etc.)

A més a més, i segons les necessitats i interessos de la població es tindran en compte altres suports com mapes, partitures, jocs per a ordinadors personals i consoles, etc.

L'increment de la col·lecció, establerta en un 10% del volum total; així com la renovació de la col·lecció, que hauria de ser total cada 2 anys; com la substitució dels documents no utilitzats, en 6 mesos; dependran dels recursos de la xarxa en la que s'insereixi la biblioteca mòbil, així com els acords de col·laboració per a l'intercanvi, cessió o donació de documents provinents d'altres biblioteques.

Evidentment, tota col·lecció és incompleta (Cuenca, 2001), per la qual cosa cal establir col·laboracions amb altres biblioteques que conformin la xarxa, o amb altres xarxes bibliotecàries, mitjançant la instauració del servei de préstec interbibliotecari. La detecció de les necessitats i interessos documentals dels usuaris es torna en un punt clau del servei, per això cal desenvolupar polítiques de participació dels usuaris en la selecció del fons.

1.3.f. Finançament i pressupost

Com en el cas de les biblioteques estables, el finançament dependrà de l'Administració o conjunt d'Administracions que es facin càrrec del servei de biblioteca mòbil. Tot i així, els projectes de biblioteca mòbil són susceptibles de buscar fórmules de finançament alternatiu, bé mitjançant subvencions europees per a projectes de promoció i desenvolupament rural, o

mitjançant el patrocini o mecenatge (publicitat en el vehicle, provisió de fons bibliogràfic, provisió de tecnologia, donació de fundacions, accions de micromecenatge,...), especialment per a la inversió inicial i la seva posada en marxa.

Per altra banda, cal elaborar el pressupost del projecte, que serà una eina fonamental per a poder planificar, tant el projecte com el desenvolupament de la seva activitat, així com la viabilitat econòmica del servei planejat.

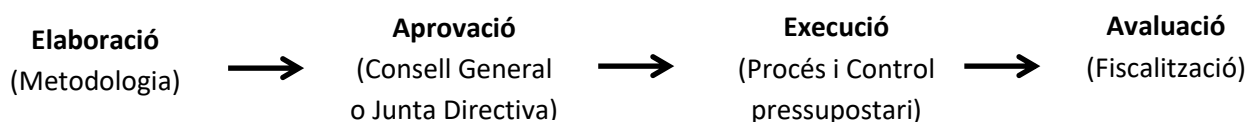
El pressupost públic és un obligació i, al mateix temps que autoritza de forma legal a unes despeses, també indica el màxim al que s'autoritza a gastar a l'Administració en la seva tasca de proporcionar serveis a la població sense orientar-se a la rendibilitat i l'obtenció de beneficis.

El pressupost ve precedit per la definició dels objectius estratègics i un diagnòstic de situació del context en el que se situarà el servei de biblioteca mòbil. Mitjançant el PEST s'analitza l'entorn: les condicions polítiques i legals, econòmiques, socioculturals i tecnològiques, que poden afectar el present i futur de la biblioteca. Mitjançant el DAFO es fa l'anàlisi de les característiques internes (Debilitats i Punts forts) i externes (Amenaces i Oportunitats) del projecte. El CAME defineix pautes per actuar sobre els aspectes que sorgeixen del DAFO.

El pressupost esdevé una eina imprescindible per a la planificació i la presa de decisions. Forma part de la comptabilitat de gestió, proporcionant informació sobre l'assoliment dels objectius, però també permet el control de la gestió interna, la detecció de desviaments i l'aplicació de les correccions necessàries. L'elaboració del pressupost significa la traducció a termes econòmics del pla d'acció del servei (accions i activitats concretes), i s'hi utilitza informació procedent de la comptabilitat financera (Garcia, 2010).

Es contemplarà que part del pressupost de la biblioteca mòbil l'assumeixi la xarxa bibliotecària de la que depèn, que hauria de considerar especificar una part del seu pressupost per aquest servei. Aquestes partides haurien d'incloure la compra de fons bibliogràfic, la compra i manteniment d'equips informàtics i de la xarxa de dades, el manteniment del programa de gestió bibliotecària, els productes de comunicació del servei, ... També es pot donar el cas de l'aprofitament de recursos existents en alguna de les administracions, com el servei de manteniment i reparació del vehicle, ...

El pressupost contempla diferents fases:

S'elaborarà el pressupost per a la globalitat del servei de biblioteca mòbil, tenint en compte:

- Inversió inicial per a la posada en marxa. Els recursos mínims que es necessiten per a posar en marxa la biblioteca mòbil. Són conceptes que identifiquen aquelles compres de béns que

utilitzarem durant més d'un exercici econòmic. En un Balanç de situació correspondrien a Actius.

- Despeses per al seu funcionament durant el primer exercici econòmic. Si el Compte de resultats recull en un document el Resultat comptable d'un exercici, classificant segons la seva naturalesa la diferència entre despeses i ingressos, el pressupost n'és la seva previsió.

- Previsió d'ingressos. Partint d'una situació ideal on diferents Administracions arriben a un acord per a aportar el 100% de les despeses que genera el servei de biblioteca mòbil.

S'ha d'estructurar el pressupost mitjançant una Classificació econòmica, que mostra la naturalesa d'ingressos i despeses. Es recomana que el pressupost sigui flexible, per a poder adaptar-se als canvis i a l'aparició de circumstàncies excepcionals, per tant cal introduir el concepte d'Altres, que representa el 5% del pressupost, per a les possibles despeses imprevistes.

En el pressupost es diferencien les despeses entre:

- Operacions corrents:

Capítol 1. Personal: Recursos Humans. Són les despeses derivades de la contractació de personal, tant pel que fa a les persones contractades per a fer funcionar el servei, les contractacions temporals derivades de les seves vacances i una previsió de possibles incidències, del personal per a la neteja del local i vehicle, i de les persones contractades per a la realització de tallers i activitats.

Capítol 2. Despeses corrents de Béns i Serveis. Són les despeses derivades del funcionament del servei, corresponen a despeses que no produeixen un increment del patrimoni, és a dir a béns fungibles i diferents despeses de material, subministraments, lloguers de locals, reparacions i manteniment, comunicació, ...

- Operacions de capital:

Capítol 3. Inversions reals. Hi fem constar les despeses destinades a l'adquisició dels béns necessaris per a la posada en funcionament de la biblioteca mòbil, són de naturalesa inventariable i tenen un caràcter amortitzable.

En una biblioteca mòbil s'haurà de planificar l'adquisició i adaptació d'un vehicle. També es considerarà la compra, o lloguer, i adequació d'un local. També s'ha de contemplar una provisió de fons per a una substitució futura del vehicle; tot i la seva longevitat, el seu elevat cost aconsella preveure la seva substitució, i adaptació a dissenys i instal·lacions més modernes.

Com a conclusió d'aquest apartat, especificar que les despeses específiques del servei de biblioteca mòbil que difereixen amb les despeses d'una biblioteca estàtica són les que tenen relació amb el vehicle i el seu manteniment: compra, disseny interior i adequació, manteniment i reparacions, impostos i assegurances, combustible i energia elèctrica externa; així com les característiques específiques del local base en relació al vehicle, i amb l'adequació i manteniment de les parades: instal·lació del pal informatiu, adequació de voreres, i preses d'energia i telecomunicacions.

1.3.g. Avaluació i Valor social del servei

Els estudis per a determinar el valor social del servei i l'avaluació estan estretament relacionats.

Les polítiques públiques busquen resoldre les necessitats de la ciutadania d'un territori mitjançant uns objectius i una planificació d'accions. La justificació d'una bona gestió, així com de l'eficàcia i eficiència de les accions, porta a la necessitat de l'avaluació i a la rendició de comptes davant la ciutadania.

L'avaluació es basa en el còmput de les accions engegades i els seus impactes sobre les necessitats que es pretenen satisfer, tenint en compte els recursos (econòmics, materials i humans) emprats per a assolir aquests objectius.

En una conjuntura política i econòmica de moderació de la despesa pública, l'avaluació sorgeix com una exigència, però també com a una oportunitat dels serveis bibliotecaris per a posicionar-se com a factor estratègic en la creació de valor social, i com a eina per a demostrar el retorn social de la inversió pública. L'avaluació és un element bàsic de la gestió, i una eina per al desenvolupament i millora del servei que presten.

L'avaluació com a gestió de les organitzacions té una funció fonamental en tres aspectes:

Visió interna. L'avaluació s'orienta a reforçar la gestió de l'organització. La sistematització de la recollida de dades, indicadors i estadístiques, i la posada en marxa d'una metodologia, permet conèixer millor l'organització: identifica els seus punts forts i febles, les seves oportunitats en l'entorn en que se situa, els usos i costos de cada servei, el seu rendiment, o el nivell de satisfacció de les persones usuàries; també proporciona informació sobre l'acompliment dels objectius estratègics que la missió i la planificació del servei estableixen, així com la viabilitat de la gestió que se'n deriva de les decisions estratègiques, l'adequació de les activitats programades i la seva bona implementació, l'aprofitament del finançament públic i la bona gestió econòmica de les accions desenvolupades, la idoneïtat de l'estructura de l'organització en relació als seus propòsits, i la necessitat de nous perfils i/o formació especialitzada per als equips de treball i personal tècnic. A més, es torna un element indispensable per a la presa de decisions, la millora dels processos de presa de decisions mitjançant les conclusions i les recomanacions que aporta (de caire organitzatiu, econòmic o respecte a l'oferta i el contingut dels serveis), sota uns estàndards d'eficàcia i eficiència.

Visió externa. L'avaluació és imprescindible per a situar les organitzacions i els serveis bibliotecaris com a factor estratègic en la creació de valor social, mitjançant la rendició de comptes i el dimensionament del retorn social i econòmic que proporciona a la comunitat que serveix. Aconseguir quantificar el rendiment amb un balanç positiu entre el cost que suposen i l'impacte social, cultural i econòmic del benefici que generen, no és només reafirmar la missió a la que es deuen, sinó que també és visualitzar l'eficiència de la gestió i justificar la seva existència i posicionament clau, davant la ciutadania, i moltes vegades davant els poders polítics. Es torna una oportunitat per a demostrar que la biblioteca pública genera cohesió social, participació social en els espais públics, reequilibri de les diferències socials, promoció de la diversitat cultural, intercanvi d'experiències i coneixements,

desenvolupament de l'esperit crític i democràtic, prevenció de la fractura digital, suport als processos d'educació; i que això té un impacte en l'economia real, en la creació d'oportunitats i llocs de treball, en el suport a la investigació, la innovació i la producció de coneixement, en el desenvolupament de competitivitat.

Factor de millora professional. L'avaluació és un repte envers la millora tècnica de la professió. L'assumpció de l'avaluació, associada al concepte de 'millora continua' com a tret definitori i característic dels i les professionals que treballen entorns bibliotecaris. L'avenç continu del nostre entorn professional ens obliga a mantenir actituds dinàmiques i a estar preparats i preparades al canvi; aquesta característica d'adaptabilitat i mutabilitat hauria de complementar-se amb la cerca constant de l'excel·lència. L'avaluació de la nostra feina, una bona difusió dels resultats i del retorn social que genera, servirà tant per a definir la nostra tasca com per a posar-la en valor.

Per a desenvolupar un bon procés d'avaluació s'ha d'implementar una metodologia sistemàtica per a l'obtenció de les dades i els indicadors. Aquest procés metodològic ha d'incloure: la sistematització de la informació, tant pel que fa als processos de recollida com als processos de verificació d'aquesta; la parametrització de la informació sistematitzada, que es vincula a la descripció acurada de l'ens avaluat i a la interpretació de les dades obtingudes; l'avaluació i interpretació dels resultats obtinguts, pel que fa a la identificació del grau d'assoliment dels objectius estratègics i les conclusions que s'extreuen; i un projecte de millora a partir dels errors i ineficiències detectades i de les recomanacions que sorgeixen de l'avaluació¹¹.

Pel que fa al retorn de la inversió, existeixen diferents metodologies per a valorar els serveis bibliotecaris i calcular el seu impacte sobre la comunitat que serveixen (Luria, 2013). Aquests mètodes es poden utilitzar individualment o de manera combinada:

- Avaluació contingent. Valoració econòmica que fan els usuaris dels serveis i productes bibliotecaris, determinant el que estarien disposats a pagar per un servei que ara reben de forma gratuïta. Aquest mètode d'avaluació utilitza enquestes als usuaris per a que determinin el valor econòmic, des de la seva pròpia subjectivitat.
- Excedent al consumidor i/o Analogia amb al mercat privat. Atribució als productes i serveis bibliotecaris dels preus de productes i serveis similars que es poden trobar al mercat privat. S'estableix un índex de correcció per la no equivalència entre l'ús/goaudi públic, compartit, i privat, exclusiu.

¹¹ El món bibliotecari va ser un dels primers, dins de l'àmbit de les organitzacions culturals, en justificar el retorn social i econòmic de la inversió pública. Aquest no és un fet aïllat, i l'intent de demostrar el valor social de les biblioteques és ben viu, com ho demostren alguns dels darrers esforços en aquest sentit, tant a nivell català com de l'Estat espanyol: *Jornadas Españolas de Documentación: FESABID'13. Creando valor'es*. Toledo (FESABID, 2013), *Informe al Comité Permanente del Consejo de Cooperación Bibliotecaria* (CCB, 2013), *Estudio Fesabid. El Valor Económico y Social de los Servicios de Información: Bibliotecas* (Gómez, 2013), *El valor de las bibliotecas públicas en la sociedad. El cas de la Xarxa de Biblioteques Municipals* (Togores, 2015), *El retorn a la inversió de la Xarxa de Biblioteques Municipals de la província de Barcelona (2007-2011)* (Luria, 2013), *El valor econòmic de les Biblioteques Municipals de Sabadell: anàlisi del retorn a la inversió (ROI) del servei de biblioteca pública* (Ballarín, 2016), *El valor de las bibliotecas: estudio de Impacto Socioeconómico de las Bibliotecas en la Comunidad Foral de Navarra* (Gobierno de Navarra, 2016).

- Mesura d'impactes econòmics secundaris. Se centra en mesurar monetàriament l'impacte que genera la biblioteca pública en l'economia de la comunitat. És un càlcul de l'impacte de la biblioteca sobre el teixit econòmic que opera en l'àrea d'influència de la biblioteca.
- Retorn de la Inversió (ROI). Comparativa entre costos i beneficis dels serveis bibliotecaris. Es distingeix entre beneficis directes i indirectes: els beneficis directes representen el valor econòmic de l'ús dels serveis per part dels usuaris; mentre els beneficis indirectes, representen el valor econòmic de les conseqüències que se'n deriven d'haver utilitzat un servei bibliotecari. També es consideren beneficis indirectes tots aquells relacionats amb l'impacte econòmic que genera la biblioteca en el seu entorn.
- Retorn Social de la Inversió (SROI), és un marc per a mesurar i quantificar el concepte de valor social, incorporant costos i beneficis socials, econòmics i mediambientals. El concepte monetari s'utilitza com a una unitat comunament acceptada per a expressar el valor, que es vincula a la generació de capital social. El SROI pot copsar el valor social de tota l'organització, o es pot dirigir a un producte o servei específic. Hi ha dos tipus de SROI (Grupo Civis, 2013):
 - Avaluador, es realitza retrospectivament per a obtenir una valoració de les accions realitzades;
 - Prospectiu, fa una predicció del valor social generat i es porten a terme determinades accions. Recomanat a l'hora de planificar nous serveis o productes, ajuden a visualitzar els seus impactes i a identificar els ítems per avaluar-los.

Un aspecte a tenir en compte en tot el desenvolupament de qualsevol projecte de biblioteca mòbil, com a pilar del seu valor social, és la seva sostenibilitat ambiental. La sostenibilitat energètica i l'impacte ambiental del servei ha de preveure's i minimitzar-se en la mesura del possible. En aquest sentit l'IFLA ha confeccionat un llistat de control per a la gestió de la sostenibilitat mediambiental dels edificis bibliotecaris (Ulrich, 2013).

Tot i centrar-se en la construcció i manteniment d'edificis, el llistat també pot servir per a valorar aspectes dels vehicles d'una biblioteca mòbil, com: examen preliminar de l'equilibri ecològic al voltant de la construcció, ús, manteniment, cicle de vida i eliminació; criteris específics per a la sostenibilitat i definició de la petjada ecològica, des d'una visió holística; impacte ambiental i transformació ecològica del lloc i dels seus voltants; manteniment i sostenibilitat, consum energètic, producció d'energia i reciclatge; gestió de les instal·lacions i materials de neteja; o certificacions de construcció verda i gestió mediambiental.

2. Objecte de la investigació

En les seccions anteriors s'han abordat els beneficis que la biblioteca pública aporta a la població a la que ofereix els seus serveis i productes bibliotecaris: accés universal al coneixement i la cultura, foment de l'hàbit i la competència lectora, preservació de la memòria cultural local, progrés cultural i artístic, cohesió social, inclusió a la diversitat cultural i de les persones amb dificultats de qualsevol tipus, revitalització de l'espai públic, foment de la inclusió laboral, aportació al desenvolupament econòmic i social, suport als processos educatius, alfabetització informacional, inclusió digital d'una societat més i millor informada.

També, s'ha fet esment a la necessitat que l'Administració defensi el dret de tota la població a accedir als beneficis que generen els serveis de biblioteca pública, independentment del seu lloc de residència i situació econòmica i social. És més, amb una especial atenció als grups socials allunyats d'una prestació bibliotecària estable.

Tenint en compte que la biblioteca pública pot convertir-se en un element clau a l'hora de contrarestar la fractura digital, passa a tenir un posicionament estratègic per a l'Administració en la seva relació amb la població que habita nuclis rurals. La biblioteca pública millora la relació de la població amb l'Administració mitjançant la seva presència física en el territori, reforçant el lligam de la població amb l'Administració i desenvolupant aptituds digitals entre la població per a establir-hi canals de comunicació efectius.

Davant la dificultat de tenir una biblioteca pública en tots els nuclis de població, sobretot els que tenen un nombre reduït d'habitants o una dispersió important de la seva població, s'ha plantejat la biblioteca mòbil com a solució per a conjugar tots aquests elements: nuclis de població amb pocs habitants, beneficis que aporta la biblioteca pública a les comunitats en les que s'insereix, defensa de l'Administració del dret a l'accés a la informació i la cultura per a tota la població, i reducció de la fractura digital que possibiliti la relació de la ciutadania amb l'Administració.

La biblioteca mòbil també pot ser un element dinamitzador de la xarxa bibliotecària existent. Pot convertir-se en suport ideal per a les biblioteques municipals locals amb pocs recursos, convertint-se en l'element catalitzador per a un treball en xarxa, col·laborar en l'impuls de projectes bibliotecaris, que per exemple proporcionin suport als centres educatius, o assistir en el desenvolupament de tasques tècniques al personal no bibliotecari.

Un cop definits els elements que conformen una biblioteca mòbil, a continuació es projectaran per tal de realitzar una proposta de disseny metodològic amb l'objectiu de planificar la posada en marxa d'un servei de biblioteca mòbil. Tot i que el cas se centrarà en la Comarca de la Sierra de Albarracín, zona territorial que reuneix unes característiques adequades per al seu desenvolupament (descens de la població resident, dispersió de la població en municipis petits, serveis bibliotecaris inexistents o limitats, sentiment de comunitat,...) la voluntat és servir de model per al desplegament d'altres serveis similars.

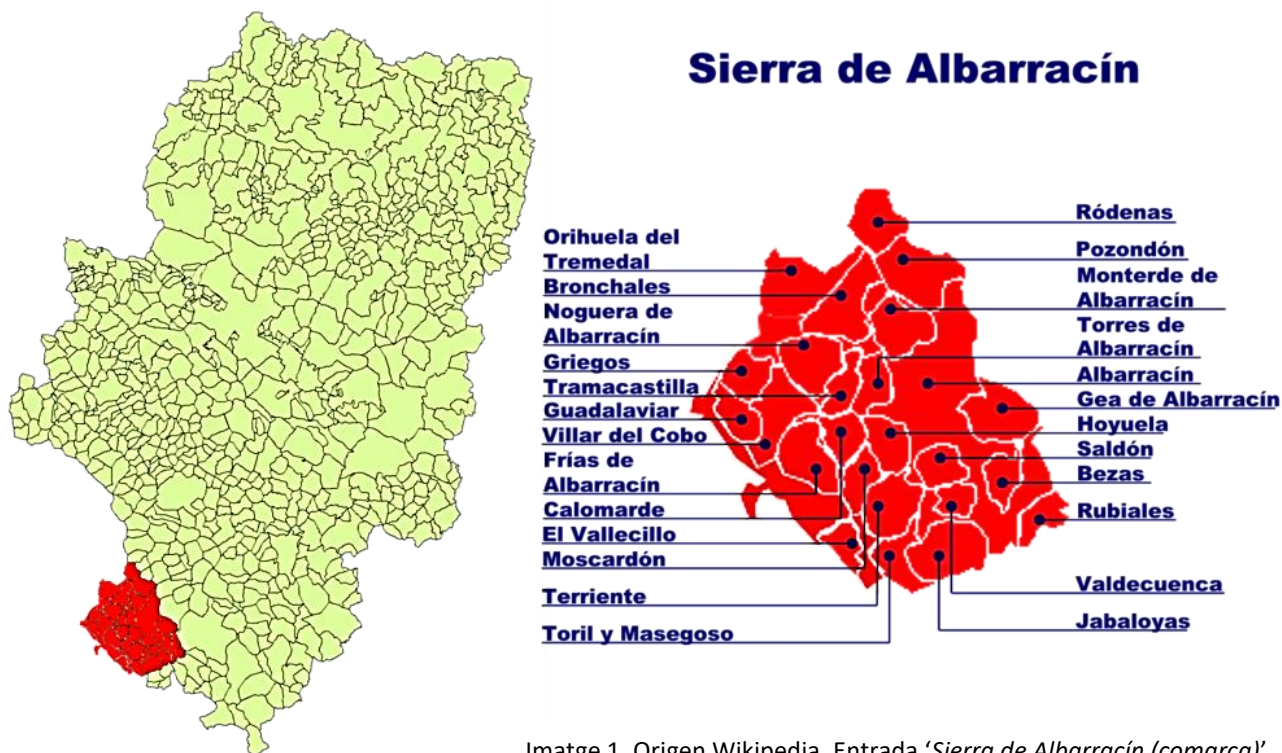
El primer pas serà realitzar un estudi de l'aproximatiu al territori per a definir la tipologia de servei. Aquest estudi del territori ens ajudarà a definir els objectius estratègics de la primera

fase del projecte, per a validar-los en una segona fase, on es desenvoluparà el treball de camp, i que determinarà els recursos humans i materials necessaris, una prospecció acurada de les necessitats i una primera presa de contacte amb els agents del territori. Com ja s'ha vist, l'elecció del vehicle vindrà condicionada per l'orografia i la realitat municipal i dels habitants de la regió. Al mateix temps la tipologia de vehicle condicionarà els recursos humans i materials necessaris, amb una incidència directa en el pressupost.

En segon lloc, es definirà la tipologia del servei. S'acompanyarà d'una prospecció de projectes similars a la tipologia escollida, per tal de conèixer experiències que puguin enriquir i orientar el desplegament d'un projecte que representa la posada en marxa d'un servei, des de zero, sense cap experiència prèvia que serveixi de referent.

2.1. Comarca de la Sierra de Albarracín

La Sierra de Albarracín està situada al sud-est de la província de Teruel, a la part sud-occidental de la Serralada Ibèrica. La seva capital és Albarracín. Té una superfície de 1.414km quadrats, amb 25 municipis on hi viuen 4.483 habitants¹². La seva orografia muntanyosa, i a vegades de difícil accés, genera paisatges espectaculars articulats entre barrancs, congosts, penyes i valls, i extensos boscos de pi, coníferes, sables i alzines.

Imatge 1. Origen Wikipedia. Entrada 'Sierra de Albarracín (comarca)'.

¹² Dades del INE a 1 de gener de 2017.

http://www.ine.es/dyngs/INEbase/es/operacion.htm?c=Estadistica_C&cid=1254736177012&menu=resultados&idp=1254734710990

2.1.a. Història ¹³

Tot i que la Comunidad de Albarracín té el seu origen en l'Edat Mitjana, han existit assentaments humans a la zona des de la prehistòria com ho demostren les pintures rupestres repartides per la comarca, però que se centralitzen en el Parque Cultural de Albarracín, declarat Patrimoni Mundial de la Humanitat per la UNESCO el 1998. El pas del l'Imperi Romà també es deixa veure a l'Acueducto Romano que unia els municipis d'Albarracín, Gea de Albarracín i Cella per abastir-se d'aigua. El passat medieval de la zona queda molt ben representat per Albarracín, ciutat i regne musulmà, de la dinastia bereber, dels Banu-Razin, independitzat dels Regnes de Taifa en el moment de la desaparició del Califat de Còrdova. Durant la Reconquesta es vinculà al Regne de Navarra i formà part de la ruta que el Cid va fer cap a València. Aquest passat medieval es pot rastrejar encara en el seu patrimoni arquitectònic amb castells i muralles, edificacions civils i religioses. La seva geografia va facilitar una homogeneïtat de les formes de vida, els assentaments i mitjans productius, configurant una forta identitat cultural i la cohesió de les seves gents. Durant la Guerra Civil va ser front de guerra, els seus pobles passant a ser controlats per ambdós bàndols, i deixant vestigis de la guerra i la post-guerra que es poden visitar com trinxeres, posicions defensives o refugis de maquis.

2.1.b. Població ¹⁴

La despoblació i el procés d'envelliment de la població és una de les circumstàncies que no només preocupen a la comarca, sinó també a nivell de comunitat autònoma. De fet, les diferents administracions territorials estan prenent consciència del problema i de la necessitat de crear serveis per a les àrees rurals que pateixen aquesta situació. El Gobierno de Aragón ha publicat recentment un decret en el que s'aprova una directriu especial contra la despoblació, *Directriz Especial de Ordenación Territorial de Política Demográfica y contra la Despoblación*¹⁵, aquest any s'ha acollit el II Congreso Nacional en Despoblación en Medio Rural¹⁶ a Huesca, i la Diputación de Teruel ha buscat Fons Europeus per a subvencionar els ajuntaments per a la implantació de serveis en l'àmbit rural¹⁷. La sensibilitat de l'administració davant la problemàtica

¹³ Les dades d'aquest apartat s'han obtingut de l'entrada 'Sierra de Albarracín' al web de PCISA.
<https://pcisa.wordpress.com/sierra-de-albarracin/>

¹⁴ Dades extretes del IAEST, Instituto Aragonés de Estadística.
<http://www.aragon.es/DepartamentosOrganismosPublicos/Institutos/InstitutoAragonésEstadística/ÁreasGenericas/ci.EstadísticaLocal.detalleDepartamento>

¹⁵ *DECRETO 165/2017, de 31 de octubre, del Gobierno de Aragón, por el que se aprueba la Directriz Especial de Ordenación Territorial de Política Demográfica y contra la Despoblación.*
<http://www.boa.aragon.es/cgi-bin/EBOA/BRSCGI?CMD=VEROBJ&MLKOB=987281220505>

¹⁶ II Congreso Nacional de Despoblación en Medio Rural.
<http://www.famcp.es/agenda/ii-congreso-nacional-de-despoblacion-en-el-medio-rural/>

¹⁷ *Subvenciones a Ayuntamientos para la Implantación y Mantenimiento de Multiservicios Rurales (MSR).*
<http://www.cumpletransparencia.es/diputacionprovincialdeteruel/Institucional/planes-y-programas-de-la-entidad-anuales-y-plurianuales>

i la necessitat de prendre mesures fa que hi hagi una conjuntura política favorable a plantejar iniciatives que dinamitzin socialment la comarca.

En els darrers 10 anys es detecta una clara tendència del descens en el nombre d'habitants (Quadre 1). A més, cal tenir en compte que el nombre de persones censades acostuma a ser superior al de les persones que realment hi viuen. Per tant, cal una anàlisi real del nombre de població que hi viu tot l'any. Un altre aspecte relacionat i que no queda reflectit en els empadronaments és la població temporal que nodreix aquests pobles durant els mesos d'estiu, que acostumen a ser persones nascudes a la zona i migrades a altres zones de la comunitat autònoma o d'altres comunitats autònomes o estats, i dels seus descendents. Es fa necessari analitzar detingudament els increments temporals de població perquè poden influir en la determinació del calendari de parades o possibles aturades en el servei.

Quadre 1. *Evolució de la població en els darrers 10 anys.*

Any	Població
2008	5.014
2009	4.968
2010	4.930
2011	4.981
2012	4.930
2013	4.783
2014	4.690
2015	4.652
2016	4.560
2017	4.483

(Font: IAEST, Instituto Aragonés de Estadística)

La distribució de la població per municipis és desigual. La meitat de la població es concentra en solament 4 municipis de més de 300 hab., i 12 municipis amb menys de 100 hab. (Quadre 2). Mentre que un 23,2% de la població resideix a Albarracín amb 1.044 hab.; Saldón i Toril y Masegoso estan per sota de la trentena d'habitants censats (Quadre 3).

Quadre 2. *Municipis segons el nombre d'habitants.*

Municipis segons el nombre d'habitants	Nombre	%
Municipis amb més de 300 hab.	4	52,3
Municipis amb més de 150 hab.	6	25,2
Municipis amb més de 100 hab.	3	8,1
Municipis amb menys de 100 hab.	12	14,1

(Font: IAEST, Instituto Aragonés de Estadística)

Quadre 3. Distribució de la població segons padró municipal a gener de 2017.

Municipi	Població
Total	4.483
Albarracín	1.044
Bezas	62
Bronchales	440
Calomarde	78
Frías de Albarracín	125
Gea de Albarracín	372
Griegos	151
Guadalaviar	241
Jabaloyas	68
Monterde de Albarracín	62
Moscardón	57
Noguera de Albarracín	134
Orihuela del Tremedal	493
Pozondón	54
Ródenas	62
Royuela	209
Rubiales	52
Saldón	26
Terriente	178
Toril y Masegoso	29
Torres de Albarracín	178
Tramacastilla	107
Valdecuenca	37
Vallecillo, El	49
Villar del Cobo	175

(Font: IAEST, Instituto Aragonés de Estadística)

També s'aprecia una clara tendència de l'envelliment de la població, amb índexs superiors a la mitjana estatal i europea en mitjana d'edat, percentatge de població major de 65 anys, i taxa de dependència de persones grans (Quadre 4).

L'índex de població estrangera no és gaire elevat, (5,7%) sobretot si es compara amb els percentatges d'altres zones, urbanes preferentment; sí que hi ha una concentració de la seva procedència (Quadre 5). Les característiques socials de les zones rurals aconsellen fer un esforç integrador de les persones nouvingudes per a que s'incorporin al sentiment comunitari. Les persones migrants representen una oportunitat, no només com a factor per a una millora dels índexs d'habitants, també com a portadores de cultures i experiències que poden enriquir la visió sobre el món dels habitants de la Sierra de Albarracín.

Quadre 4. *Indicadors d'estructura demogràfica (2017).*

	Total	Homes	Dones
% de població de 0 a 19 anys	11,8	11,0	12,8
% de població de 20 a 64 anys	58,6	62,8	53,5
% de població de 65 i més anys	29,6	26,1	33,8
% de població menor de 15	8,4	8,0	8,9
% de població menor de 25	16,1	15,0	17,4
% de població menor de 35	27,0	26,3	27,9
% de població menor de 45	40,2	41,1	39,0
Edat mitjana de la població	50,6	49,6	51,8
Índex d'envelliment	250,0	236,6	264,2
Índex de joventut	28,5	30,7	26,4
Índex de vellesa	351,5	326,3	379,3
Índex d'ancianitat	37,7	37,0	38,4
Índex de sobreenvelliment	25,7	22,6	28,7
Taxa global de dependència	61,2	51,8	74,4
Taxa global de dependència ancians	47,6	39,7	58,9
Taxa global de dependència joves	13,6	12,2	15,5
Índex estructura de població activa total	64,6	61,9	68,5
Índex reemplaçament edat activa total	44,7	34,1	62,1

(Font: IAEST, Instituto Aragonés de Estadística)

Quadre 5. *Indicadors de població estrangera (2017).*

Procedència	Persones	%
Total	259	100,0
Europa	104	40,2
Àfrica	106	40,9
Amèrica	49	18,9
Àsia	0	0,0
Oceania	0	0,0
Apàtrides	0	0,0

(Font: IAEST, Instituto Aragonés de Estadística)

Els nivells d'estudis de la població de la Sierra de Albarracín presenta dades preocupants (Quadre 6). Segurament les dificultats per a desplaçar-se fora del territori per a cursar estudis superiors i la falta d'expectatives per exercir professions que necessiten estudis superiors són algunes de les causes principals. Tot i que la situació deu estar en el punt de mira de les administracions educatives, cal una reflexió des de la biblioteca en el tipus de suport que pot aportar per a desenvolupar interès i hàbits d'estudi.

Quadre 6. *Característiques de la població segons nivell d'estudis (2017).*

Població de 25 anys o més segons el nivell d'estudis			
	Total	Homes	Dones
Total	100%	100%	100%
Analfabets	1,4%	0,8%	2,1%
Sense estudis	34,3%	31,5%	37,8%
ESO, EGB, Batxiller elemental	38,4%	40,4%	35,9%
Batxillerat superior	7,6%	9,6%	5,2%
FP Grau Mig	4,9%	5,6%	4,0%
FP Grau Superior	4,8%	6,0%	3,4%
Diplomatura	4,3%	3,0%	6,0%
Llicenciatura i Grau	4,0%	2,9%	5,3%
Doctorats i Màster	0,2%	0,2%	0,3%

(Font: IAEST, Instituto Aragonés de Estadística)

La distribució de la població activa i inactiva aporta una idea de les característiques generals de la població. Tot i que la Comarca de la Sierra de Albarracín no presenta uns índexs d'atur elevats, sobretot si es comparen amb la taxa estatal que es va situar en un 16,4% el 2017, torna a posar-se de manifest l'envelliment de la població i la dependència de les economies familiars de les pensions, segurament en gran mesura de jubilació (Quadre 7). Si aquestes dades es combinen amb les dades que indiquen la mida de les llars, es veu la tendència a la configuració de llars unipersonals, segurament configurades per persones grans amb algun grau de dependència, i la necessitat de la configuració de serveis especialitzats per a persones grans que s'orientin a la seva participació social, al desenvolupament d'un envelliment actiu, i al seu reconeixement en el si de la comunitat.

Quadre 7. *Característiques de la població segons la seva activitat (2017).*

Distribució de la població de més de 16 anys i la seva activitat			
	Total	Homes	Dones
Total	100%	100%	100%
Actius	55,7%	58,4%	52,3%
Ocupats	44,1%	48,6%	38,6%
Parats	11,5%	9,8%	13,7%
Inactius	44,3%	41,6%	47,7%
Persones amb invalidesa laboral permanent	1,6%	2,1%	0,9%
Jubilats, Prejubilats, Pensionistes, Rendistes	34,2%	34,1%	34,2%
Estudiants	3,6%	3,5%	3,8%
Altres situacions	5,0%	2,0%	8,7%

(Font: IAEST, Instituto Aragonés de Estadística)

Quadre 8. *Característiques de les llars per la seva mida (2017).*

Mida de les llars segons el nombre de persones que les formen	
	Llars
Total	2.046
1	641
2	559
3	426
4	324
5	84
6	10
7 o més	2
Mitjana	2,4

(Font: IAEST, Instituto Aragonés de Estadística)

2.1.c. Biblioteques

A nivell competencial, la Comarca de la Sierra de Albarracín té, sense perjudici d'actuacions supracomarçals, competències en l'àmbit de cultura per, amb cooperació de l'administració de la comunitat autònoma, garantir el dret de la població a l'accés de biblioteques de la seva titularitat, el foment de l'hàbit de la lectura, el manteniment dels serveis i fons de les biblioteques i arxius del seu territori, la coordinació i cooperació bibliotecària entre els municipis de la comarca, així com la promoció d'infraestructures de telecomunicacions que permetin la interconnexió de les diferents biblioteques existents a la comarca i la resta de biblioteques públiques d'Aragón, com queda recollit a la legislació bibliotecària de referència, la *Ley 7/2015, de 25 de marzo, de Bibliotecas de Aragón*.

Si la *Ley 7/1999, de 9 de abril, de Administración Local de Aragón* estableix com a servei municipal obligatori el servei bibliotecari en poblacions que superin els 5.000 habitants, la *Ley 7/2015, de 25 de marzo, de Bibliotecas de Aragón* defensa "garantizar a toda la sociedad el acceso público a la información, desarrollar los intereses culturales, aumentar progresivamente los conocimientos y mejorar las capacidades personales y sociales"¹⁸, independentment del lloc de residència. Tot i així, delega en els ajuntaments dels municipis de menys de 5.000 habitants l'accés a serveis bibliotecaris bàsics, d'acord amb el Mapa de Bibliotecas de Aragón, encara pendent d'elaboració. En cap moment es fa referència a com solucionar l'accés a serveis bibliotecaris a la població dels municipis de menys de 5.000 habitants, com tampoc es contemplen ni es defineixen els serveis bibliotecaris mòbils.

¹⁸ *LEY 7/2015, de 25 de marzo, de Bibliotecas de Aragón.*

<http://www.boa.aragon.es/cgi-bin/EBOA/BRSCGI?CMD=VERDOC&BASE=BZHT&PIECE=BOLE&DOCR=5http://www.boa.aragon.es/cgi-bin/EBOA/BRSCGI?CMD=VERDOC&BASE=BZHT&PIECE=BOLE&DOCR=5&SEC=FIRMA&RNG=10&SEPARADOR=&&PUBL-C=20150410>

Fent una prospecció de la xarxa de biblioteques públiques que existeixen a la Comarca d'Albarracín, trobem que, com a punt de partida en l'àmbit bibliotecari, s'ha de considerar l'existència de tres biblioteques públiques municipals a Albarracín, Gea de Albarracín i Orihuela del Tremedal, a més de la Biblioteca Provincial de Teruel:

Biblioteca Pública Municipal de Albarracín

Travesera de la Catedral, 1

T. 978704013

biblioteca@albarracin.es

més informació i característiques

<http://www.redbibliotecasaron.es/index.php?mod=bibliotecas&mem=detalle&idbiblioteca=239>

Biblioteca Pública Municipal de Gea de Albarracín

Buenos Aires, 2 (Centre Cultural)

T. 978702100 (Ajuntament)

biblioteca@aytoge.com

més informació i característiques

<http://www.redbibliotecasaron.es/index.php?mod=bibliotecas&mem=detalle&idcomarca=31&idbiblioteca=81&relcategoria=10>

Biblioteca Pública Municipal de Orihuela del Tremedal

Santa Lucía, 40

T. 978714267

bibliorihuela@hotmail.com

més informació i característiques

<http://www.redbibliotecasaron.es/index.php?mod=bibliotecas&mem=detalle&idcomarca=31&idbiblioteca=234&relcategoria=10>

Biblioteca Municipal de Bronchales

Calle Mayor, 18

més informació:

<http://bronchales.es/servicios/>

Biblioteca Pública del Estado en Teruel

Pl. Obispo Pérez Prado, 3

T. 978641430

bibliotecateruel@aragon.es

més informació i característiques

<http://www.redbibliotecasaron.es/index.php?mod=bibliotecas&mem=detalle&idbiblioteca=339>

Per tant, hi ha una part de la població que disposa d'algun tipus de servei de biblioteca pública en el seu municipi (Quadre 9). Caldrà veure les característiques dels serveis bibliotecaris oferts a la comarca, la seva dependència administrativa i si formen part d'un sistema bibliotecari més ampli, les relacions que s'estableixen entre les diferents biblioteques i amb la resta d'administracions i serveis (educatius, sanitaris, socials,...), la formació del personal que hi treballa, el pla d'activitats de promoció de la lectura i la cultura, etc.

Quadre 9. Nombre de població amb accés a serveis bibliotecaris.

Municipis amb biblioteca pública	Habitants	%
Total	1.909	42,5
Albarracín	1.044	23,2
Bronchales	440	9,8
Gea de Albarracín	372	8,2
Orihuela de Tremedal	493	10,9

(Font: Elaboració pròpia a partir de les dades del padró municipal a gener de 2017)

Això és un aspecte important a tenir en compte a l'hora de definir la tipologia de servei i els seus objectius estratègics. Per tal de conèixer més a fons la realitat bibliotecària de la zona, s'ha realitzat un buidatge¹⁹ de les dades estadístiques que es poden recuperar al portal *Bibliotecas públicas españolas en cifras*, dependent de la Subdirección General de Coordinación Bibliotecaria del Ministerio de Cultura.

També s'ha contactat amb les tres biblioteques existents a la Comarca de la Sierra de Albarracín i se'ls ha fet arribar un qüestionari²⁰ on es plantegen aspectes organitzatius, el treball en xarxa amb la resta de biblioteques de la zona i amb altres equipaments i serveis del territori, el tipus de personal i el seu pla de formació, els serveis i activitats que realitza la biblioteca...

Actualment les diferents biblioteques de la Sierra de Albarracín no conformen cap xarxa bibliotecària, funcionant de forma independent. La seva existència obeeix a la voluntat dels Ajuntaments dels seus municipis que han apostat per tenir un servei de biblioteca pública, amb una limitació de recursos evident:

- Horaris d'obertura reduïts. 6 hores/setmana. Obren un parell de dies per setmana en un bloc horari de tarda.
- Falta de professionals bibliotecaris. Les persones que s'encarreguen de les biblioteques no tenen estudis bibliotecaris, se'ls ha facilitat formació amb l'obertura de la biblioteca, a posteriori han anat fent formacions concretes que ha davallat amb la falta de recursos.
- Inexistència del treball en xarxa. No existeix el treball en xarxa entre les diferents biblioteques, ni relació amb la Biblioteca Provincial de Teruel. Per tant, no utilitzen el programa de gestió bibliotecària, ni comparteixen catàleg, ni tenen serveis mancomunats de préstec interbibliotecari.
- Escàs pressupost per a la renovació del fons. El pressupost per a la renovació del fons l'aporta la Diputació de Teruel, i s'aproxima als 800 euros anuals.
- Programa d'activitats insuficient. Algunes de les biblioteques fan esforços per a mantenir clubs de lectura i poder realitzar alguna activitat infantil de tant en tant. No acostumen a tenir un programa estable de col·laboració amb els centres educatius, ni amb els altres agents del territori.

¹⁹ El podeu consultar a l'Annex II.

²⁰ El podeu consultar a l'Annex III.

2.1.d. Altres serveis i equipaments

A més, la Comunidad de la Sierra de Albarracín disposa de:

- Àrea de Cultura de la Comarca de la Sierra de Albarracín
La Comarca té competències per a la gestió de l'àmbit cultural en el seu territori²¹, en la promoció i organització d'activitats culturals i artístiques; en el cens, inventari i catalogació del patrimoni documental, bibliogràfic i museístic de la Comarca; i especialment en l'àmbit bibliotecari amb el foment de l'hàbit de lectura, la garantia del dret de la ciutadania a l'accés i gaudi d'un servei bibliotecari, la coordinació i cooperació bibliotecària dels municipis de la Comarca, la promoció, creació i manteniment de les biblioteques, la promoció d'infraestructures de telecomunicacions que permetin la interconnexió de les biblioteques de la comarca entre elles i amb la resta de les biblioteques d'Aragón.

Técnico de Cultura de la Comarca de la Sierra de Albarracín

Víctor Lacambra Gambau

Telèfon: 978 71 00 26. Email: cultura@comarcadelasierradealbarracin.es

- 4 Centres educatius :

Colegio Rural Agrupado de Albarracín-Gea

Educació Infantil i Educació Primària

<http://craalbarracin.catedu.es/informacion-general/#>

Colegio Rural Agrupado Bronchales Orihuela

Educació Infantil, Educació Primària i ESO

<http://crabronchales-orihuela.catedu.es/>

Colegio Rural Agrupado Sierra de Albarracín

Educació Infantil, Educació Primària i ESO

<http://crasierradealbarracin.catedu.es/>

Instituto de Educación Secundària de Albarracín – IES Lobetano

ESO i Cicles formatius de Formació Professional de Grau Bàsic

<http://ieslobetano.catedu.es/>

- Centres sanitaris:

Hi ha diverses tipologies de centres d'atenció primària. Es divideixen entre Centres de Salut, Puntos de Atención Continuada i Consultorios. Els Centres de Salut, mantenen l'atenció durant les 24h amb un metge i una infermera. Els PAC, tenen atenció les 24h només amb un metge, i la infermera es va desplaçant. Els Consultorios, tenen atenció d'un metge itinerant un dia per setmana. L'equip mèdic el conformen 14 metges de família i 6 infermeres.

- Centro de Salud 'Albarracín'

²¹ La descripció de les funcions en l'àmbit de la cultura es troben detallades al web de la Comarca de la Sierra de Albarracín. <http://www.comarcadelasierradealbarracin.es/index.php/la-comarca-portal-del-ciudadano/la-comarca/cultura>

- PAC Orihuela del Tremendal
- PAC Villar del Cobo
- La resta de pobles tenen Consultorios.

- Serveis socio-sanitaris:

La Comunitat disposa de dues residències per a la gent gran:

- Residencia para Personas Mayores Ciudad y Comunidad de Albarracín
- La Residencia de Mayores y Centro de Día "El Sabinar del Río", Terriente

- Serveis socials:

Els serveis socials a la Comunidad de Albarracín compten amb els recursos i serveis següents:

- Serveis Socials de Base

Constituïts per 3 treballadors socials i un auxiliar administratiu amb dedicació exclusiva, amb el suport d'una psicòloga i una treballadora social per a l'atenció de les persones en situació de dependència i la promoció de l'autonomia personal.

- Servei d'Ajuda a Domicili (SAD)

28 auxiliars SAD contractades per a proporcionar l'atenció de persones que no puguin desenvolupar la seva autonomia personal o que estiguin en situació de dependència, o l'atenció de persones en situacions de conflicte psicofamiliar.

- Suport a l'Allotjament o acollida d'urgència

Servei dirigit a situacions crítiques d'habitatge per sinistres a l'habitatge, carències econòmiques, o conflictes convivencials, que posin en perill la seguretat física o emocional de les persones.

- Servei de Prevenció i Inserció Social

Programes, accions, ajudes i actuacions, preventives i actives, destinades a eliminar les diferències i afavorir la integració de col·lectius, grups socials o ètnics, en risc d'exclusió social.

- Servei de Teleassistència Domiciliària.

Servei d'atenció telefònica i en el domicili de persones grans o en situació de dependència. Disposa d'unitats mòbils mitjançant la mobilització de recursos per a l'atenció d'urgències.

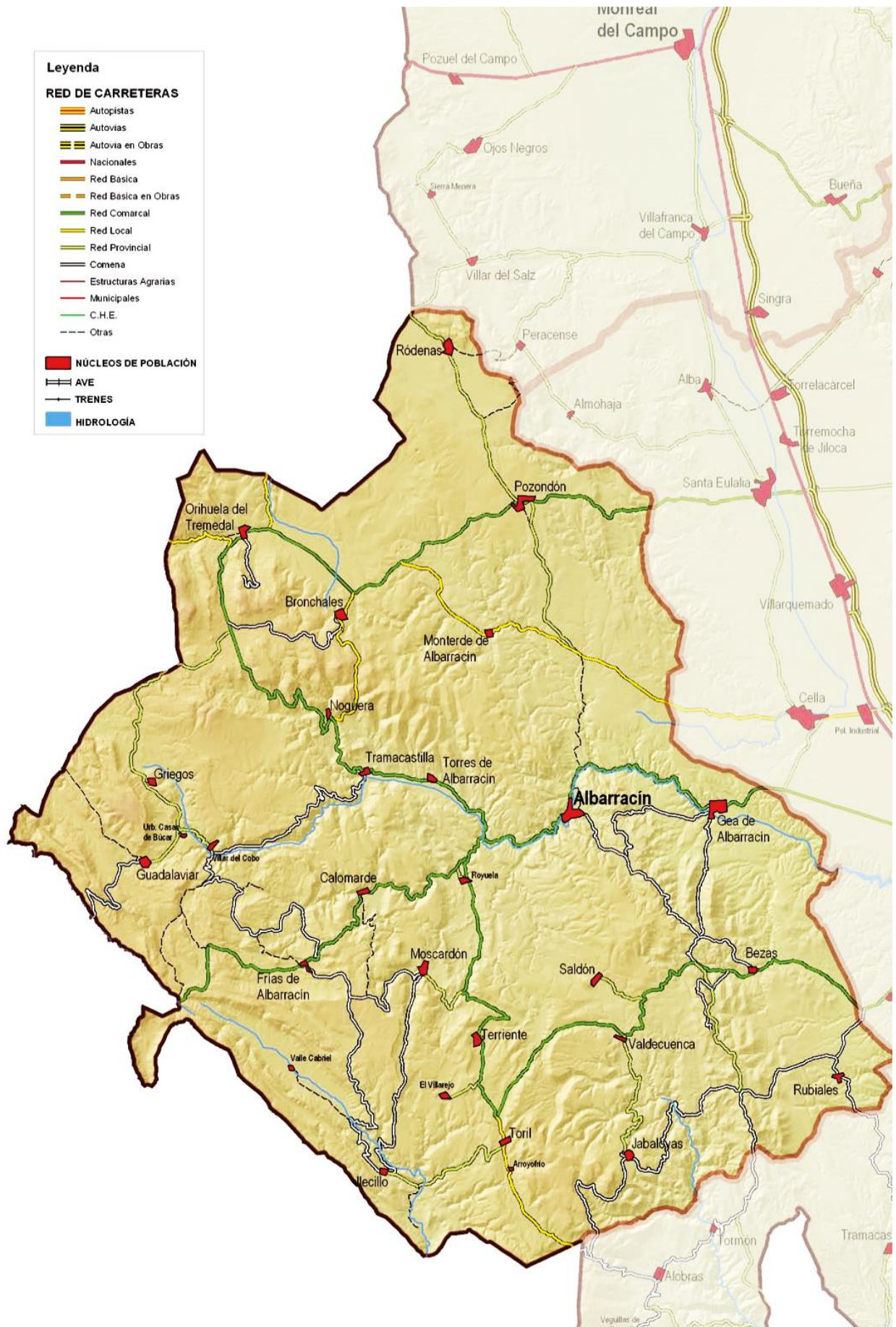
- Servei d'Intervenció Familiar

Accions i atencions per afavorir la convivència i la integració social. Fomenta l'adquisició i habilitats i hàbits de conducta, en l'àmbit de les capacitats personals o en l'àmbit relacional.

- Servei de Cooperació Social

Programes i projectes de suport i atenció a persones grans, dones i persones migrants.

Els municipis que conformen la Sierra de Albarracín estan comunicats per una xarxa viària conformada per carreteres comarcals i locals. Algunes d'aquestes carreteres es troben en espais naturals protegits, pel que la seva amplada és reduïda.

Imatge 2. Font: Instituto Aragonés de Estadística

2.2. Prospecció sobre experiències similars

Les característiques dels municipis de la Sierra de Albarracín són comunes a altres zones de la Península Ibèrica. La situació de zones rurals amb municipis disseminats i que acusen un descens progressiu de la població acompanyat d'un envelliment dels seus habitants és força comuna: es considera que el 50% del pobles espanyols estan en risc de desaparició, hi ha 2.652 municipis amb una població entre 101 i 500 habitants i 1.286 pobles amb menys de 100 habitants, gairebé uns 500 pobles de l'Estat espanyol resisteixen amb menys de 50 habitants, en 14 províncies més del 80% dels municipis no tenen més de 1.000 persones empadronades (el 91,9% a Teruel)²². De fet, la zona anomenada Serranía Celtibérica que comprèn a 1.355 pobles repartits entre les províncies de Guadalajara, Cuenca, Teruel, Zaragoza, La Rioja, Burgos, Segovia, Soria, València i Castelló es considera un desert demogràfic, amb índexs demogràfics similars a Lapònia (Cerdà, 2017).

Abans d'encarar la definició del servei bibliotecari mòbil a la Sierra de Albarracín s'ha procedit a realitzar una prospecció de biblioteques mòbils que presten serveis bibliotecaris en entorns similars: municipis rurals disseminats majoritàriament, amb una majoria de poblacions per sota de 300 habitants, municipis que pateixen una minva progressiva de població i un envelliment acusat dels seus habitants. S'han pogut identificar:

- Biblioteca Mòbil a Proença-a-Nova (Portugal)
- Biblioteca Mòbil a Taramundi (Asturies)
- Bibliobús 3 Sierra Norte (Guadalajara)
- Bibliobús Diputació Provincial de Castelló (Castelló)

1	Com i quan sorgeix el servei? Quins són els motius que impulsen a oferir aquest servei a la població?			
	Proença-a-Nova	Taramundi	Bibliobús 3 Sierra Norte	Bibliobús Diputació Provincial de Castelló
	El 2006, arran d'un pla d'ajudes del Govern, després d'una onada d'incendis el 2003. El 2006 es posen en marxa les primeres rutes atenent a 26 pobles + 4 escoles + 4 llars d'infants.	El 2001, dins el 'Programa Rompiendo Distancias', orientat a gent gran d'àrees rurals disperses a Asturies. Es detecta que hi ha gent gran que demanda un servei bibliotecari però té dificultat per acostar-se a la biblioteca municipal. L'ajuntament posa en marxa el servei per a cobrir aquests dèficits.	El servei sorgeix com a suport dels bibliobusos, motivat per la necessitat d'accedir a municipis petits amb accessos més estrets on no podia entrar el bibliobús, i ampliar el nombre de poblacions ateses pel servei de biblioteca pública.	El servei sorgeix a mitjans dels anys 70, tot i que l'actual etapa data de 1987. Els motius de la seva posada en marxa són donar servei als petits municipis que tenen carència de servei de biblioteca en les comarques de l'interior de la província.

²² FEMP. Comisión de despoblación. Población y despoblación en España. Federación Española de Municipios y Provincias, 2017.
http://femp.femp.es/files566-2117-archivo/20170125%2520informe_despoblacion.pdf

2	Si depèn de l'administració pública, com es va justificar la posada seva en marxa?			
	Proença-a-Nova	Taramundi	Bibliobús 3 Sierra Norte	Bibliobús Diputació Provincial de Castelló
	La inversió inicial la realitza el Govern amb el pla d'ajudes, que va ser la compra del vehicle, mentre que del manteniment s'encarrega el govern local.	La posada en marxa responia a la voluntat de fomentar la participació social, el foment de la lectura i la cultura, l'envelliment actiu, l'associacionisme, el voluntariat, i la prevenció de la dependència.	Es posa en marxa amb la col·laboració de la Diputació provincial i una Fundació, contractant al personal amb perfil bibliotecari-conductor.	Depèn al 100% de la Diputació de Castelló. Es justifica per ser un servei públic necessari que difícilment es pot cobrir d'altra manera, tot i que existeixin són més costoses.

3	Si és un projecte privat, com es manté econòmicament?			
	Proença-a-Nova	Taramundi	Bibliobús 3 Sierra Norte	Bibliobús Diputació Provincial de Castelló
	És un projecte de l'Administració pública.	És un projecte de l'Administració pública.	El projecte depèn de l'Administració, tot i que hi ha hagut alguns casos (Cuenca) on empreses privades han col·laborat econòmicament a canvi de patrocini posant el logo de l'empresa al vehicle.	És un servei públic i es manté mitjançant els pressupostos de la pròpia Diputació.

4	Quin és el pressupost anual per a documents, personal, activitats, manteniment del vehicle?			
	Proença-a-Nova	Taramundi	Bibliobús 3 Sierra Norte	Bibliobús Diputació Provincial de Castelló
	No es disposa de dades.	El pressupost recau dins el 'Programa Rompiendo Distancias'. El fons bibliogràfic pertany a la biblioteca municipal. El trasllat dels documents es fa amb un vehicle municipal. Periòdicament es compra fons a partir de propostes fetes pels usuaris.	Amb la posada en marxa del servei i la signatura de l'acord entre institucions s'aporten 60.000 €. El pressupost anual és variable.	El pressupost anual oscil·la entre els 80.000 i 90.000 €, tot i que aquest any hi haurà una important retallada en despesa de personal, que és la partida més important (aprox. el 80%). En documents s'acostuma a gastar sobre 3.000 €/any i la resta és manteniment del vehicle.

5	El servei de biblioteca mòbil forma part d'un sistema bibliotecari més ampli (per exemple, amb una biblioteca estàtica de referència)? Si és així, en forma de dependència orgànica o col·laboració?			
	Proença-a-Nova	Taramundi	Bibliobús 3 Sierra Norte	Bibliobús Diputació Provincial de Castelló
	Depèn de la biblioteca municipal de Proença-a-Nova, tot i tenir autonomia, depèn orgànicament d'aquesta.	La Biblioteca mòbil és un servei descentralitzat de la biblioteca municipal de Taramundi.	Forma part de la xarxa de bibliobusos de la província. El fons bibliogràfic és independent, no es comparteix amb altres biblioteques.	Tot i el vincle amb les biblioteques de la Generalitat de València, la dificultat de connexió a l'interior de la província fa que no estigui a la xarxa de biblioteques. Funciona com biblioteca independent.

6	Quin tipus de relació s'estableix amb les administracions públiques de la zona on opera: municipals, regionals, etc.?			
	Proença-a-Nova	Taramundi	Bibliobús 3 Sierra Norte	Bibliobús Diputació Provincial de Castelló
	S'estableixen poques relacions. Una mica de relació amb l'administració local en el moment de la posada en marxa.	S'estableixen les relacions habituals amb l'administració local. Es realitzen col·laboracions amb el Departament de Sanitat del Principat d'Astúries, o amb associacions locals.	S'estableix relació amb la Diputació provincial amb la signatura del conveni amb l'Administració regional.	La relació és directa, com qualsevol servei públic que es presta des de la Diputació als municipis.

7	Quin tipus de relació s'estableix amb altres serveis del territori: educatius, socials, de salut, etc.?			
	Proença-a-Nova	Taramundi	Bibliobús 3 Sierra Norte	Bibliobús Diputació Provincial de Castelló
	S'ha treballat amb escoles i llars d'infants, fent suport documental, préstec de documents,... però han anat tancant perquè cada cop hi ha menys mainada als pobles i les famílies es desplacen a viure a la capital. També s'assisteixen residències geriàtriques. Es col·labora amb el servei d'infermeria itinerant de la zona, de vegades l'infermer va amb la biblioteca mòbil a visitar alguns pobles.	S'han establert xarxes de col·laboració amb altres professionals, visibilitzant dates importants com el Dia Internacional del Llibre, el Dia Internacional de l'Activitat Física, de la Gent Gran, Dia Internacional de les Biblioteques,... promovent presentacions de llibres, rutes literàries, ...	Es col·labora amb les escoles rurals agrupades (CRU) dels municipis de la província.	Per tractar-se de municipis molt petits, entre els serveis hi ha proximitat a nivell personal com a usuaris de la biblioteca: docents, sanitaris, funcionaris municipals, religiosos, etc.

8	Quant personal està implicat en el projecte? Quines funcions té?			
	Proença-a-Nova	Taramundi	Bibliobús 3 Sierra Norte	Bibliobús Diputació Provincial de Castelló
	1 persona, que és el comú, a prop de les 70 biblioteques mòbils que hi ha arreu de Portugal. Aquesta persona fa funcions de conducció, bibliotecàries, de dinamització del fons documental...	En el servei estan implicades de forma directa dues persones: la responsable del 'Programa Rompiendo Distancias' i la bibliotecària municipal.	Actualment hi ha un tècnic de biblioteca i un conductor, tot i que la idea original era donar el servei amb una sola persona com a bibliotecari-conductor. Les dues persones es reparteixen les funcions, una condueix el vehicle, l'altra atén el servei de préstec i devolució, assessora sobre lectures i programa activitats.	Dues persones: 1 Coordinador bibliotecari (bibliotecari titulat per a la gestió de la biblioteca); 1 conductor, encarregat de tot el relacionat amb el vehicle.

9	Quants i quin tipus de poblacions es visita (nombre d'habitants i tipologia de població)?			
	Proença-a-Nova	Taramundi	Bibliobús 3 Sierra Norte	Bibliobús Diputació Provincial de Castelló
	Actualment es visiten 42 pobles, d'uns 80 que té la zona de Proença-a-Nova, donant servei a unes 4.000 persones. Es tracta de pobles amb molt poca població, envellida. Algunes de les persones són analfabetes.	El servei fa un itinerari mensual per les quatre parròquies de Taramundi: Taramundi, Bres, Ouria i Veigas, recorrent una vintena de nuclis habitats. Les usuàries són fonamentalment dones lectores de més de 65 anys. A l'estiu es fan préstecs infantils, a familiars menors de les usuàries habituals.	Els municipis que es visiten tenen molt poca població, fruit de la despoblació dels darrers anys. Es visiten pobles entre 20 i 200 habitants, amb més èxit d'assistència al servei en els petits que els grans. La població és d'edat avançada, tot i que hi ha grups de dones lectores actives al voltant dels 50 i 60 anys.	En l'actualitat es visiten 28 pobles. Es tracta de població rural de l'interior de la província, que any rere any perd habitants i serveis. Pobles molt petits de 25 a 800 habitants aproximadament. En alguns no hi ha escola, i en altres els serveis mínims sanitaris estan compartits.

10	Com es va definir la ruta del servei? Té parades a tots els pobles? Hi ha pobles que no, per què? Quant de temps destina a cada parada? Hi ha un punt fix per a la parada? Quina freqüència tenen les parades? Sempre són el mateix dia a la mateixa hora?			
	Proença-a-Nova	Taramundi	Bibliobús 3 Sierra Norte	Bibliobús Diputació Provincial de Castelló
	Es proporciona servei mitjançant 2 rutes en 2 zones diferenciades de Proença-a-Nova. La freqüència és	El servei es desenvolupa pel matí, en els punts habituals de trobada, que ja venen estipulats des	Es visiten entre 3 i 4 pobles diàriament, relativament propers entre sí. Es presta servei als pobles que	Les rutes es van definir tenint en compte les comarques més desfavorides i amb menys serveis culturals.

<p>quinzenal, el mateix dia, encara que l'horari és flexible, depenent del poble i de les interaccions que es generen amb la població. L'horari de la biblioteca mòbil és principalment per la tarda de dilluns a divendres de 14 a 17:30h. Pel matí es visiten centres geriàtrics i es disposa de temps per a fer les gestions internes. S'aconsella començar amb una ruta petita i anar ampliant el servei de forma progressiva, per a que hi hagi una difusió boca-orella...</p>	<p>de l'origen del servei. Aquests poden variar i poden ser punts com davant de l'església del poble o la marquesina del transport públic, o en altres casos, degut a l'edat avançada de les lectores, es fa parada als domicilis. L'horari és flexible i s'adapta als canvis de realitat. S'ha de tenir en compte que el servei començà fa 17 anys i que en aquest temps la població s'ha envellit i s'ha reduït en un percentatge molt alt en els nuclis inicials del servei.</p>	<p>prèviament han sol·licitat el servei, mitjançant el seu ajuntament. Les parades duren 1h i 30 min. En els pobles on hi ha escola i 1h en els pobles que no en tenen. La freqüència de la visita és cada 20 dies aproximadament. L'hora és sempre la mateixa, el dia canvia i es comunica als usuaris amb una setmana d'antelació. Les incidències que sorgeixen en el servei (averies, condicions climàtiques, etc.) fan difícil establir un quadrant estable de visites.</p>	<p>S'optà per visites quinzenals, alternant el servei setmanalment a les comarques. Hi ha parada en tots els pobles que no tenen biblioteca o agència de lectura, excepte les pedanies. El temps de la parada depèn del volum de població, no acostuma a variar gaire: 3 pobles pel matí i un per la tarda. El temps es distribueix per la distància i el trajecte entre ells. El punt de parada és fix, amb disponibilitat de connexió elèctrica per alimentar al bibliobús. La freqüència quinzenal, i els horaris i dies de visita s'estableixen prèviament en els calendaris anuals que es distribueixen als lectors. Són fixos llevat dels dies festius.</p>
---	---	--	---

11	El servei de biblioteca mòbil es proporciona en un vehicle accessible per part de les persones usuàries, o el vehicle només serveix per a transportar els documents?			
	Proença-a-Nova	Taramundi	Bibliobús 3 Sierra Norte	Bibliobús Diputació Provincial de Castelló
	<p>El vehicle és accessible, habilitat per a transportar una col·lecció de documents de diferent format. Un sistema de bateries recarregables li donen autonomia elèctrica i proporciona corrent a l'ordinador i la il·luminació. L'adequació de l'interior pot ser més o menys casolana i pot funcionar bé.</p>	<p>El vehicle servei de suport per al trasllat dels llibres, les revistes i la premsa. És el punt de trobada i quan es fa una presentació itinerant d'alguna publicació es fa la ruta amb l'autor o autora.</p>	<p>El bibliobús és accessible mitjançant unes escales metàl·liques plegables per accedir a l'interior, per tal de que l'usuari accedís al fons i pogués escollir els documents que vulgui.</p>	<p>Es tracta d'una unitat creada expressament per al servei de biblioteca mòbil. Un altre tipus de vehicle seria un repartidor de llibres. Per això es requereix que la persona que ho coordina tingui els coneixements necessaris, la flexibilitat en els horaris inclús per a pernoctar entre rutes si és necessari, i la facilitat de tracte amb els lectors i persones dels diferents municipis.</p>

12	S'utilitzen dependències municipals per a proporcionar el servei bibliotecari, activitats de difusió de la lectura, tallers formatius?			
	Proença-a-Nova	Taramundi	Bibliobús 3 Sierra Norte	Bibliobús Diputació Provincial de Castelló
	No, no hi ha gaire relació amb els municipis. S'acostuma a fer la parada al costat del cafè del poble, o es fa el préstec domiciliari de les persones que no poden sortir de casa.	La Biblioteca Municipal de Taramundi té més de 5.000 volums, i obre al públic per les tardes. Allà es fan les activitats de dinamització lectora, es facilita l'ús de les TIC i es realitzen tallers de diferent tipus.	En aquest aspecte no hi ha cap tipus de col·laboració amb els ajuntaments.	El temps i l'espai en el bibliobús limita la possibilitat d'organitzar determinades activitats. S'ha de comptar només amb el vehicle dins els horaris establerts. Tot i que els municipis als que es presta servei sempre estan disposats a col·laborar i cedir si tenen disponibilitat. En situacions puntuals es poden fer excepcions, tant en temps com en el lloc de la parada, etc.

13	A part del servei bibliotecari, ¿té pla d'activitats: infantils, adults, tallers de formació, xerrades, alfabetització informàtica, recuperació de la memòria local, etc.?			
	Proença-a-Nova	Taramundi	Bibliobús 3 Sierra Norte	Bibliobús Diputació Provincial de Castelló
	La biblioteca mòbil s'usa com a punt de servei per a fer gestions amb l'Administració: pagament d'impostos i rebuts, etc., porta un datàfon per a poder fer els pagaments. S'han treballat aspectes de recuperació de la memòria i el saber popular. A l'estiu, el servei s'acompanya d'animació musical i hi ha col·laboració amb un centre de ciència viva que fa divulgació del coneixement científic Mitjançant tallers, principalment infantils, però adaptables a més edats, i que tracten sobre la natura, l'extracció de recursos, fabricació de sabó artesanal, etc.	Totes les activitats es desenvolupen a través del 'Programa Rompiendo Distancias' del que depèn el servei de biblioteca mòbil, mitjançant programes intergeneracionals de recuperació de la cultura tradicional, la participació social, programes d'envelliment actiu, i foment de l'ús i foment de les noves tecnologies.	Mitjançant un bloc es fa difusió de les activitats, quan es disposa de pressupost es contracten espectacles infantils (titelles, poesia visual, hora del conte), concursos de dibuixos i literaris, etc. S'ha publicat un llibre i un vídeo documental amb el resultat de la recuperació de la tradició oral i la memòria local entrevistant a apicultors dels pobles amb el títol 'Guadalajara Tierra de Miel'. Anteriorment es va fer un projecte similar 'Guadalajara: agua y vida', recollint tradicions del raiers de l'alto Tajo, salines, molins, safarejos i bugaderes, etc.	Es presenta la mateixa situació de la pregunta anterior, tot i que es pot afegir que s'han organitzat concursos de redacció i dibuix, i també de fotografia.

14	Es simultanieja l'activitat amb altres serveis d'extensió bibliotecària, com lots de llibres o préstec a domicili?			
	Proença-a-Nova	Taramundi	Bibliobús 3 Sierra Norte	Bibliobús Diputació Provincial de Castelló
	No expressament, però es fa préstec a domicili a algunes persones que tenen dificultat per a sortir de casa.	La Biblioteca municipal de Taramundi realitza un servei de préstec a usuaris del Centro Polivalente de Personas Mayores de Taramundi i facilita l'accés a la lectura mitjançant el Centre de Salut.	Servei de préstec interbibliotecari i préstec de lots de clubs de lectura.	Es va simultaniejar durant un temps amb el servei d'Informació Sociocultural a través de l'IVAJ (Institut Valencià de la Joventut) amb la presència, durant alguns anys a bord del bibliobús, d'una persona encarregada de recopilar i oferir tot tipus d'informació als usuaris fonamentalment joves. També simultanieja les funcions del bibliobús amb el servei de mediateca de la Diputació per a la recollida i distribució de material per a les associacions locals.

15	Quins altres aspectes destacades del servei?			
	Proença-a-Nova	Taramundi	Bibliobús 3 Sierra Norte	Bibliobús Diputació Provincial de Castelló
	Més enllà del servei bibliotecari, el valor de l'espai de relació social que es crea amb la població.	El foment de la lectura i l'accés a la cultura, eliminar la fractura digital, potenciar l'aprenentatge i l'accés a la cultura a totes les edats i el dret a la informació són elements bàsics en el desenvolupament de la biblioteca mòbil.	La xarxa de bibliobusos s'integra dins de la xarxa de biblioteques públiques de la Comunitat Autònoma, pel que existeix un carnet únic, i un mateix programa de gestió dels usuaris i el préstec. En molts pobles hi ha dificultat d'accés a la xarxa, fins i tot mòbil que dificulta la prestació del servei i les tasques bibliotecàries.	És un servei versàtil que ofereix accés a la lectura a persones que d'altra manera ho tindrien complicat. En front d'aquest servei està la possibilitat de mancomunar biblioteques o crear una per a cada població, tot i que els costos es dispararien i la formació de les persones que es fessin càrrec de cadascuna d'elles no sempre seria l'adequada.

A aquestes experiències, cal afegir el cas del 'Proyecto Berragu'. Tot i no poder contactar directament amb els responsables del projecte hem fet prospecció de diferents articles i notícies a la xarxa (Observatorio de la Lectura y el Libro, 2017; Soto, 2016), que ens permeten obtenir dades valuoses, donada la similitud geogràfiques, demogràfiques i socials en les que es

desenvolupa el servei bibliotecari. El projecte 'Servicio Berragu: la biblioteca puerta a puerta' de la Biblioteca Pública Aurizberri-Espinal proporciona, des de 1998, serveis bibliotecaris a la comarca del Aurizberri-Espinal al Valle del Erro (Navarra), amb una població dispersa i envellida de més de 3.000 persones repartides en 30 nuclis habitats, en un radi de 30 kilòmetres, i amb una evident falta de serveis per a la població. El servei bibliotecari sorgeix fruit de la col·laboració entre diferents administracions locals i el finançament del programa europeu d'ajudes a zones rurals, LEADER.

El projecte incorpora un servei de repartiment domiciliari de documents de la biblioteca, per a intentar vèncer les dificultats de desplaçament de la població a la biblioteca. Però a més de proporcionar accés a la informació i de les activitats de foment de la lectura pròpies d'una biblioteca pública, és un espai de trobada i col·laboració dels habitants d'Aurizberri-Espinal amb una especial atenció als col·lectius amb difícil accés als serveis bibliotecaris: per dificultats de mobilitat, dificultats motores o psíquiques, persones en risc d'exclusió social, persones amb dificultats lectores... i també, una eina de dinamització cultural i recuperació de la memòria històrica local mitjançant el foment dels autors i investigadors de la zona, un element de fre i reducció de la fractura digital, una eina de suport a centres escolars i residències i casals de gent gran, un espai de promoció turística, un punt de dinamització social que compta amb la participació d'associacions i moviments socials...

"Pretendemos fomentar la cultura participativa. Se trata no sólo de acceder a un público que venga a nuestra biblioteca atraído por una u otra actividad, sino también de formarlos, que trabajen con nosotros y para la comunidad, que interactúen, participen y se relacionen. Queremos crear usuarios autónomos, fieles y satisfechos, no meros "clientes" de servicios. Necesitamos darle una nueva "definición" a los servicios de la biblioteca desde el punto de vista de los usuarios (...) buscamos el diseño de actuaciones locales, en nuestro entorno, para crear comunidad, identidad, para fomentar aquello que nos une y nos es característico. Para favorecer el desarrollo de la zona, de sus habitantes, usos y costumbres... Para no despoblarnos. Buscamos actuar en lo local porque es el futuro del desarrollo sostenible global. Ponemos en valor del capital humano del Pirineo (artistas, escritores, emprendedores...). Y también explotamos el valor turístico unido a la biblioteca (rutas literarias, encuentros con autores, charlas temáticas...)" (Observatorio de la Lectura y el Libro, 2017).

Les conclusions més significatives que s'extreuen de l'experiència d'aquests serveis bibliotecaris itinerants són principalment el valor social de la biblioteca mòbil, més enllà del servei estrictament bibliotecari. La seva capacitat per a generar cohesió social, incitar les relacions intergeneracionals i potenciar el sentiment de comunitat, el foment de l'envelliment actiu i la posada en valor de la gent gran amb la recuperació del saber popular, la seva tasca en promoure l'alfabetització informacional que faciliti les relacions de la població amb l'Administració, l'activació de xarxes amb altres serveis i equipaments socials i sanitaris, la urgència de jugar un paper important en el suport a les escoles per a intentar frenar la seva desaparició en entorns rurals, la necessitat de formar part d'una xarxa bibliotecària per a compartir recursos, la importància de la tecnologia al mateix temps de la necessitat de solucionar els problemes, de connectivitat per exemple, que sorgeixen en entorns rurals...

2.3. Pràctiques del MGDBSI als bibliobusos de la Diputació de Barcelona

Realitzar les Pràctiques del MGDBSI entre Gerència de Serveis de Biblioteca (GSB) de la Diputació de Barcelona i els bibliobusos de la província, ha permès tenir una visió propera i real dels elements que conformen el servei bibliotecari mòbil. Les Pràctiques es realitzaren entre els mesos d'abril i juny del 2018, sumaren 200 hores que es distribuïren entre sessions teòriques monogràfiques impartides per cadascuna de les àrees departamentals de GSB (25%) i sessions pràctiques fent visites als bibliobusos de la Diputació (75%).

Les sessions teòriques van mostrar els diferents aspectes relacionats amb els bibliobusos: Visió històrica del servei de bibliobusos de la Diputació de Barcelona, Planificació del Servei, Col·lecció, Serveis i activitats, Avaluació, Equips de Personal, Vehicles, Locals, Equipament i infraestructura informàtica, Projectes dels bibliobusos al territori, i Difusió i promoció del servei.

Les sessions pràctiques sobre el terreny es traduïren en desplaçaments a les parades dels bibliobusos permetent-me veure la majoria dels bibliobusos de la Diputació (8 de 10) i la meitat dels bibliobusos de Lleida (1 de 2).

Les Pràctiques van suposar l'encàrrec per a realitzar una anàlisi dels diferents models de bibliobusos que actualment conviuen a la xarxa de biblioteques de la Diputació de Barcelona, i que queden representats pel bibliobús Guillerries i el bibliobús Puigdon.

El bibliobús Guillerries, és un exemple dels bibliobusos que tenen al voltant d'una vintena d'anys de servei. Aquests bibliobusos venen originats pel concepte de biblioteca pública dels anys noranta del segle passat. Tot i que continuen proporcionant un servei de qualitat que supera les expectatives que poden generar els recursos amb els que treballen, comencen a mostrar carències d'espai i confortabilitat.

El bibliobús Puigdon, representa els bibliobusos de nova generació, amb un parell d'anys de funcionament, dissenyats d'acord al model de biblioteca pública del present. Els nous vehicles guanyen espai d'ús i incorporen elements tecnològics per a millorar l'experiència dels usuaris, representen la projecció de la biblioteca com a espai multidisciplinar.

Fruit de l'observació directa i d'una recollida de dades quantitatives es va voler determinar les dinàmiques que s'estableixen en els diferents models de bibliobús. Varen ser fonamentals les converses mantingudes amb els diferents equips de treball, i la incorporació d'elements sorgits en les exposicions realitzades pels diferents departaments de Gerència de Biblioteques de la Diputació al voltant de la seva intervenció en els bibliobusos.

La metodologia que es va seguir per a realitzar l'anàlisi incloïa una recopilació de dades quantitatives sobre els usos dels dos formats de bibliobús. La importància de les dades recollides va resultar relativa, ja que l'anàlisi es va completar amb una reflexió qualitativa de les dinàmiques que s'estableixen en l'ús de l'usuari. Aquesta reflexió qualitativa es basà en l'observació realitzada i les converses mantingudes amb els equips de treball dels bibliobusos visitats que van ser de gran ajuda per a copsar el funcionament diari d'un bibliobús, els dinàmiques que s'estableixen entre els usuaris i l'equip del bibliobús, les projectes al territori, les dificultats i inconvenients que es troben en el seu dia a dia, etc.

Tot i que el servei bibliotecari mòbil de la Diputació de Barcelona presenta trets molt diferents amb la realitat bibliotecària de la Comarca de la Sierra de Albarracín:

- forma part d'una àmplia xarxa de biblioteques, amb una llarga tradició i experiència en el servei de bibliobusos,
- existeix un important desplegament de recursos (humans, materials i econòmics),
- té unes característiques molt definides degut als municipis als que es presta servei (sobretot pel que fa al nombre d'habitants, entre 300 i 3.000 hab.); al nombre de municipis a abastar amb una directa incidència en les hores de servei en cada parada; al nombre d'usuaris potencials i la previsió d'usuaris reals; a l'equip humà i nombre de bibliobusos desplegats pel territori; a la utilització d'un vehicle tipus autobús, amb unes característiques concretes, com és la capacitat de fons, etc.

Es poden extreure unes conclusions generals i vàlides per a qualsevol tipus de servei bibliotecari mòbil:

- La biblioteca mòbil com a espai de socialització. Tot i les limitacions d'espai, que no permeten un nombre gaire elevat de visites al mateix temps ni d'estades de molta estona, un dels punts forts de la biblioteca mòbil és la socialització dels usuaris, entre ells o amb l'equip de la biblioteca.
- Alt nivell de fidelitat dels usuaris habituals. S'estableix una dinàmica de proximitat i complicitat entre els usuaris habituals i l'equip de la biblioteca. L'alt grau de coneixement dels interessos i gustos dels usuaris per part del personal de la biblioteca mòbil, fa que es generin dinàmiques de prescripció lectora molt personalitzades i molt enriquidores, tant pels usuaris com per al personal bibliotecari.
- La visibilitat de la biblioteca mòbil és un factor clau d'èxit per al servei. La biblioteca mòbil té una gran capacitat de fer-se visible mitjançant la presència del vehicle, però una certa sensació d'aïllament de l'exterior es pot compensar millorant el balanç de connexió entre exterior i interior del vehicle ampliant el seu espai funcional amb l'aprofitament de l'espai perimetral al voltant de la biblioteca mòbil. La idea de guanyar un espai exterior permetria crear zones de lectura informals o activitats de format lleuger a peu de carrer.
- L'èxit de la biblioteca està relacionada amb la seva vinculació amb el territori. La capacitat de la biblioteca mòbil per a sortir del vehicle i vincular-se amb el territori, detectant les necessitats dels usuaris, i possibilitant els serveis adequats per a proporcionar-los solució, intentant tenir certa capacitat d'anticipació, és un element clau del servei.
- Necessitat de que el personal disposi de blocs horaris de la jornada laboral fora de ruta per a dur a terme tasques internes. Els bibliobusos tenen les mateixes tasques en nombre i forma, i ofereixen els mateixos serveis, que les biblioteques estàtiques. A això s'ha d'afegir que: una part de la jornada efectiva de feina s'utilitza per a realitzar els desplaçaments fins a la parada, disposen d'espais reduïts i poc flexibles on dur a terme una gran varietat de tasques, s'estableixen multiplicitat de relacions amb el territori, apareixen varietat d'incidències derivades de les pròpies característiques del servei. El personal necessita temps i espai de feina interna per a la realització de les tasques més intel·lectuals i de gestió.

3. Definició de la tipologia de servei

La biblioteca pública comporta nombrosos beneficis per a les persones usuàries i per a les comunitats en les que s'integren, com s'ha descrit anteriorment. En un món en constant transformació, un dels factors d'èxit de la biblioteca pública és la seva adaptabilitat a les noves realitats socials i culturals, i a les necessitats dels seus usuaris.

El valor social de la biblioteca pública va més enllà de l'impacte directe que suposen els productes i serveis bibliotecaris tradicionals. Ja no es limita a la seva funció principal de garantir el dret a la informació i la cultura. La complexitat social reclama que les accions que emprèn la biblioteca s'enxarxin amb la resta d'agents, serveis i equipaments del territori per tal de prestar uns serveis integrals als usuaris: *“La necessària col·laboració entre diferents perfils professionals: bibliotecaris, assistents socials, educadors socials, etc. conscients que només amb la suma de coneixements i d'actuacions –que multipliquen resultats– es podran dur a terme els projectes amb garantia per obtenir millors resultats”* (Alòs, 2014).

La circumstància generalitzada d'escassetat de recursos amb els que es troben molts municipis petits i comarques rurals per a proporcionar serveis a una població minvant, que envelleix o emigra a les capitals i zones urbanes, reforcen la idea de la necessitat del treball en xarxa.

La biblioteca mòbil que cal plantejar, i definir per tant, és un model de biblioteca transformadora, integradora, social, educativa i lúdica. Les característiques de la població de la Sierra de Albarracín així ho reclamen: una necessitat de suport a les escoles, als hàbits lectors i a les tècniques d'estudi; i una necessitat d'atenció a les persones grans, especialment a aquelles amb graus de dependència, i en relació a la seva comunicació amb l'Administració. La relació amb els centres educatius i amb els serveis socials serà fonamental.

Aquesta funció social comença pel propi personal del servei de biblioteca mòbil, que ha de ser una persona amb alta sensibilitat social i empatia, amb una gran capacitat de generar aliances amb la resta d'agents i serveis del territori. La creació de xarxa es revela com un aspecte bàsic del servei. El personal del servei ha de ser capaç, a més de generar curiositat per la biblioteca mòbil i contemplar aspectes com la recuperació de la memòria.

La creació de xarxa també inclou els serveis bibliotecaris del territori. La biblioteca mòbil s'haurà de convertir en el nexa de les tres biblioteques existents, i un puntal de suport en qüestions tècniques per aquelles persones no bibliotecàries que hi treballen. Formular l'enllaç amb la biblioteca provincial també serà una de les seves funcions principals.

Pel que fa a l'elecció del vehicle s'ha considerat que el més apropiat seria desenvolupar el servei amb una furgoneta. Els factors que s'han tingut en compte són:

- La funció multitasca que haurà de desenvolupar la biblioteca mòbil, necessita d'un vehicle àgil i flexible.
- L'orografia del terreny, la tipologia de les carreteres i les característiques dels accessos i carrers dels pobles, aconsellen un vehicle petit i maniobrable.

- La dispersió de la població i el fet que es necessiti cobrir un nombre important de parades, recomana un vehicle que estacioni de forma fàcil i ràpida, per a no perdre temps en el muntatge i desmuntatge del servei.
- El reduït nombre d'habitants en els municipis fa preveure un volum no gaire elevat d'usuaris en cada parada, si això se li afegeix el desenvolupament d'un servei gairebé personalitzat, no fa preveure un vehicle voluminos per a encabir grans quantitats de fons documental.
- La necessitat de plantejar un servei que no suposi una gran inversió també hi juga un paper important: com més petit el vehicle més econòmic, sumat al fet que el servei pugui ser gestionat per una sola persona, també reforça la idea de la necessitat d'un vehicle petit.

Un cop definida la tipologia de servei, a continuació es vol fer una adaptació dels elements que defineixen el servei de biblioteca mòbil a la proposta presentada:

3.a. El vehicle

L'elecció d'un vehicle tipus furgoneta ha vingut definit per la seva flexibilitat i agilitat per a realitzar la funció multitasca, per la seva maniobrabilitat davant l'orografia del terreny i les característiques de les vies de comunicació i pobles, la facilitat per a realitzar les parades sense grans muntatges, la previsió d'un fons documental limitat degut al nombre de població, i l'economia d'un vehicle petit davant un més gran.

Com s'ha proposat, s'intentarà adaptar als "*deu manaments de Faulkner-Brown*":

Flexibilitat. L'elecció d'una furgoneta limita, però no exclou, aquest concepte. Si s'opta per un model de furgoneta autònom pel que fa a l'alimentació elèctrica mitjançant bateries recarregables (com és el cas de Proença-a-Nova) el servei guanyarà en autonomia i flexibilitat per oferir el servei tant en parada fixa com davant la possibilitat d'un servei 'porta a porta' sense afectar l'alimentació, climatització i il·luminació del vehicle. Es tindrà en compte en el moment d'adaptar el vehicle la possibilitat de transformació del mobiliari per adequar-lo a diferents usos, un exemple en aquest sentit serà transformar el seient del copilot en un seient giratori per atendre als usuaris a les parades. Tot i que no sigui la norma, i degut als rigors climàtics de la zona, especialment a l'hivern, es considerarà la utilització de l'exterior perimetral al vehicle amb la instal·lació d'un tendal i la capacitat d'emmagatzematge i transport de mobiliari accessori com cadires, estores i pufs, encara que sigui ocasionalment per a la realització d'activitats.

Compacitat. La forma rectangular definirà la distribució del fons i circulació de persones usuàries i personal, que tindrà en compte tant l'obertura lateral com posterior de les furgonetes.

Accessibilitat. L'elecció d'una furgoneta no és contradicció per a disposar d'una senyalització, identificadora i atractiva pel que fa al logotipatge del vehicle, el senyal informatiu del lloc de parada, la senyalització interior orientativa sobre fons i serveis i adaptada a persones amb diversitat funcional.

L'eliminació de barreres arquitectòniques tant en el lloc de parada, com en l'accés al vehicle de persones amb mobilitat reduïda i altres diversitats funcionals, buscant solucions senzilles i integradores: esglaons, rampes o elevadors per accedir-hi (hi ha nombrosos exemples de furgonetes que disposen d'elevadors, des de les ambulàncies a les de Correus), seients o tamborets integrats en el mobiliari (també hi ha nombroses solucions per aquestes qüestions en furgonetes destinades preparades per acampar), l'alçada de sostres i prestatgeries o espais d'ús dels equips informàtics tenint en compte les edats i dificultats, ha de ser un compromís davant els usuaris.

Possibilitat d'ampliació. Considerarem l'ampliació del vehicle en referència a la utilització exterior d'elements del mobiliari urbà com bancs, places, zones d'esbarjo infantil o àrees de descans amb taules i bancs, etc., que l'autonomia de la furgoneta ens facilitarà en gran mesura; així com l'ocasional utilització de l'espai perimetral del vehicle amb l'ús de carpes, tendals, estores, i mobiliari informal (i ens referim a ocasional degut a la climatologia i per tal de no hipotecar la rapidesa en realitzar les parades que aporta una furgoneta), tenint en compte la capacitat del vehicle per al seu transport.

Sens dubte es considerarà la utilització de locals municipals per a la realització d'activitats de difusió de la lectura o formatives, així com de les activitats realitzades en xarxa amb altres equipaments, educatius o socials, per apropar els serveis de la biblioteca als diferents col·lectius amb els que treballen, que afavorirà la utilització de la furgoneta.

Varietat. Si hem destacat la funció multitasca del servei, encaixa amb la idea de transversalitat de l'oferta de serveis i la superació de les limitacions d'espai per a proporcionar una diversitat de serveis de qualitat en un entorn adequat i adaptat per a cada ús: circulació i consulta física i virtual del fons, connexió a internet i gestions administratives, activitats culturals i formatives,... tal i com s'ha demostrat en la prospecció de projectes similars amb una variada gamma de serveis des de diferents òptiques.

Organització. Garantit l'accés autònom dels usuaris el disseny de l'interior de la furgoneta ha de facilitar la comprensió de la distribució de l'espai, el fons i els serveis, amb una ràpida identificació de les àrees i serveis; i acurada distribució del mobiliari, diferenciant els espais d'ús públic dels espais d'ús restringit al personal de la biblioteca (la cabina de conducció especialment), i els diferents elements per accedir i sortir de la biblioteca.

Confort i constància. Tot i les limitacions d'espai, i la previsió de que la majoria de les visites a la biblioteca mòbil són curtes, s'ha de procurar la confortabilitat i la comoditat dels usuaris. S'haurà d'assegurar que les bateries recarregables són suficients per a mantenir un sistema d'il·luminació artificial i de clima (aire condicionat i calefacció), així com si cal tenir preparades bateries de substitució davant possibles incidències. Les mesures de protecció tèrmica es combinaran amb les d'estalvi, així es considerarà la instal·lació d'estors a les finestres i tendals destinats a la protecció solar que també facilitaran l'aprofitament de la llum natural quan la climatologia ho permeti.

Senyalització. S'ha destacat la importància de la senyalització, tant exterior com interior, del vehicle: disseny atractiu i descriptiu per al pintat de la xapa, que serà la imatge 'marca' del servei, també del lloc de parada, i de la senyalètica interior identificant les diferents tipologies documentals i seccions temàtiques del fons que tindrà en compte en la

terminologia (siguin textos o símbols) la utilització de colors i contrastos, dimensions i proporcions, claredat i comprensibilitat, jerarquia i gradació, així com els materials utilitzats per tal de facilitar l'autonomia d'accés a la biblioteca mòbil, al seu fons i als seus serveis a les persones amb diversitat funcional.

Sostenibilitat i manteniment. Ja s'ha fet referència a la necessitat de sostenibilitat energètica i la consideració de l'impacte ambiental del servei com a pilar del seu valor social, i al llistat confeccionat per l'IFLA per a la gestió de la sostenibilitat mediambiental dels edificis bibliotecaris (Ulrich, 2013) que ens pot servir valorar aspectes del vehicle bibliotecari mitjançant l'examen preliminar de l'equilibri ecològic al voltant de la construcció, ús, manteniment, cicle de vida i eliminació; criteris específics per a la sostenibilitat i definició de la petjada ecològica, des d'una visió holística; impacte ambiental i transformació ecològica del lloc i dels seus voltants; manteniment i sostenibilitat, consum energètic, producció d'energia i reciclatge; gestió de les instal·lacions i materials de neteja; o certificacions de construcció verda i gestió mediambiental.

També s'ha parlat del manteniment preventiu com a factor clau per a evitar desperfectes que provoquin mancances en la seguretat, a més de reduir costos derivats dels desperfectes i les reparacions dels components del vehicle. Així com disposar d'un taller mecànic autoritzat amb un cost de reparació màxim per a estalviar temps si sorgeix alguna incidència menor.

Seguretat. Si la seguretat en una biblioteca mòbil s'ocuparà de garantir la protecció del vehicle, el fons i les persones; tornar a remarcar la importància de les característiques mecàniques: la potència del motor, el sistema de frens, el sistema de suspensió, els diferents jocs de pneumàtics, el sistema de senyalització lumínica, el repartiment dels pesos en el vehicle, el sistema de fixació del fons, la capacitat i habilitat de la persona encarregada de la conducció i maniobrabilitat del vehicle, el compliment rigorós de les inspeccions tècniques obligatòries, etc.

Pel que fa a l'equipament informàtic, segons el tipus de vehicle escollit, una furgoneta, i les limitacions d'espai que això suposa, es proposa que compti amb 2 ordinadors portàtils (1 per al personal de la biblioteca mòbil i 1 per a l'ús dels usuaris i una impressora connectada als ordinadors per wi-fi i/o bluetooth (i així que es pugui connectar a altres dispositius mòbils dels usuaris). Seria convenient que la impressora també tingués funció d'escàner. Seria interessant poder comptar amb un projector, tot i que la seva utilització sigui ocasional i lligada a les activitats. I es podria descartar la incorporació de datàfon, donat que la majoria d'Administracions permeten el cobrament en línia dels seus rebuts mitjançant plataformes digitals, tot i que s'hauria d'incorporar en un dels portàtils un lector de xips per al DNI electrònic.

Donades les dificultats de connexió a la Sierra d'Albarracín, i per tal d'afavorir l'autonomia del vehicle i del servei, s'aconsella la utilització del Sistema WiMAX, repetidor d'antena que proporciona el senyal per satèl·lit, mitjançant parabòlica. Prèviament es faran les comprovacions necessàries per tal d'establir la localització amb un millor senyal d'entrada de dades, i evitar les zones fosques. Tot i que seria convenient poder disposar de dues línies de xarxa, una destinada al treball intern (condicionada per l'ample de banda del programa de gestió bibliotecària), i una altra per als usuaris, s'hauria de confirmar la utilització d'un programa de gestió bibliotecària en

xarxa. Per altra part, donades les característiques del servei no es preveu una àmplia utilització de la senyal wi-fi que pugui oferir la biblioteca als usuaris, tot i que és un factor a valorar.

3.b. Personal

Degut a la definició de tipologia de servei, el personal de la biblioteca mòbil estarà format per una persona amb formació bibliotecària per a realitzar tasques de direcció de la unitat d'informació, a més, serà la persona encarregada de la conducció i manteniment bàsic del vehicle.

Com ja s'ha destacat, la funció del personal bibliotecari com a intermediari entre la informació i les persones usuàries és cabdal en la biblioteca pública, i la seva implicació professional i motivació personal un dels factors claus d'èxit del servei bibliotecari mòbil; degut a la proximitat en la prestació, la quotidianitat del tracte, el coneixement dels usuaris i les seves necessitats, deriven cap a un servei gairebé personalitzat en el que la prescripció lectora en base a una col·lecció acurada als interessos i necessitats de la comunitat. A això se li ha d'afegir una alta sensibilitat social i empatia, capaç de crear la curiositat dels usuaris cap al servei i amb una gran capacitat de generar aliances amb la resta d'agents i serveis del territori.

El personal haurà de ser coneixedor del territori, a més de tenir capacitats i habilitats bibliotecàries²³. També s'han de definir la jornada de treball²⁴ i les condicions laborals, destacant la necessitat de que la jornada de treball inclogui com a mínim un bloc horari per a realitzar tasques tècniques internes, d'administració i manteniment del servei.

Des d'una visió realista, la posada en marxa d'un servei que fins ara no ha existit a la comarca es preveu difícil i amb un pressupost ajustat, com a mínim fins que no mostri uns resultats. Donada aquesta situació de partida, caldria contemplar que la persona encarregada del servei tingués, no només habilitats relacionals i capacitats professionals amb la població per tal d'exercir les funcions bibliotecàries relacionades amb la gestió del fons documental, també per a desplegar un programa d'activitats i formatiu gairebé a cost zero. El tipus d'activitat vindrà donat per les necessitats i característiques dels usuaris i/o per la idiosincràsia del territori, però la persona encarregada de la biblioteca mòbil haurà de tenir predisposició per a realitzar activitats de promoció de la lectura (tant per a infants, amb narracions de contes; com per adults, dinamitzant clubs de lectura), haurà de desenvolupar funcions formatives (en l'àmbit educatiu amb suport a les escoles i instituts amb tècniques de cerca d'informació o d'estudi, en l'àmbit de l'alfabetització digital, en l'àmbit professional amb el suport al personal de les biblioteques existents), haurà de tenir iniciativa per a desenvolupar projectes culturals juntament amb els serveis culturals de la comarca en matèria de recuperació de la memòria, activitats amb museus i centres d'interpretació, etc.

És necessari que l'Administració que es faci càrrec del personal compti amb la possibilitat de contractar personal per a cobrir les substitucions per incapacitats temporals, vacances o

²³ Per a una major concreció dels coneixements, capacitats i habilitats del personal bibliotecari, així com pel que fa a les característiques de la jornada laboral i les condicions laborals podeu consultar l'apartat 1.3.b. Personal del present treball.

²⁴ Trobareu una proposta de jornada de treball en l'Annex V del present treball.

permisos; o determini de quina manera aquest personal es proveeix de la xarxa bibliotecària o biblioteca de referència, o d'una borsa de substitucions, si és el cas. És important que totes les persones que substitueixin els titulars, rebin formació i informació prèvia sobre el servei, el seu funcionament i característiques, i acreditin les capacitats i habilitats que corresponguin a les funcions a realitzar per a mantenir la qualitat del servei prestat, tan sensible a les modificacions de personal.

3.c. Local base

Si partim de la definició de local base com a lloc des d'on opera el servei bibliotecari mòbil (IFLA, 2010), en el cas del present projecte l'identificarem amb una base operativa per a realitzar el treball administratiu i tècnic relatiu a un servei de biblioteca mòbil, amb funcions de magatzem i garatge per a guardar el vehicle quan no estigui de servei²⁵. Com que l'elecció del seu emplaçament determinarà la distribució de les rutes en el territori, seria idoni localitzar-lo a Albarracín, donada la seva centralitat i que com a poble més important de la comarca compta amb més serveis que la resta, per exemple benzineria.

Ja hem fet referència a la necessitat de garantir la seva flexibilitat, compacitat, accessibilitat, possibilitat d'ampliació, varietat, organització, confort i constància, senyalització, sostenibilitat i manteniment, i seguretat; com a espai de treball intern. També a la necessitat d'un projecte d'enginyeria per a obtenir la llicència d'activitats (s'aconsella definir la seva funció principal com a magatzem), un projecte d'obra per a adaptar el local a les necessitats del servei i a les diferents funcions de diferents espais (magatzem i dipòsit per al fons, despatx, office per al descans del personal, bany, dutxa, compartiment per als estris de neteja, espai per a guardar el vehicle), i projecte de mobiliari per a poder realitzar les funcions assignades: mobles (prestatgeries de magatzem, taules, cadires,...) i equips informàtics i de treball (ordinador de sobretaula, impressora i escàner), i un mínim equip d'electrodomèstics per a la zona de descans (frigorífic, microones,...).

Vinculat al local i al vehicle, quan aquest no estigui circulant, cal contractar un servei de neteja. Degut a les dimensions del vehicle i de l'ús del local base, es considerarà que el servei de neteja pot realitzar-se un parell de cops per setmana.

Es necessari tenir en compte prioritzar els diferents projectes per habilitar el recinte i establir contacte per a les reparacions i emergències que pugui patir el recinte (electricitat, fontaneria, serralleria,...) a través de professionals de la zona.

3.d. Municipis, rutes i parades

Com ja s'ha especificat, la tria dels municipis on establir les parades d'una ruta de servei de biblioteca mòbil ve donada per l'acompliment d'uns criteris preestablerts que garanteixin la prestació d'un servei de bibliotecari de qualitat, i la voluntat dels municipis per acollir el servei de biblioteca mòbil.

²⁵ Per a una major concreció de les característiques generals podeu consultar l'apartat 1.3.c. Local base del present treball.

Si bé, la legislació de biblioteques aragonesa atorga a les comarques les competències per a garantir el dret de la població a l'accés a les biblioteques, el foment de l'hàbit de la lectura, i el manteniment del sistema bibliotecari en el seu territori²⁶; no especifica com fer-ho. Per tant, per a l'establiment d'un marc de col·laboració que garanteixi uns criteris de qualitat en el servei es recomana la creació d'un Consell Assessor que defineixi les línies estratègiques, coordini les aliances i optimitzi els recursos²⁷.

El Consell Assessor també haurà de definir l'assumpció de compromisos per part dels municipis que sol·licitin el servei, que hauran d'incloure mantenir una actitud col·laboradora amb el personal de la biblioteca; facilitar, marcar i mantenir lliure el lloc on estacionarà el vehicle; facilitar l'accés a uns lavabos per al personal; col·laborar en l'organització i difusió de les activitats, proporcionant un espai municipal si és necessari.

La ruta vindrà determinada pels municipis que hagin sol·licitat el servei de biblioteca mòbil i que reuneixen els criteris establerts prèviament²⁸. El Treball de Camp, inclòs a la 2a Fase del projecte, facilitarà una primera presa de contacte amb els municipis, a part de realitzar un profund estudi del territori per a analitzar la tipologia de la població, dels municipis, dels processos socials, culturals i econòmics, dels serveis i equipaments en funcionament, de la geografia, urbanisme i climatologia del municipis²⁹.

3.e. Col·lecció

Si s'ha destacat la funció multitasca del servei bibliotecari mòbil proposat, aquesta tasca ha de girar al voltant de la col·lecció, com a element cabdal per a proporcionar informació i difondre hàbits de lectura, a més de resultar un pol d'atracció dels usuaris. El rigor econòmic, la limitació d'espai, el tracte personalitzat amb els usuaris, obliga a una bona selecció i adquisició, una acurada gestió i organització, una estratègica difusió i desplegament del fons al voltant de les activitats i projectes que desenvolupi la biblioteca mòbil.

Cal l'elaboració d'una Política de la col·lecció³⁰ que defineixi els criteris per a configurar i desenvolupar la col·lecció de la biblioteca mòbil. La Política de col·lecció defineix el desenvolupament i gestió de la col·lecció, orientant el personal per a garantir una coherència en el moment d'estructurar-la, planificant i determinant les prioritats en relació als recursos i les activitats de la biblioteca i les necessitats i interessos dels usuaris, i establint la cooperació amb altres unitats d'informació.

²⁶ LEY 7/2015, de 25 de marzo, de Bibliotecas de Aragón.

<http://www.boa.aragon.es/cgibin/EBOA/BRSCGI?CMD=VERDOC&BASE=BZHT&PIECE=BOLE&DOCR=5http://www.boa.aragon.es/cgibin/EBOA/BRSCGI?CMD=VERDOC&BASE=BZHT&PIECE=BOLE&DOCR=5&SEC=FIRMA&RNG=10&SEPARADOR=&&PUBL-C=20150410>

²⁷ La creació del Consell Assessor es planteja en l'apartat 4.1.c. *Polítiques i Factors clau d'èxit*.

²⁸ Trobareu una proposta de rutes en l'Annex VI del present treball.

²⁹ L'estudi del territori i la col·laboració amb els municipis queda més desenvolupat en l'apartat 1.3.d. Municipis, rutes i parades.

³⁰ La Política de Col·lecció, les característiques i els estàndards relacionats amb la Col·lecció queden explicats a l'apartat 1.3.e. Col·lecció, d'aquest document.

Per tal d'establir la quantitat i percentatges de volums, temàtiques, tipologies documentals, formats narratius, distribució per edats, representació lingüística, del fons inicial de la biblioteca mòbil s'utilitzaran els estàndards IFLA (IFLA, 2010), tot i que també es tindrà en compte l'anàlisi del territori resultant del Treball de camp.

Agafant com a referència les *Pautas sobre Bibliotecas Móviles* de la IFLA (IFLA, 2010):

Vehicle tipus furgoneta: 1.500 exemplars.

Amb la següent distribució:

Ficció adults: 25%

No ficció adults: 20%

Ficció infantil: 10%

No ficció infantil: 10%

Àlbums il·lustrats: 10%

Juvenil: 7,5%

Audiovisuals: 7,5%

Alfabetització adults, llengua estrangera: 5%

Documents adaptats, lletra gran: 5%

Els suports documentals estaran representats, principalment, per:

Llibres, Publicacions periòdiques, DVD, CD, Recursos digitals (bases de dades, premsa digital, etc.). A més a més, i segons les necessitats i interessos de la població es tindran en compte altres suports com audiollibres, fons de lectura fàcil i lletra gran, mapes, partitures, jocs per a PC i consoles, etc.

L'increment de la col·lecció s'estableix en un 10% del volum total; produint-se una renovació total de la col·lecció cada 2 anys; i la substitució dels documents no utilitzats cada 6 mesos; tot i que dependrà dels recursos disponibles.

És important establir acords de col·laboració per a l'intercanvi, cessió o donació de documents provinents d'altres biblioteques de la zona, principalment amb les de la Comarca, però especialment amb la Biblioteca Provincial de Teruel, que hauria de tenir una actitud proactiva en la cessió i/o préstec de lots de documents, i en l'impuls per a la instauració d'un servei de préstec interbibliotecari. La biblioteca mòbil pot ser un element catalitzador de préstec interbibliotecari procedent tant de la Biblioteca Provincial de Teruel, com de la resta de la xarxa de biblioteques públiques de la comunitat autònoma.

3.f. Finançament i pressupost

El present projecte no s'entén sense la participació econòmica d'un conjunt d'Administracions que es facin càrrec de la inversió inicial i posada en marxa del servei de biblioteca mòbil. No s'ha de deixar de banda la possibilitat de cercar fórmules de finançament alternatiu, bé mitjançant subvencions europees per a projectes de promoció i desenvolupament rural, o mitjançant el patrocini o mecenatge (publicitat en el vehicle, provisió de fons bibliogràfic, provisió de tecnologia, donació de fundacions, accions de micromecenatge,...).

Tot i que la Comarca de la Sierra de Albarracín té competències en l'àmbit bibliotecari de la comarca, el projecte necessita de la cooperació i col·laboració d'administracions supracomarcals com la Diputación de Teruel o el Departamento de Educación, Cultura y Deporte del Gobierno de Aragón. El pressupost del projecte, com a eina fonamental per a dur a terme la planificació, així com el repartiment de responsabilitats i compromisos s'hauria de consensuar dins de l'àmbit del Consell Assessor³¹.

La col·laboració de les Administracions participants pot ser monetària, però també contemplar l'assumpció d'aspectes inclosos en el pressupost com, per exemple, la disponibilitat d'un vehicle furgoneta que, tot i la necessitat d'una acurada adaptació de l'interior, pot suposar una reducció dràstica de la inversió inicial. En el mateix sentit, conceptes com les activitats culturals i de promoció a la lectura, l'adquisició de fons bibliogràfic, l'adquisició i manteniment d'equips informàtics i de la xarxa de dades, el manteniment del programa de gestió bibliotecària, els productes de comunicació del servei, i l'aprofitament de recursos existents en alguna de les administracions, com el servei de manteniment i reparació del vehicle... poden finançar-se des de departaments o àrees de les administracions que hi col·laborin, o integrar-se dins de partides pròpies destinades als mateixos serveis.

Tampoc s'ha de descartar la possible obtenció de recursos i subvencions a nivell europeu que se'n derivin de les polítiques de l'Unió Europea contra la despoblació. Tot i que l'UE no té un programa específic contra la despoblació ni una línia pressupostària destinada a aquesta problemàtica, existeixen documents plantejant i reclamant una actuació comunitària, com el *Dictamen del Comité Europeo de las Regiones: La respuesta de la UE al reto demográfico*³², o polítiques europees orientades al desenvolupament de les zones rurals com Desarrollo rural 2014-2020, que tot i orientar-se a aspectes agrícoles, també contempla el foment de la inclusió social en zones rurals³³. Hi ha Administracions que ha encarregat informes tècnics orientats a la recerca de recursos europeus, com el de la Diputación de Zaragoza, *Informe sobre oportunidades de financiación europea para el periodo de programación 2014-2020: Asesoría técnica para el asesoramiento en proyectos europeos de interés para la provincia de Zaragoza*, que pot servir d'exemple de la voluntat de cerca de fons per al finançament de projectes locals³⁴.

S'elaborarà el pressupost per a la globalitat del servei de biblioteca mòbil, tenint en compte:

- Inversió inicial per a la posada en marxa. Els recursos mínims que es necessiten per a posar en marxa la biblioteca mòbil. Són conceptes que identifiquen aquelles compres de bens que utilitzarem durant més d'un exercici econòmic. En un Balanç de situació correspondrien a Actius.

³¹ Les diferents fases del pressupost, així com les seves característiques més importants queden reflectides a l'apartat 1.3.f. Finançament i pressupost, del present treball

³² *Dictamen del Comité Europeo de las Regiones: La respuesta de la UE al reto demográfico*, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ES/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016IR0040&from=ES>

³³ Política europea Desarrollo rural 2014-2020 https://ec.europa.eu/agriculture/rural-development-2014-2020_es

³⁴ *Informe sobre oportunidades de financiación europea para el periodo de programación 2014-2020: Asesoría técnica para el asesoramiento en proyectos europeos de interés para la provincia de Zaragoza* http://www.dpz.es/ficheros/documentos/14_informe_opportunidades_20142020.pdf

- Despeses per al seu funcionament durant el primer exercici econòmic. Si el Compte de resultats recull en un document el Resultat comptable d'un exercici, classificant segons la seva naturalesa la diferència entre despeses i ingressos, el pressupost n'és la seva previsió.

- Previsió d'ingressos. Partim d'una situació fictícia on les Administracions arriben un acord per a aportar el 100% de les despeses que genera el servei de biblioteca mòbil, repartint-se: el Pressupost d'Inversió inicial a càrrec del Gobierno de Aragón, i el Pressupost d'Exercici anual al 50% entre la Comarca Sierra de Albarracín i la Diputació de Teruel.

S'estructurà el pressupost mitjançant una Classificació econòmica, que mostra la naturalesa d'ingressos i despeses. Com que es recomana que el Pressupost sigui flexible, per a poder adaptar-se als canvis i a l'aparició de circumstàncies excepcionals, s'haurà d'introduir el concepte d'Altres, que representa el 5% del pressupost, per a les possibles despeses imprevistes.

En el pressupost es diferencien les despeses entre:

▪ Operacions corrents:

- **Capítol 1. Personal: Recursos Humans.** Despeses derivades de la contractació de personal, tant pel que fa a l'estudi de camp inicial per al disseny definitiu del projecte de biblioteca mòbil, com de la persona contractada per a fer funcionar el servei, les contractacions temporals derivades de les seves vacances i una previsió de possibles incidències, i del personal contractat per a la realització de tallers i activitats.

- **Capítol 2. Despeses corrents de Béns i Serveis.** Despeses derivades del funcionament del servei, corresponen a despeses que no produeixen un increment del patrimoni, és a dir, a béns fungibles i diferents despeses de material, subministraments, reparacions i manteniment, comunicació, ...

▪ Operacions de capital:

- **Capítol 3. Inversions reals.** Hi fem constar les despeses destinades a l'adquisició dels béns necessaris per a la posada en funcionament de la biblioteca mòbil, són de naturalesa inventariable i tenen un caràcter amortitzable.

Tot i tenir un pressupost total, seria convenient diferenciar el Pressupost d'Inversió inicial en el servei i el Pressupost d'Exercici del seu funcionament, ja que el primer suposa una despesa única, i l'altre suposa la previsió per a la despesa anual del servei³⁵.

3.g. Avaluació i Valor social del servei

La implementació del servei ha de contemplar una metodologia sistemàtica de l'avaluació de les accions engegades i els seus impactes sobre les necessitats de la població de la Comunitat de la Sierra de Albarracín, per tal de justificar una bona gestió dels recursos invertits (econòmics, materials i humans) i de l'eficàcia i eficiència d'aquestes accions per a assolir els objectius de la biblioteca mòbil.

Aquesta avaluació passa per la previsió de la necessitat d'obtenir les dades i els indicadors del servei, que ha d'incloure: la sistematització de la informació, tant pel que fa als processos de recollida com als processos de verificació d'aquesta; la parametrització de la informació

³⁵ Trobareu una proposta de pressupost en l'Annex VII del present treball.

sistematitzada, i la interpretació de les dades obtingudes; la identificació del grau d'assoliment dels objectius estratègics i les conclusions que s'extreuen; i propostes de millora a partir dels errors i ineficiències detectades i de les recomanacions que sorgeixin de l'avaluació.

Davant l'existència de diferents metodologies per a valorar els serveis bibliotecaris i calcular el seu impacte sobre la comunitat que serveixen, el Consell Assessor hauria de consensuar quina metodologia pot ser la més apropiada per al servei de biblioteca mòbil, així com de quan i amb quina freqüència realitzar les avaluacions del servei³⁶.

Al tractar-se d'un servei de nova creació, seria convenient realitzar una campanya explicativa del projecte per a no generar expectatives errònies que després es tornin en una apreciació negativa del servei.

³⁶ En l'apartat 1.3.q. Avaluació i valor social del servei, trobareu diferents metodologies utilitzades per avaluar els serveis bibliotecaris.

4. Fases del projecte

En aquest apartat es presenten les diferents fases que haurien de definir la gestió d'un projecte de biblioteca mòbil. Per a centrar-se, a continuació en la primera d'aquestes.

1a fase. Disseny metodològic.

a. Anàlisi de situació: PEST, DAFO, CAME

La definició dels objectius estratègics necessita d'un diagnòstic de situació del context en el que desenvolupar el servei. Mitjançant el PEST s'analitza l'entorn: les condicions polítiques i legals, econòmiques, socials, culturals i tecnològiques, que poden afectar el seu present i futur. Amb el DAFO es fa una anàlisi de les característiques internes (Debilitats i Punts forts) i externes (Amenaces i Oportunitats) del projecte. El CAME ajuda a definir pautes per actuar sobre els aspectes que sorgeixen del DAFO.

b. Definició de la Missió, Visió, Funcions i Valors

Grup de conceptes interrelacionats la formulació dels quals estableix les metes i les objectius estratègics de l'organització. La Missió defineix què aconsegueix l'organització, a qui i com. La Visió és una projecció estratègica, coherent i realista de futur que respongui a on es vol arribar. Les Funcions descriuen les principals àrees d'activitat de l'organització. Mentre els Valors ens mostren la seva filosofia, els seus principis i la manera d'actuar.

c. Definició dels objectius estratègics

Els objectius estratègics són un conjunt d'objectius i línies d'acció orientades a mig o llarg futur per tal d'assolir unes fites amb els recursos disponibles. Segueixen el concepte SMART, l'acrònim anglès per a: Específics, Mesurables, Assumibles, Realistes i Temporalitzats i, que a més, suposin un Repte.

d. Definició del procés d'avaluació

El procés d'avaluació requereix del disseny d'un sistema de control que permeti seguir la correcta implantació de l'estratègia, el disseny d'un sistema d'informació que faciliti el mesurament dels resultats establint sistemes d'alerta per tal de permetre una acció correctora.

e. Proposta de cronograma

Es tracta d'un diagrama on es mostra l'estimació temporal de les diferents accions i tasques relacionades amb el projecte. La distribució en el temps del desenvolupament dels objectius estratègics suposa la prioritització de cadascun d'ells.

2a fase. Treball de camp

a. Anàlisi de la situació

El treball de camp és el conjunt d'accions per a preparar amb antelació els detalls del desplegament d'un projecte. S'orienta a l'obtenció de dades relatives a la situació real de l'entorn on es desenvoluparà. Serveix per assignar els recursos necessaris per a dur-lo a terme.

b. Prospecció de les necessitats

Primera presa de contacte amb els agents implicats orientada a definir necessitats, recursos i programes de col·laboració. S'adopta com a primera estratègia de comunicació del projecte. Serveix per a definir la planificació operativa inicial.

c. Verificació i revisió de l'estratègia

L'anàlisi de la situació i la prospecció de les necessitats confirmen o obliguen a una revisió i adaptació de l'estratègia inicial del projecte.

3a fase. Formulació i desplegament de l'estratègia

a. Formulació de l'estratègia

Definició de les accions necessàries per a la implementació i posada en marxa del projecte.

b. Creació i participació del Consell assessor de planificació

Definició de la responsabilitat de totes les parts involucrades: les direccions tècniques bibliotecàries de la regió, les administracions i els municipis. Aprovació de l'estratègia i del seu Pla d'accions estratègiques.

c. Concreció Agenda i Pla d'accions estratègiques

Definició del calendari per a la posada en marxa del servei.

4a fase. Posada en marxa del servei

a. Desenvolupament de l'Agenda estratègica

Desenvolupament de les accions que formen part del Pla estratègic i que són determinants per al desenvolupament del servei.

b. Seguiment i Avaluació del desplegament del Pla estratègic

4.1. Disseny metodològic

4.1.a. Anàlisi de situació: PEST, DAFO i CAME.

PEST

Factors Polítics i legals	Factors Econòmics
<p><i>Plan Estratégico de la Cultura, del Gobierno de Aragón, per a impulsar el sector (octubre 2017).</i></p> <p><i>DECRETO 165/2017, de 31 de octubre, del Gobierno de Aragón, por el que se aprueba la Directriz Especial de Ordenación Territorial de Política Demográfica y contra la Despoblación, presa de consciència i necessitat d'actuar contra la despoblació.</i></p> <p><i>INTERREG EUROPE 2014-2020, programa estratègic de la UE per al creixement i la cohesió econòmica, social i territorial.</i></p> <p><i>LIDERA, Plan estratégico 2016-2019, de l'INAEM, Instituto Aragonés de Empleo.</i></p> <p><i>LEY 7/2015, de 25 de marzo, de Bibliotecas de Aragón.</i></p>	<p>Es ve d'una època de restriccions econòmiques en inversions culturals.</p> <p>Contemplar la possibilitat de finançament privat de fundacions que treballin l'àmbit social i cultural.</p> <p>Iniciatives d'emprenedoria empresarial incipients.</p> <p>Albarracín com a destinació turística real i potencial.</p> <p>No es donen situacions de competència entre els serveis que pot proporcionar la biblioteca i serveis comercials privats.</p>
<p>Situació demogràfica: procés despoblació, envelliment de la població, estancament de la natalitat. No existeix pressió migratòria.</p> <p>Escassa oferta cultural i relacionada amb el món del llibre.</p> <p>Situació alfabetització digital: població infantil i juvenil amb aptituds digitals, població adulta usuària però amb mancances, població gent gran amb risc d'exclusió digital.</p> <p>Patrimoni cultural, material i immaterial, per a recuperar, redescobrir i difondre.</p> <p>Dispersió de la població.</p> <p>Mitjans de transport públic escassos.</p>	<p>Les connexions de xarxa no acaben de funcionar bé, tant pel que fa a telefonia mòbil com a internet, degut a la dispersió dels pobles, baixa població i poca rendibilitat per a les empreses de telecomunicacions.</p> <p>Des del 2015, funciona el projecte 'Conecta Aragón' del Gobierno de Aragón per a proporcionar internet de banda ampla a zones aïllades. Des del 2017 aquest projecte es complementa amb el 'Plan TODOS' per part de les Diputaciones Provinciales.</p> <p>Ús i difusió d'aparells tecnològics entre la població segons el nivell d'alfabetització digital.</p>
Factors Socio-culturals	Factors Tecnològics

Factors interns		
Factors positius	<p style="text-align: center;">Punts forts</p> <p>Imatge positiva de la 'marca' biblioteca. Oferta cultural i d'oci. Accés a la informació de la població. Gratuïtat dels serveis. Universalitat, adapta els seus serveis a tota la població i a totes les franges d'edat. Transversalitat, adapta els seus fons a els interessos informatius i de coneixement de tota la població. Vinculació i proximitat amb la comunitat, l'usuari i les seves necessitats són l'objectiu del servei. Revitalització de la vida social i cultural de la comunitat incidint en la sensació d'aïllament i rutina dels municipis. Reducció de la fractura digital. Prescripció lectora i orientació davant l'allau informatiu: selecció i gestió d'informació rellevant i de qualitat.</p>	<p style="text-align: center;">Punts dèbils</p> <p>Servei de nova creació, es necessita rodatge i un marge de temps per ajustar els procediments i productes. Servei de nova creació, es necessita marge de temps fins a que es vegin resultats. Desconeixement per part de la població dels serveis i recursos que proporciona la biblioteca. Desconfiança davant un servei nou, 'estrany', que ve 'de fora'. Poc hàbit lector. Dificultat d'implantació de noves tecnologies (connexions lentes, etc.).</p>
	<p style="text-align: center;">Oportunitats</p> <p>Retorn social de la biblioteca a la inversió feta (ROI). Dinamització cultural de la zona. Dinamització econòmica de la zona. Creació de xarxa entre els equipaments existents (bibliotecaris, socials, educatius,...). Reforç del sistema bibliotecari existent. Reforç del sentit de comunitat. Millora de la relació de la població amb l'Administració pública.</p>	<p style="text-align: center;">Amenaces</p> <p>Falta de visió política del retorn de la inversió. Necessitat de resultats immediats i en relació als cicles polítics. Falta d'implicació i coordinació entre les administracions. Falta d'implicació i coordinació entre els diferents agents i/o equipaments del territori.</p>
Factors externs		

Factors interns		
Factors positius	<p style="text-align: center;">Mantenir Punts forts</p> <p>Oferir una imatge positiva de la biblioteca (4).</p> <p>Planificar de forma acurada del catàleg de serveis que oferirà la biblioteca, i de l'oferta cultural i d'oci que proposarà (6).</p> <p>Reforçar la vinculació i la proximitat amb la comunitat possibilitant mecanismes per a recollir les necessitats dels usuaris i usuàries pel que fa al fons i serveis (9).</p> <p>Detectar les necessitats bàsiques de la població pel que fa a informació, aptituds i habilitats en relació a la informació i la comunicació (10).</p> <p>Revitalitzar la vida cultural, social i econòmica de la comunitat incidint en la sensació d'aïllament i rutina dels municipis (11).</p> <p>Liderar el reforç del sistema bibliotecari existent (12).</p>	<p style="text-align: center;">Corregir debilitats</p> <p>Presentar el servei de biblioteca a la població usuària (5).</p> <p>Planificar de forma acurada els procediments per a portar a terme els serveis de la biblioteca (7).</p> <p>Detectar de forma acurada els recursos necessaris per a la implementació del servei (8).</p>
	<p style="text-align: center;">Exploitar Oportunitats</p> <p>Planificar les accions sobre les que se sustentarà el ROI de la biblioteca (2).</p> <p>Revitalitzar la vida cultural, social i econòmica de la comunitat (11).</p> <p>Generar xarxa amb la resta d'agents i equipaments del territori, desenvolupant-hi la col·laboració i la coordinació de serveis (13).</p> <p>Millora de la relació de la població amb l'Administració pública (14).</p>	<p style="text-align: center;">Afrontar Amenaces</p> <p>Convèncer l'Administració i als dirigents polítics del retorn social de la implantació d'un servei de biblioteca (1).</p> <p>Presentar el servei de biblioteca a la resta d'agents i equipaments del territori, fent èmfasi a les possibilitats de col·laboració i el benefici derivat als seus serveis (3).</p>
Factors externs		

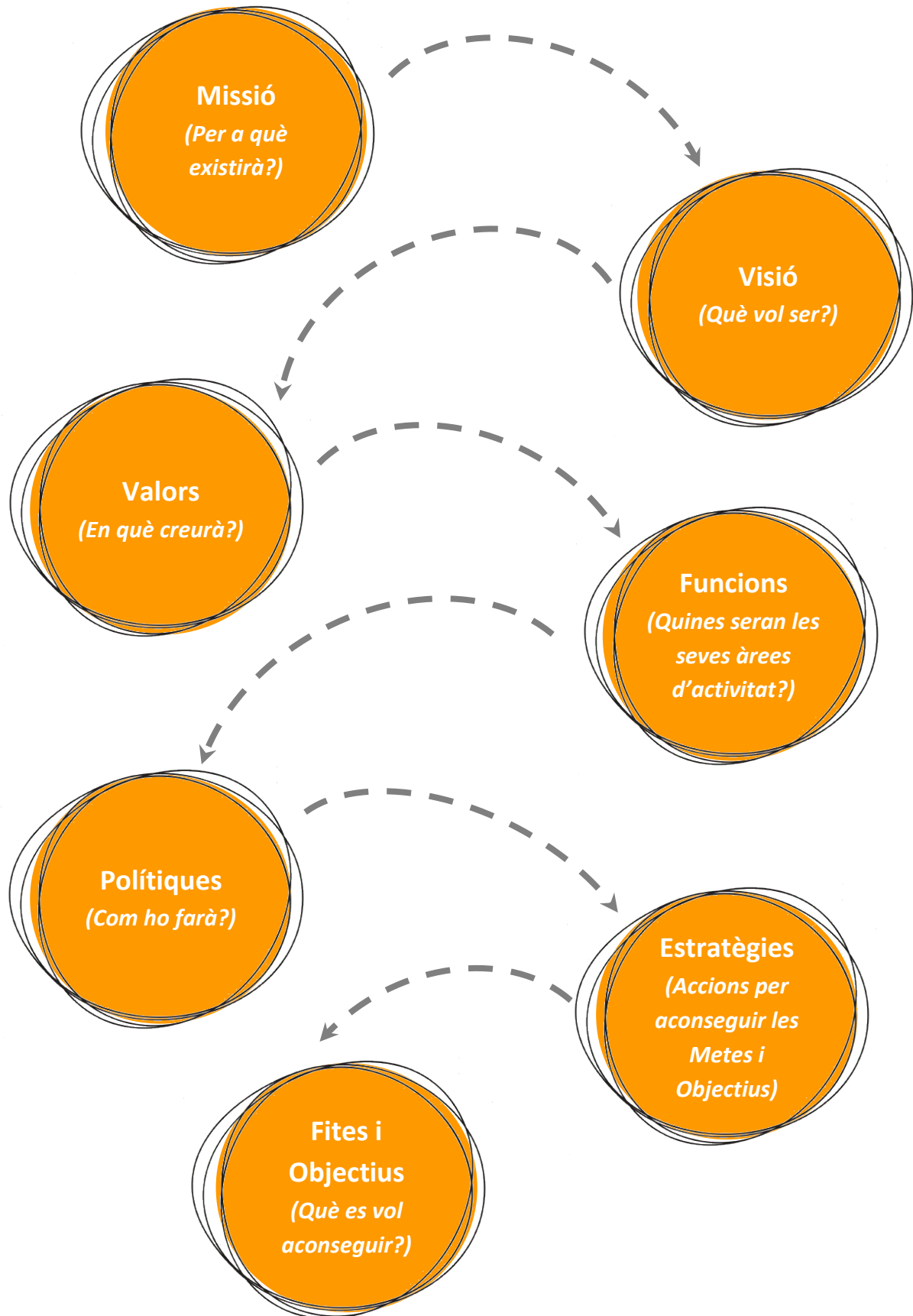
- (1) **Convèncer l'Administració i als dirigents polítics del retorn social de la implantació d'un servei de biblioteca pública.** Un dels primers aspectes que s'haurà d'afrontar és la confecció d'un relat en el que s'expliqui de forma clara i concisa el retorn social del servei de biblioteca pública. No només d'aquest retorn a nivell general, sinó dels beneficis que pot aportar en una zona que pateix una sagnia poblacional, mancada de serveis i necessitada de dinamització cultural i econòmica. Un servei de biblioteca pública, mòbil i que doni servei a tots els pobles d'Albarracín, no serà la solució màgica a tots els problemes, però pot funcionar de catalitzador per a dinamitzar socialment, culturalment i econòmicament la zona. Caldrà definir de forma clara les dependències orgàniques i funcionals del servei, i el nivell de responsabilitat de les Administracions que hi participin, què proporciona i finança cadascuna. La justificació s'acompanyarà d'una planificació estratègica que generi confiança de la bona gestió de la inversió econòmica que suposarà, de l'establiment d'uns objectius assumibles i avaluable, i d'una metodologia que permeti veure l'evolució en l'assoliment dels objectius en relació als recursos (econòmics, materials i humans) emprats.
- (2) **Planificar les accions sobre les que se sustentarà el ROI de la biblioteca.** Per a donar credibilitat al ROI del servei bibliotecari s'hauran de planificar accions concretes que dibuixin les línies estratègiques. Aquestes accions s'han de planificar amb una metodologia per a dur a terme l'avaluació.
- (3) **Presentar el servei de biblioteca a la resta d'agents i equipaments del territori, fent èmfasi a les possibilitats de col·laboració i el benefici derivat als seus serveis.** La coordinació amb la resta de serveis existents a la comarca serà clau per assolir els objectius estratègics de la biblioteca inclosos en l'agenda política de la regió. Més que competir amb la resta de serveis per a uns recursos que se saben escassos, la biblioteca ha de presentar-se com un suport i dinamitzador de tots ells, sense perdre de vista els seus propis productes bibliotecaris. Així, la col·laboració amb els centres educatius, els serveis socials, els agents culturals i comunitaris o les iniciatives d'emprenedoria ha de buscar relacions win-win.
- (4) **Oferir una imatge positiva de la biblioteca.** S'haurà de cuidar molt la imatge del servei, no només a nivell de publicitat, amb una difusió del servei atractiva, clara i entenedora; també amb una actitud dels professionals pròxima, cordial i que demostrï un interès i una escolta activa cap a les necessitats i interessos dels i les usuàries, i les comunitats.
- (5) **Presentar el servei de biblioteca a la població usuària.** Caldrà fer una presentació prèvia a la posada en marxa del servei, explicar els productes i recursos que proporciona la biblioteca. Fer un procés transparent on la població s'hi senti involucrada generarà una expectació positiva i un reconeixement de que les seves propostes es tenen en compte, i no deixarà marge a la desconfiança davant la posada en marxa d'un servei nou. Segurament el millor moment per aquestes presentacions poden ser els plens municipals dels ajuntaments o 'Concejos abiertos'.

- (6) **Planificar de forma acurada el catàleg de serveis que oferirà la biblioteca, i de l'oferta cultural i d'oci** que proposarà, sobretot en un primer moment, en el que es realitza la implantació del servei. Cal que aquesta programació sigui representativa del que pot oferir la biblioteca, equilibrada per a que abasti les necessitats de totes les franges de població i ajustada als seus interessos. Per aquesta raó caldrà fer una prospecció prèvia de quina població resideix als municipis on es donarà servei, de les seves necessitats i dels seus interessos, combinant l'anàlisi de dades estadístiques amb entrevistes personals o en grup, de les futures persones usuàries, per a recollir informació.
- (7) **Planificar de forma acurada els procediments per a portar a terme els serveis de la biblioteca.** Posar en marxa un servei des de zero s'ha de plantejar com una oportunitat, tot i que no està exempt de dificultats i riscos. Una bona planificació dels procediments que es duran a terme per a desenvolupar les accions de la biblioteca redundarà no només en el servei, també en la imatge davant la població usuària i la credibilitat davant la classe política. La flexibilitat i la rapidesa en trobar solució a les dificultats o problemes que aniran sorgint són clau en aquest aspecte, però més que intentar controlar el futur des del present s'haurà de treballar en deixar clars els criteris de funcionament i responsabilitats dins l'equip del servei i la comunicació i la presa de decisions.
- (8) **Detectar de forma acurada els recursos necessaris per a la implementació del servei.** Els recursos comprenen tant els humans com els materials, i el manteniment d'aquests que ja s'haurà aclarit en la definició de les dependències orgàniques i funcionals del servei, el nivell de responsabilitat de les Administracions que hi participin, i què proporciona i finança cadascuna (punt 1).
- (9) **Reforçar la vinculació i la proximitat amb la comunitat possibilitant mecanismes per a recollir les necessitats dels usuaris i usuàries pel que fa al fons i serveis.** El servei no ha de perdre de vista que les necessitats dels usuaris i usuàries són el seu objectiu central, per tant s'han de crear mecanismes per a recollir necessitats, interessos i inquietuds. Aquests mecanismes han d'incloure un retorn cap a les demandes, justificant si cal les decisions preses. Podran ser formals o informals segons s'escaigui i es decideixi.
- (10) **Detectar les necessitats bàsiques de la població pel que fa a informació, aptituds i habilitats en relació a la informació i la comunicació.** Sense perjudici de l'anterior punt, s'hauran de detectar les necessitats bàsiques i urgents que cal encarar, independentment que s'hagin reclamat per part de la població usuària, com poden ser la prescripció lectora i l'orientació davant l'allau informatiu aportant habilitats per a la selecció i gestió d'informació rellevant i de qualitat, o aptituds tecnològiques per a combatre la fractura digital.

- (11) **Revitalitzar la vida social i cultural de la comunitat incidint en la sensació d'aïllament i rutina dels municipis.** La sola presència de la biblioteca, acompanyada d'una bona difusió del seu catàleg de serveis, ja pot generar un gran impacte en aquest sentit. Caldrà, de primeres, fer una bona programació de l'oferta cultural i d'oci, que sigui representativa del que pot oferir la biblioteca, equilibrada per a que abasti les necessitats de totes les franges de població i ajustada als seus interessos (punt 6), al mateix temps es treballarà la participació ciutadana i la col·laboració amb la resta d'agents del territori per a desplegar actuacions conjuntes, que serà el que aportarà un benefici social.
- (12) **Liderar el reforç del sistema bibliotecari existent.** La biblioteca mòbil pot liderar la mínima xarxa bibliotecària pre-existent a la Comarca de Albarracín, haurà de buscar estratègies per a reforçar la relació de la xarxa amb la Biblioteca Provincial de Teruel, establir plans de formació conjunta per al personal de la xarxa, compartir recursos i fons, organitzar activitats de forma conjunta, fer suport en la formació d'usuaris,...
- (13) **Generar xarxa amb la resta d'agents i equipaments del territori, desenvolupant-hi la col·laboració i la coordinació de serveis.** El servei de biblioteca ha de generar xarxa i relacions win-win amb la resta d'agents i equipaments del territori, fent èmfasi a les possibilitats de col·laboració i el benefici derivat als seus serveis (punt 3). La coordinació amb la resta de serveis (centres educatius, serveis socials, agents culturals i comunitaris o les iniciatives d'emprenedoria) es podran fer mitjançant taules de treball específiques o conjuntes segons els projectes que es plantegin engegar. La biblioteca ha de reforçar aquesta xarxa liderant-la, dinamitzant-la i donant-hi suport a la resta d'agents.
- (14) **Millora de la relació de la població amb l'Administració pública.** Un dels aspectes que provoca la dispersió de la població i la fractura digital és l'allunyament de la població de l'Administració i la dificultat per a establir-hi canals de comunicació efectius. En aquest sentit, la biblioteca pot jugar dos papers importants, per una banda utilitzar la seva presència física sobre el territori per a reforçar el lligam de la població amb l'Administració; per l'altra banda, desenvolupar aptituds digitals entre la població per a millorar la seva comunicació amb l'Administració.

4.1.b. Definició de missió, visió, funcions i valors del servei

Definir la missió, la visió, les funcions i valors del servei serà fonamental per a establir les fites i els objectius estratègics de la biblioteca mòbil.

Missió

El servei de biblioteca mòbil tindrà com a missió proporcionar materials i serveis per a accedir a la informació, el coneixement i la cultura a la població de la Sierra de Albarracín, fomentant la seva participació en el disseny i gestió del propi servei.

Visió

La biblioteca mòbil serà una eina per a dinamitzar la vida cultural, social, econòmica i educativa de la Sierra de Albarracín.

Valors

Els valors del servei de biblioteca mòbil s'alinearan amb la filosofia de biblioteca pública que apareix en el *Manifest de la IFLA/UNESCO sobre biblioteca pública*³⁷. Així, oferirà un servei de biblioteca pública gratuït i accessible, sense cap tipus de discriminació, de forma plural i oberta, i en col·laboració amb la població, i els agents culturals, socials i educatius del territori.

La biblioteca mòbil incorporarà com a propis els 17 Objectius de Desenvolupament Sostenible de l'Agenda 2030 de les Nacions Unides, i que en el vessant bibliotecari queden reflectits a *Acceso y oportunidades para todos. Cómo contribuyen las bibliotecas a la Agenda 2030 de las Naciones Unidas*³⁸.

Funcions

Per a desenvolupar la missió, el servei de biblioteca mòbil es basarà en les següents funcions, expressades sobre quatre eixos (Togores, 2014):

- L'eix cultural
 - Foment de l'hàbit i competència lectora
 - Accés Universal al coneixement i la lectura
 - Preservació de la memòria cultural local
 - Progrés cultural i artístic local
- L'eix social
 - Inclusió social
 - Inclusió de persones amb dificultats per accedir als serveis de la biblioteca
 - Inclusió a la diversitat cultural
 - Cohesió social
 - Capital social
 - Revitalització de l'espai públic
- L'eix econòmic
 - Foment de la inclusió laboral
 - Foment del progrés econòmic local

³⁷ *Manifest de la IFLA/UNESCO sobre biblioteca pública.*
http://www.cobdc.org/publica/manifestos/manifest_bp.html

³⁸ International Federation of Library Associations and Institutions (IFLA). *Acceso y oportunidades para todos. Cómo contribuyen las bibliotecas a la Agenda 2030 de las Naciones Unidas*, 2016.
<https://www.ifla.org/files/assets/hq/topics/libraries-development/documents/access-and-opportunity-for-all-es.pdf>

- L'eix educatiu
 - Alfabetització informacional
 - Inclusió digital
 - Societat més i millor informada

Els eixos inclouen una doble perspectiva en el seu efecte sobre la població, per una banda actuen sobre l'individu, transformant les seves habilitats i coneixements; per l'altra banda, actúen sobre la comunitat, transformant la realitat i les dinàmiques socials.

Les funcions determinaran els objectius estratègics. Per tant, els objectius estratègics, que establiran les línies bàsiques del desenvolupament del servei, i hauran de recollir les necessitats envers la informació, el coneixement i la cultura de la població usuària de la biblioteca mòbil, s'hauran de poder encabir dins d'aquestes funcions. En tot cas, per a l'organització del servei de biblioteca mòbil es tindran com a referència les *Pautes sobre biblioteques mòbils de la IFLA* (IFLA, 2010), així com les recomanacions i literatura al voltant del servei de biblioteca pública en l'àmbit rural³⁹ i les diferents experiències de biblioteques en l'àmbit rural com a eina al voltant de la recuperació de la memòria local (Civallero, 2007).

4.1.c. Polítiques i Factors Clau d'Èxit

Per aconseguir els objectius de la biblioteca mòbil es redactaran unes guies d'acció que especifiquin les maneres d'actuar en el dia a dia de la prestació del servei bibliotecari. Aquests documents garantirán l'acceptació sobre com actuar i resoldre els problemes que vagin sorgint de forma coherent, eliminant la improvisació i facilitant la delegació de les tasques. La Política de Desenvolupament de la Col·lecció, la Política d'Esporgada, la Política d'Acceptació de Donatius, Política de participació dels usuaris i usuàries, etc. seran algunes d'aquestes polítiques, i estaran en sintonia amb les polítiques de la resta de serveis bibliotecaris del territori.

Identificarem els Factors Clau d'Èxit que, com a àmbits d'actuació on es mourà la biblioteca mòbil, estaran representats a la planificació del servei i ens permetran fixar prioritats, fer la gestió més eficient i eficaç, optimitzar els recursos, aconseguir resultats. Així, en el procés d'implantació del servei de biblioteca mòbil, per als seus primers dos anys els FCE seran:

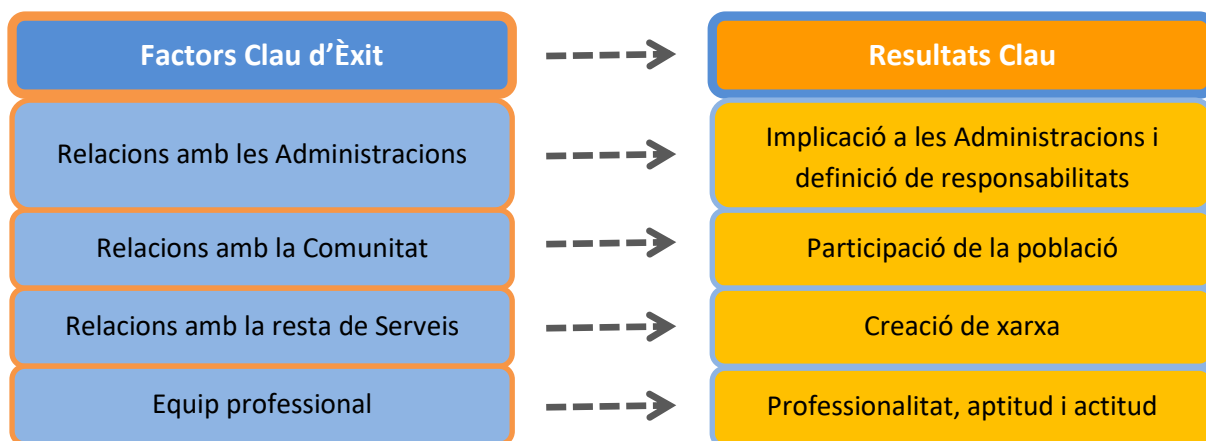
³⁹ A la Bibliografia trobareu alguns documents relatius al tema: *Los servicios bibliotecarios en zonas rurales* (2009); *La bibliotecas rurales ante el futuro : Retos y responsabilidades* (1999); *Los servicios bibliotecarios móviles y sus profesionales frente a la crisis económica: encrucijadas y cambios* (2010); *Misión de de las bibliotecas en el mundo rural : las bibliotecas municipales de la provincia de Salamanca* (2016).

Relacions amb les Administracions. L'èxit de la biblioteca mòbil passa per la implicació de les Administracions locals en el projecte de servei. Aquesta relació ha de construir-se, per una banda, des de la confiança i el convenciment en el ROI que genera el servei a la inversió efectuada; i per l'altra banda, en una bona definició de les dependències orgàniques i funcionals del servei: qui es fa càrrec de què i de quina manera. Aquest és un factor clau no només en la posada en marxa del servei, sinó també en el seu manteniment i funcionament diari.

Relacions amb la Comunitat. Un altre factor del que dependrà l'èxit de la biblioteca mòbil serà l'acollida de la població, com a subjecte final a qui s'orienta la prestació del servei. La complicitat de la població en la posada en marxa del servei i una visió positiva del mateix s'ha de treballar amb anterioritat fent-la partícip del disseny del fons, els serveis i fins i tot la gestió. Per tant, s'han de buscar fórmules per a una participació efectiva i una incidència clara i determinant de la població en la manera en que es presta el servei. Ja no només es tracta de que la població tingui una imatge positiva de la biblioteca, sinó que la senti com un assoliment propi⁴⁰.

Relacions amb la resta de Serveis. No té sentit plantejar un servei de biblioteca sinó és en estreta col·laboració amb la resta d'agents i equipaments culturals i socials del territori. La coordinació amb la resta de serveis existents a la comarca no només serà clau per assolir els objectius estratègics de la biblioteca, també per a ajudar a assolir els objectius estratègics de la resta de serveis. La col·laboració amb els centres educatius, els serveis socials, els agents culturals i comunitaris o les iniciatives d'emprenedoria esdevé, juntament amb els propis productes bibliotecaris, la raó de ser de la biblioteca mòbil.

Equip professional. Els serveis i activitats que la biblioteca mòbil posarà en marxa han d'assolir les expectatives creades pel que fa a la seva adequació i qualitat. Si això, en part, serà conseqüència de les Àrees de Resultats Clau anteriorment exposades: de la implicació de les Administracions locals i la bona definició de les seves responsabilitats, de la participació efectiva de la població, de la creació de xarxa amb la resta d'equipaments; també serà conseqüència directa de la tasca realitzada per les persones que formin l'equip de la biblioteca, de la seva professionalitat, aptitud i actitud. De la seva capacitat per a desenvolupar productes bibliotecaris, la sensibilitat per a detectar les necessitats de la població, la creativitat per a donar-hi resposta, l'habilitat per a superar dificultats, i la destresa per a relacionar-se amb la resta d'agents dependrà l'èxit del servei.

⁴⁰ Trobareu una proposta de *briefing* per a la campanya de màrqueting en l'Annex IX del present treball.

Conseqüència d'aquests FCE es genera la necessitat de crear un Consell Assessor per a la planificació i gestió del servei. El Consell haurà d'ajudar, de forma consensuada, a detectar les necessitats i a definir les línies estratègiques prioritàries, a coordinar les aliances, a optimitzar els recursos, a encarar els reptes, a redoblar el sentit de pertinença del servei en la comunitat.

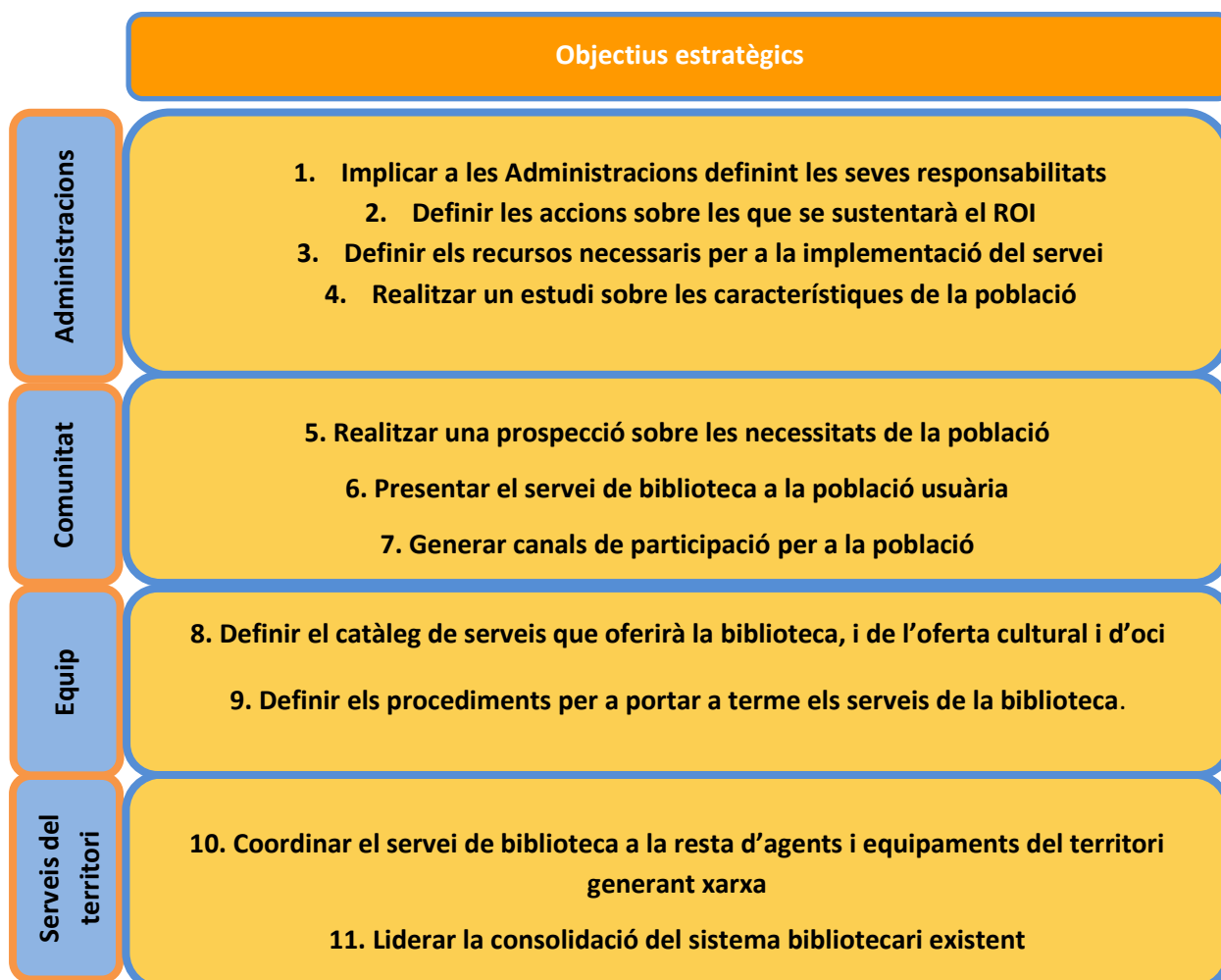
En aquest Consell s'hi han de veure representats tots els agents del territori, des de les Administracions a la població usuària, passant per la resta de serveis i equipaments culturals i socials, fonamentalment dels serveis bibliotecaris existents, així com de la Biblioteca Provincial de Teruel.

Una proposta seria que hi figuressin:

- 1 representant de la Comarca de la Sierra de Albarracín (Tècnic de Cultura)
- 1 representant de la població com a representació d'usuaris
- 1 representant de la biblioteca mòbil
- 1 representant dels serveis bibliotecaris existents
- 1 representant de la Biblioteca Provincial
- 1 representant del Sistema de Biblioteques de Aragón o de la Consejería de Cultura del Gobierno de Aragón
- 1 tècnic o expert en intervenció comunitària.

4.1.d. Objectius estratègics

Per a definir els objectius estratègics seguirem el concepte SMART per al seu acrònim en anglès: Específic, Mesurable, Assumibles, Realistes i Temporalitzats i, a més, suposaran un Repte.

4.1.e. Mesures de control

Els objectius estratègics que plantejgem estan formulats per a un període de 3 anys, i es concretaran en accions en els Plans operatius anuals corresponents. Com que la majoria dels objectius estratègics estan orientats a la posada en marxa del servei de biblioteca mòbil, i en gran part corresponen a una etapa prèvia a la seva posada en funcionament, es fa difícil definir uns indicadors que confirmen el seu assoliment, ja que la verificació del mateix serà la pròpia posada en marxa del servei de biblioteca mòbil.

Com desenvoluparem més endavant en el Cronograma, el primer pas serà fer una anàlisi de la realitat de territori mitjançant un Treball de camp. Aquesta anàlisi haurà de generar un informe amb una proposta que formuli una estratègia per a dur a terme el desplegament del servei. L'aprovació d'aquest informe per part de les Administracions locals que s'hagin de fer càrrec del servei de biblioteca mòbil suposarà de facto la creació del Consell Assessor anteriorment descrit.

A partir d'aquí, aquest Consell Assessor que desenvoluparà una doble funció, tècnica i de representació del territori, serà qui asseguri els passos a seguir per a portar a terme el desplegament del servei, i qui supervisarà les accions realitzades.

Tot i així, plantejgem algunes accions que, la realització de les mateixes, seran indicadores per a efectuar el seguiment i control de cada objectiu:

1. Implicar a les Administracions definint les seves responsabilitats

Posada en marxa del Consell Assessor per a la planificació i gestió del servei.

Detectar necessitats. Definir línies estratègiques prioritàries. Determinar dependències orgàniques i funcionals. Coordinar aliances. Optimitzar recursos. Encarar reptes. Redoblar el sentit de pertinença del servei en la comunitat. De forma consensuada.

2. Definir les accions sobre les que se sustentarà el ROI

Elaboració de la Planificació Operativa

Concretar accions. Relacionar objectius estratègics i ROI. Incorporar indicadors d'avaluació en relació a: 1. grau de satisfacció dels usuaris, 2. incidència de la biblioteca en l'ecosistema cultural, educatiu, social i econòmic de la regió.

3. Definir els recursos necessaris per a la implementació del servei

Elaboració del Pressupost i Definició dels perfils de l'equip de treball

Definir recursos necessaris per a la posada en marxa del servei. Despesa per afrontar-la. Altres recursos? Definir perfils professionals necessaris d'acord amb objectius estratègics. Selecció de personal.

4. Realitzar un estudi sobre les característiques de la població

5. Realitzar una prospecció sobre les necessitats de la població

6. Definir el catàleg de serveis que oferirà la biblioteca, i de l'oferta cultural i d'oci

Elaboració del Treball de camp

Anàlisi de la situació (demogràfica, de serveis, d'equipaments,...). Prospecció de necessitats. Verificar o revisar l'estratègia.

7. Presentar el servei de biblioteca a la població usuària

8. Generar canals de participació per a la població

Dissenyar i desenvolupar la Campanya de màrqueting

Diàleg amb la població. Participació. Explicar objectius estratègics del servei. Incorporar necessitats i expectatives. Campanya i Presentació del servei. Disseny d'uns processos de participació estables de la població.

9. Definir els procediments per a portar a terme els serveis de la biblioteca

Realitzar reunions amb l'equip del servei

Cohesionar equip. Consensuar procediments: 1. Serveis propis, 2. En coordinació amb altres agents del territori.

10. Coordinar el servei de biblioteca amb la resta d'agents i equipaments del territori

Realitzar reunions de coordinació amb els diferents serveis

Dialogar amb la resta d'agents del territori. Explicar objectius estratègics. Buscar aliances. Coordinar-se.

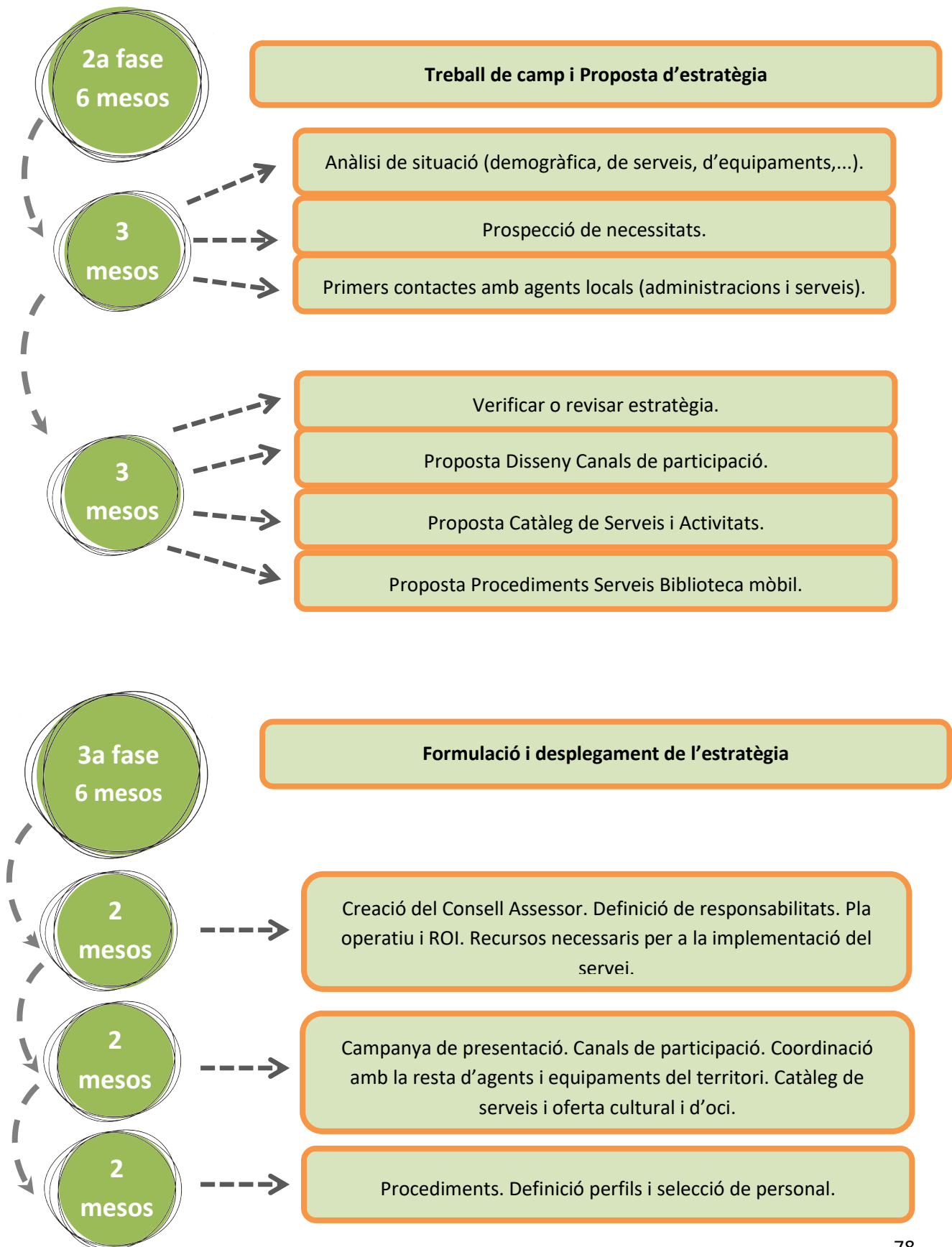
11. Liderar la consolidació del sistema bibliotecari existent

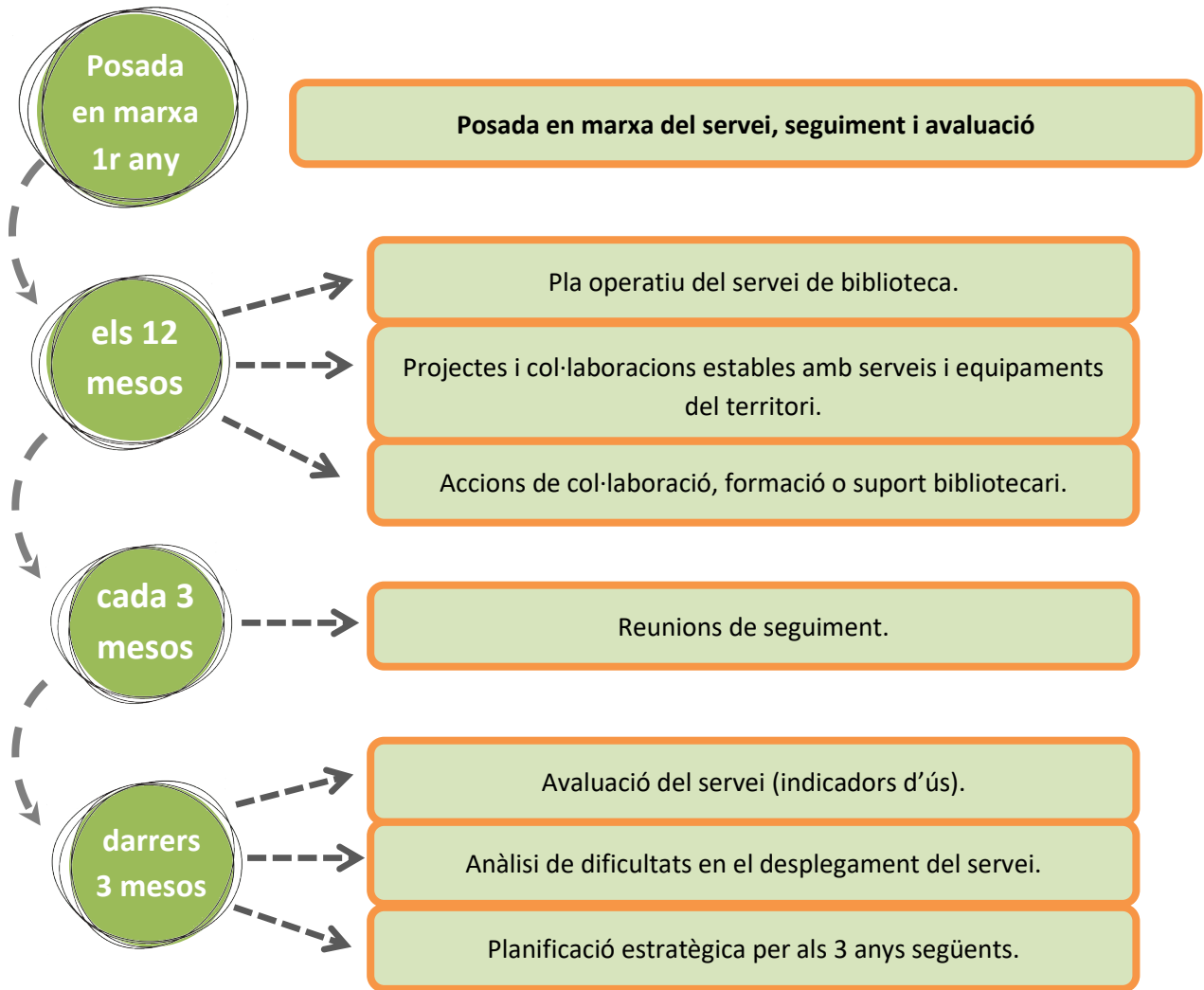
Accions de col·laboració, formació o suport bibliotecari

Indicadors: nombre de préstecs, nombre d'activitats de promoció de la lectura, grau de satisfacció dels usuaris, sessions de formació o suport bibliotecari.

4.1.f. Cronograma

Aquest cronograma és una proposta de prioritització, i distribució en el temps, dels objectius estratègics. La concreció de les accions i el seu detall vindrà donada pel Pla operatiu.

5. Conclusions

L'origen d'aquest treball és la reflexió davant el problema de la despoblació i el procés d'envelliment dels pobles de la Sierra de Albarracín, que situa a molts dels seus municipis en risc d'abandonament i desaparició. La pèrdua de població rural no és un fet exclusiu dels pobles de Teruel i s'estén per la resta de províncies d'Aragón, i també per àmplies zones de les comunitats autònomes de Castilla y León, Castilla-La Mancha, Extremadura i La Rioja. Una circumstància que cada cop genera més atenció degut a la situació d'urgència i la preocupació de les administracions locals.

La fragilitat de l'economia i l'ocupació, i la falta de serveis o infraestructures que dificulten l'accés de la població a l'educació i la cultura, la sanitat, els transports o la cobertura social estan íntimament relacionades amb els processos de despoblació de les zones rurals. Si s'assumeix que *“el reto en estos territorios es cómo garantizar a la población unas condiciones de vida dignas, pero también conseguir la preservación y conservación tanto de los espacios naturales, como de la diversidad social y cultural ligada a actividades de larga tradición histórica”*, i que *“entre los muchos factores que determinan la calidad de vida en el medio rural, el funcionamiento de los servicios educativos y sanitarios adquieren una especial importancia (...) la presencia de estos servicios no es un factor determinante para atraer población, (...) sin embargo, unos servicios y recursos mínimos posiblemente contribuyan a que más personas puedan continuar residiendo en estos municipios, (...) su papel es clave para mantener una cierta estabilidad demográfica en los municipios de menor tamaño y más envejecidos, debido a las mayores limitaciones de movilidad de la población que reside en ellos, pudiendo ser un factor de expulsión de la población importante”* (CES, 2018), la pregunta que va sorgir al plantejar el treball era: pot la biblioteca pública millorar les condicions de vida de la població rural i ser també un element útil per a frenar la despoblació?

El primer objectiu del treball ha estat demostrar els beneficis que aporten les biblioteques públiques a les comunitats en les que s'insereixen, i la transversalitat del seu impacte en l'àmbit cultural, social, econòmic, i educatiu: promouen l'accés universal al coneixement i la cultura, el foment de l'hàbit i la competència lectora, la preservació de la memòria cultural local, així com el progrés cultural i artístic; fomenten la cohesió social, la inclusió a la diversitat cultural i de les persones amb dificultats de qualsevol tipus, procurant la revitalització de l'espai públic; impulsen la inclusió laboral i el progrés econòmic i social; contribueixen a l'alfabetització informacional, la inclusió digital d'una societat més i millor informada; i apoderen els usuaris per a ser autònoms davant els reptes que han d'afrontar acompanyant-los al llarg de la seva vida.

És partint d'aquesta idea, de la capacitat de la biblioteca pública en incidir positivament en la vida de les persones i en la transformació de les comunitats, i basant-nos en el reconeixement de la igualtat de drets i oportunitats de tota la ciutadania a l'accés a la informació i la cultura, independentment del seu origen, la seva condició social o econòmica, o del seu lloc de residència, que es planteja el servei de biblioteca mòbil com a solució per apropar els serveis bibliotecaris a zones demogràficament minvants.

La biblioteca mòbil garanteix el servei bibliotecari per a un conjunt de municipis amb poca població i geogràficament dispersos, on la instal·lació de serveis bibliotecaris fixos a cada un dels pobles no seria econòmicament viable. Aquesta visió econòmica, tant important en una circumstància generalitzada d'escassetat de recursos en la que es troben molts municipis petits i comarques rurals, es complementa amb la capacitat d'aquest servei per a cobrir de forma àgil i flexible la polivalència de la missió bibliotecària i la necessitat del treball en xarxa amb la resta d'agents, serveis i equipaments del territori, amb la intenció de prestar uns serveis integrals a la població.

Si la biblioteca pública aglutina en la seva missió els factors que s'intenten activar per a frenar la despoblació: accés a la informació i fre a la fractura digital, suport a l'educació, contribució a la cohesió social, reforç a l'envelliment actiu, prevenció de la pobresa i les desigualtats socials i econòmiques, contribució a la reactivació econòmica i de l'ocupació, recuperació del patrimoni etnològic local... La biblioteca mòbil se situa en una posició estratègica per a qualsevol administració pública, possibilitant el desplegament i l'abast geogràfic de respostes coordinades amb els serveis i equipaments del territori.

En l'àmbit bibliotecari, algunes administracions locals fan esforços per a mantenir serveis bibliotecaris oberts, tot i que amb mancances pròpies de les limitacions pressupostàries: poques hores d'obertura, personal amb jornades reduïdes, escassa capacitat de renovació de la col·lecció, pressupost gairebé inexistent per a activitats... La biblioteca mòbil pot ajudar a vertebrar els limitats serveis bibliotecaris preexistents, convertint-se en un element de suport en qüestions tècniques per aquelles persones no bibliotecàries que hi treballen, i servir de nexa entre les biblioteques i amb la Biblioteca provincial.

El treball fa una definició del servei bibliotecari mòbil mitjançant la descripció dels elements més importants que el configuren. S'ha incidit en els aspectes que conformen el servei de biblioteca mòbil per a clarificar l'abast del concepte a persones que no hi estan familiaritzades, però sobretot amb la intenció de donar una visió general que fomenti desenvolupar propostes de biblioteques mòbils, a partir de la que es puguin realitzar les adaptacions apropiades per a cada projecte concret. I que es relaciona amb un dels objectius del treball: sistematitzar un mètode per a desenvolupar projectes de biblioteca mòbil.

Així, el segon objectiu del treball ha estat desenvolupar una proposta metodològica per a mostrar les diferents fases que haurien de definir la gestió d'un projecte de biblioteca mòbil. A partir de l'exemple del cas de la Comarca de Albarracín, que permet visualitzar el procés, s'ha sistematitzat una metodologia usable com a model, i vàlida per a utilitzar en projectes per a zones amb un conjunt de municipis geogràficament dispersos i demogràficament minvants, plantejant els serveis bibliotecaris mòbils com a eina de transformació social i dinamització cultural, i com a element clau en la lluita contra la despoblació del territori.

El treball proposa la sistematització de la gestió d'un projecte de biblioteca mòbil en 4 fases:

- 1a fase. Disseny metodològic: Anàlisi de situació; Definició de la Missió, Visió, Funcions i Valors; Definició dels objectius estratègics; Definició del procés d'avaluació; Proposta de Cronograma.

- 2a fase. Treball de camp: Anàlisi de situació; Prospecció de necessitats; Verificació i revisió de l'estratègia.
- 3a fase. Formulació i desplegament de l'estratègia: Formulació de l'estratègia; Creació i participació del Consell Assessor de planificació; Concreció de l'Agenda i Pla d'accions estratègiques.
- 4a fase. Posada en marxa del servei: Desenvolupament de l'Agenda estratègica; Seguiment i Avaluació del desplegament del Pla estratègic.

El treball es basa en la realitat de la Comarca de la Sierra de Albarracín, però té una clara voluntat teòrica. Precisament una de les dificultats del treball ha estat delimitar i definir la intencionalitat de sistematitzar una metodologia. És per això que únicament es desenvolupa la 1a fase, tot i que inclogui propostes pròpies de les fases posteriors, amb la intenció de mostrar l'abast d'un projecte amb voluntat transformadora, als annexos del document. Es va considerar que la resta de fases, que suposen la implementació del projecte, han de resultar de trepitjar i explorar la realitat del territori, comptant amb la implicació de les diferents administracions que s'hi responsabilitzin. Per una banda, la participació dels agents territorials i la població usuària del futur servei és fonamental per a realitzar l'anàlisi de la situació, una prospecció de les necessitats, i la verificació i revisió de l'estratègia. Per l'altra banda, les limitacions de temps i recursos del present treball impossibilitaven i desaconsellaven encetar un treball de camp que podia generar unes expectatives difícilment assolibles.

En qualsevol cas, s'ha realitzat una mínima prospecció de la realitat de la comarca per apuntar les línies de treball que haurien d'orientar el servei de biblioteca mòbil. De la mateixa manera, la prospecció de projectes de biblioteca mòbil al llarg de la Península Ibèrica que presten serveis bibliotecaris en entorns similars: municipis rurals disseminats, amb una majoria de municipis per sota de 300 habitants i que pateixen una minva progressiva de població i un envelliment acusat dels seus habitants, ha vingut a confirmar, tant la funció social del servei de biblioteca mòbil, com la seva polivalència i capacitat per a abordar diferents aspectes clau en la qualitat de vida de les persones en els àmbits informacional, cultural, formatiu, educatiu, sociosanitari i econòmic. A més, de la voluntat de crear comunitat i lligams amb el territori, mitjançant la participació de la població usuària en la definició del servei.

Mitjançant l'exemple de la Comarca de la Sierra de Albarracín, i en base a les experiències d'aquestes iniciatives similars s'ha definit el servei de biblioteca mòbil: més enllà dels productes i serveis bibliotecaris tradicionals, la seva funció ja no es limita a garantir el dret a la informació i la cultura, les zones rurals afectades per la problemàtica de la despoblació necessiten una biblioteca transformadora, integradora, social, educativa i lúdica. Una biblioteca enxarxada amb la resta d'agents, serveis i equipaments del territori per tal de prestar uns serveis integrals als usuaris.

Al mateix temps, s'ha revelat que un vehicle tipus furgoneta és el més apropiat per a dur a terme el servei degut a la seva flexibilitat i agilitat per a realitzar la funció multitasca de la missió bibliotecària, a la seva maniobrabilitat davant l'orografia del terreny i les característiques de les vies de comunicació i pobles, a la facilitat per a realitzar les parades sense grans muntatges, a la previsió d'un fons documental limitat degut al nombre de població, i a l'economia d'un vehicle petit davant un més gran.

Cal remarcar que el desenvolupament d'un projecte d'aquestes característiques no està exempt de dificultats. Principalment s'ha de convèncer l'Administració del retorn social de la implantació d'un servei de biblioteca pública, que tot i no ser la solució al problema de la despoblació pot funcionar de catalitzador per a dinamitzar culturalment, socialment i econòmicament la zona. També s'ha de presentar el servei de biblioteca mòbil a la resta d'agents i equipaments del territori, fent èmfasi en les possibilitats de col·laboració, i vèncer les possibles suspicàcies i competitivitat amb la resta de serveis cap a uns recursos que se saben escassos. I s'ha de contemplar la presentació a la població usuària, abans de la posada en marxa del servei, explicant els productes i recursos que proporciona la biblioteca, i plantejar un procés transparent i participatiu on la població s'hi senti involucrada.

Les majors dificultats que poden trobar projectes com aquests és el desconeixement dels beneficis resultants a la inversió realitzada, i la desconfiança cap a un nou servei. Per això resulta fonamental la selecció de la persona encarregada de dirigir la biblioteca mòbil. Al mateix temps que ha de ser la imatge del servei i guanyar-se la confiança dels usuaris, ha de justificar la inversió davant l'Administració, i ha de bolcar-se cap a la comunitat creant una xarxa de col·laboracions en el territori. Resulta fonamental, doncs, una persona amb capacitat d'anàlisi del territori, molt conscient dels objectius estratègics del servei, amb una actitud dinàmica però realista i sabedora que el relat de la biblioteca mòbil s'ha d'escriure progressivament, teixint aliances i guanyant complicitats. En l'elecció del bibliotecari/ària resideix gran part de l'èxit del projecte.

La creació d'un lloc de treball suposarà un retorn a la inversió directe, així com la contractació de personal substituït i l'impacte econòmic que generarà la posada en marxa del servei: la possible adaptació i manteniment del vehicle, l'habilitació del local mitjançant els projectes d'enginyeria, obra i mobiliari, el servei de neteja, l'adquisició de fons bibliogràfic i material fungible, la participació de compra local del fons, etc.

Per tot això, podem concloure que es fa palesa la capacitat de la biblioteca pública per a millorar les condicions de vida de la població, i la biblioteca mòbil s'erigeix com un element útil per a frenar la despoblació de les zones rurals. La biblioteca mòbil com a instrument transformador per a revitalitzar la vida social i cultural de la comunitat incidint en la inclusió i cohesió social i el sentit de comunitat, per a generar xarxa amb la resta d'agents i equipaments del territori desenvolupant tasques de suport a l'educació i a l'envelliment actiu, per a contrarestar la fractura digital i millorar la relació de la població amb l'Administració pública, per a liderar el reforç del sistema bibliotecari existent.

Annex I. Qüestionari sobre serveis de biblioteca mòbil

Nombre del servicio de biblioteca móvil _____

Responsable _____

Contacto _____

- ¿Cómo y cuándo surge el Servicio? ¿Cuáles son los motivos que impulsan a ofrecer este servicio a la población?
- Si depende de la administración pública, ¿Cómo se justificó su puesta en marcha?
- Si es un proyecto privado, ¿Cómo se mantiene económicamente?
- ¿Cuál es el presupuesto anual para documentos, personal, actividades, mantenimiento vehículo, etc.?
- ¿El servicio de biblioteca móvil se incluye en un sistema bibliotecario más amplio (por ejemplo, bibliotecas estáticas de referencia)? Si es así, ¿en formato de dependencia orgánica o colaboración?
- ¿Qué tipo de relaciones se establecen con las administraciones públicas de la zona donde opera: administraciones municipales, regionales, etc.?
- ¿Qué tipo de relación se establece con otros servicios del territorio: educativos, sociales, de salud, etc.?
- ¿Cuánto personal está implicado en el proyecto? ¿Qué funciones tiene?
- ¿Cuántos y qué tipo de pueblos visita: número de habitantes y tipología de la población?
- ¿Cómo se definió la ruta del servicio? Por ejemplo, ¿tiene parada en todos los pueblos de la zona a la que da servicio? ¿Si hay en los que no, por qué? ¿Cuánto tiempo destina en cada parada? ¿Hay un punto fijo? ¿Qué frecuencia tiene? ¿Siempre es el mismo día y misma hora?
- ¿El servicio de biblioteca móvil se proporciona en un vehículo accesible por parte de las personas usuarias, o el vehículo solamente sirve para transportar los documentos?
- ¿Se utilizan dependencias municipales para proporcionar el servicio bibliotecario, actividades de difusión de la lectura, talleres formativos?
- A parte del servicio bibliotecario, ¿tiene plan de actividades: infantiles, adultos, talleres, de formación, charlas, alfabetización informática, recuperación de la memoria local, etc.?
- ¿Simultanea su actividad con otros servicios de extensión bibliotecaria, como lotes de libros o préstamo a domicilio?
- ¿Qué otros aspectos destacarías del servicio?

Annex II. Dades de les biblioteques de la Sierra de Albarracín i de la biblioteca provincial de Teruel del període 2012-2016, del portal *Biblioteclas públicas españolas en cifras*, de la Subdirección General de Coordinación Bibliotecaria ⁴¹

- Informe anual 2016

Informe anual. 2016. Aragón - Teruel											
Municipio	Superficie bibliotecaria por 1.000 habitantes	Documentos por habitante	Crecimiento de la colección %	Adquisiciones por 1.000 habitantes	Índice de rotación de la colección	Población inscrita %	Préstamos por habitante	Visitas por habitante	Gasto en colección por habitante	Gasto corriente por habitante	Habitantes por personal en ETC*
Albarracín	95,79	3,49	4,06	141,76	0,68	35,73	2,36	3,22	2,85	32,93	2.088
Gea de Albarracín	268,82	12,29	1,25	169,35	0,12	94,89	1,47	1,64	3,13	16,96	1.488
Orihuela del Tremedal	196,75	11,36	1,77	200,81	0,06	82,56	0,71	3,23	2,43	18,1	986
Teruel	56,42	3,39	-1,86	61,27	0,37	60,53	1,27	5,58	0,51	24,07	1.690
Media nacional	4,38	4,38	0,94	110,02	0,32	41,24	1,4	3,5	0,89	14,3	2.753
* En equivalente a tiempo completo											

- Dades referides a les instal·lacions

Nº de bibliotecas por cada 100.000 habitantes. Aragón - Teruel. Fecha de descarga: 17/7/2018					
Municipio	2012	2013	2014	2015	2016
Albarracín	91,49	94,43	95,33	94,88	95,79
Gea de Albarracín	243,9	251,89	258,4	267,38	268,82
Orihuela del Tremedal	181,16	185,53	186,92	198,41	202,84
Teruel	2,78	2,8	2,81	2,81	2,82
TOTAL	37,98	38,47	37,43	37,96	38,36

⁴¹ Portal *Biblioteclas públicas españolas en cifras*, de la Subdirección General de Coordinación Bibliotecaria. Ministerio de Cultura.
<http://www.cultura.gob.es/alziraweb/alziraweb.cmd?command=GetIndicadoresRendimiento>

Habitantes por biblioteca. Aragón - Teruel. Fecha de descarga: 17/7/2018					
Municipio	2012	2013	2014	2015	2016
Albarracín	1.093	1.059	1.049	1.054	1.044
Gea de Albarracín	410	397	387	374	372
Orihuela del Tremedal	552	539	535	504	493
Teruel	35.961	35.675	35.590	35.564	35.484
TOTAL	2.633	2.599	2.672	2.634	2.607

Puestos de lectura por 1.000 habitantes. Aragón - Teruel. Fecha de descarga: 17/7/2018					
Municipio	2012	2013	2014	2015	2016
Albarracín	45,75	47,21	47,66	47,44	47,89
Gea de Albarracín	73,17	75,57	77,52	80,21	80,65
Orihuela del Tremedal	63,41	64,94	65,42	69,44	70,99
Teruel	4,23	4,26	4,27	4,27	4,28
TOTAL	15,94	15,12	14,62	15,05	14,91

Superficie útil bibliotecaria (m²) por 1.000 habitantes. Aragón - Teruel. Fecha de descarga: 17/7/2018					
Municipio	2012	2013	2014	2015	2016
Albarracín	91	94	95	95	96
Gea de Albarracín	244	252	258	267	269
Orihuela del Tremedal	176	180	181	192	197
Teruel	56	56	56	56	56
TOTAL	64	63	63	65	65

Superficie útil bibliotecaria (m²) por biblioteca. Aragón - Teruel. Fecha de descarga: 17/7/2018					
Municipio	2012	2013	2014	2015	2016
Albarracín	100	100	100	100	100
Gea de Albarracín	100	100	100	100	100
Orihuela del Tremedal	97	97	97	97	97
Teruel	2.002	2.002	2.002	2.002	2.002
TOTAL	168	165	169	171	169

Horas semanales de apertura por biblioteca. Aragón - Teruel. Fecha de descarga: 17/7/2018					
Municipio	2012	2013	2014	2015	2016
Albarracín	15	15	15	15	15
Gea de Albarracín	6	6	6	6	6
Orihuela del Tremedal	15	15	15	15	15
Teruel	65	60	60	60	65
TOTAL	14	14	14	15	15

Ordenadores de uso público por 10.000 habitantes. Aragón - Teruel. Fecha de descarga: 17/7/2018					
Municipio	2012	2013	2014	2015	2016
Albarracín	54,89	56,66	57,2	56,93	57,47
Gea de Albarracín	170,73	201,51	206,72	213,9	215,05
Orihuela del Tremedal	108,7	129,87	130,84	138,89	81,14
Teruel	4,73	4,77	4,78	4,78	4,79
TOTAL	19,13	19,09	18,5	18,47	18,07

Ordenadores del servicio de acceso a internet por 10.000 habitantes. Aragón - Teruel. Fecha de descarga: 17/7/2018					
Municipio	2012	2013	2014	2015	2016
Albarracín	54,89	56,66	38,13	37,95	47,89
Gea de Albarracín	121,95	201,51	206,72	213,9	241,94
Orihuela del Tremedal	108,7	129,87	130,84	99,21	101,42
Teruel	2,5	2,52	2,53	2,53	2,54
TOTAL	17,65	18,52	17,78	17,01	20,06

- Dades referides a la col·lecció

Documentos por biblioteca. Aragón - Teruel. Fecha de descarga: 17/7/2018					
Municipio	2012	2013	2014	2015	2016
Albarracín	3.286	3.322	3.359	3.499	3.647
Gea de Albarracín	4.433	4.439	4.467	4.509	4.572
Orihuela del Tremedal	5.331	5.391	5.431	5.501	5.600
Teruel	119.464	119.789	120.867	122.585	120.341
TOTAL	10.607	10.798	11.072	11.270	11.411

Documentos por habitante. Aragón - Teruel. Fecha de descarga: 17/7/2018					
Municipio	2012	2013	2014	2015	2016
Albarracín	3,01	3,14	3,2	3,32	3,49
Gea de Albarracín	10,81	11,18	11,54	12,06	12,29
Orihuela del Tremedal	9,66	10	10,15	10,91	11,36
Teruel	3,32	3,36	3,4	3,45	3,39
TOTAL	4,03	4,15	4,14	4,28	4,38

Libros y folletos por habitante. Aragón - Teruel. Fecha de descarga: 17/7/2018					
Municipio	2012	2013	2014	2015	2016
Albarracín	2,85	2,98	3,04	3,16	3,33
Gea de Albarracín	10,57	10,93	11,28	11,78	12,02
Orihuela del Tremedal	9,59	9,94	10,09	10,85	11,29
Teruel	2,02	2,05	2,09	2,14	2,08
TOTAL	3,41	3,53	3,49	3,63	3,71

Documentos audiovisuales por 1.000 habitantes. Aragón - Teruel. Fecha de descarga: 17/7/2018					
Municipio	2012	2013	2014	2015	2016
Albarracín	148,22	152,97	154,43	153,7	155,17
Gea de Albarracín	221,95	229,22	235,14	248,66	250
Orihuela del Tremedal	63,41	64,94	65,42	69,44	70,99
Teruel	1.009,01	1.012,64	1.011,91	1.010,12	1.010,43
TOTAL	502,06	516,68	538,34	534,06	547,47

Documentos electrónicos por 10.000 habitantes. Aragón - Teruel. Fecha de descarga: 17/7/2018					
Municipio	2012	2013	2014	2015	2016
Albarracín	36,6	37,77	38,13	37,95	38,31
Gea de Albarracín	219,51	226,7	232,56	240,64	241,94
Orihuela del Tremedal	0	0	0	0	0
Teruel	364,84	367,76	370,61	356,54	348,04
TOTAL	323,88	382,08	395,45	392,33	387,35

Adquisiciones por 1.000 habitantes. Aragón - Teruel. Fecha de descarga: 17/7/2018					
Municipio	2012	2013	2014	2015	2016
Albarracín	109,79	33,99	35,27	132,83	141,76
Gea de Albarracín	175,61	55,42	72,35	120,32	169,35
Orihuela del Tremedal	77,9	111,32	74,77	138,89	200,81
Teruel	100,19	19,73	37,9	60,03	61,27
TOTAL	105,55	63,44	86,73	98,23	110,02

Adquisición de libros y folletos por 1.000 habitantes. Aragón - Teruel. Fecha de descarga: 17/7/2018					
Municipio	2012	2013	2014	2015	2016
Albarracín	109,79	33,99	35,27	132,83	141,76
Gea de Albarracín	175,61	55,42	72,35	114,97	169,35
Orihuela del Tremedal	77,9	111,32	74,77	138,89	200,81
Teruel	84,01	16,79	35,54	57,81	59,55
TOTAL	75,83	44,9	61,87	86,66	94,97

Adquisición de documentos audiovisuales por 1.000 habitantes. Aragón - Teruel. Fecha de descarga: 17/7/2018					
Municipio	2012	2013	2014	2015	2016
Albarracín	0	0	0	0	0
Gea de Albarracín	0	0	0	5,35	0
Orihuela del Tremedal	0	0	0	0	0
Teruel	2,89	1,09	0,51	0,56	1,3
TOTAL	23,46	12	23,3	10,83	10,47

Adquisición de documentos electrónicos por 10.000 habitantes. Aragón - Teruel. Fecha de descarga: 17/7/2018					
Municipio	2012	2013	2014	2015	2016
Albarracín	0	0	0	0	0
Gea de Albarracín	0	0	0	0	0
Orihuela del Tremedal	0	0	0	0	0
Teruel	1,67	1,96	2,53	12,09	0,85
TOTAL	25,95	59,56	11,3	5,18	2,36

Renovación de la colección %. Aragón - Teruel. Fecha de descarga: 17/7/2018					
Municipio	2012	2013	2014	2015	2016
Albarracín	3,65	1,08	1,1	4	4,06
Gea de Albarracín	1,62	0,5	0,63	1	1,38
Orihuela del Tremedal	0,81	1,11	0,74	1,27	1,77
Teruel	3,02	0,59	1,12	1,74	1,81
TOTAL	2,71	1,55	2,1	2,33	2,51

Renovación de libros y folletos %. Aragón - Teruel. Fecha de descarga: 17/7/2018					
Municipio	2012	2013	2014	2015	2016
Albarracín	3,85	1,14	1,16	4,2	4,25
Gea de Albarracín	1,66	0,51	0,64	0,98	1,41
Orihuela del Tremedal	0,81	1,12	0,74	1,28	1,78
Teruel	4,16	0,82	1,7	2,7	2,86
TOTAL	2,31	1,29	1,78	2,42	2,56

Renovación de documentos audiovisuales %. Aragón - Teruel. Fecha de descarga: 17/7/2018					
Municipio	2012	2013	2014	2015	2016
Albarracín	0	0	0	0	0
Gea de Albarracín	0	0	0	2,15	0
Orihuela del Tremedal	0	0	0	0	0
Teruel	0,29	0,11	0,05	0,06	0,13
TOTAL	4,68	2,33	4,33	2,03	1,91

Renovación de documentos electrónicos %. Aragón - Teruel. Fecha de descarga: 17/7/2018					
Municipio	2012	2013	2014	2015	2016
Albarracín	0	0	0	0	0
Gea de Albarracín	0	0	0	0	0
Orihuela del Tremedal	0	0	0	0	0
Teruel	0,46	0,53	0,68	3,39	0,24
TOTAL	8,01	15,65	2,86	1,32	0,61

Crecimiento de la colección %. Aragón - Teruel. Fecha de descarga: 17/7/2018					
Municipio	2012	2013	2014	2015	2016
Albarracín	3,65	1,08	1,1	2,4	4,06
Gea de Albarracín	0,47	0,14	0,63	0,93	1,25
Orihuela del Tremedal	0,81	1,11	0,74	1,27	1,77
Teruel	2,77	0,11	0,87	1,36	-1,86
TOTAL	-0,48	-0,85	1,05	0,36	0,94

Crecimiento de libros y folletos %. Aragón - Teruel. Fecha de descarga: 17/7/2018					
Municipio	2012	2013	2014	2015	2016
Albarracín	3,85	1,14	1,16	4,2	4,25
Gea de Albarracín	0,53	0,14	0,64	0,91	1,41
Orihuela del Tremedal	0,81	1,12	0,74	1,28	1,78
Teruel	3,99	0,54	1,52	2,42	-2,91
TOTAL	2,09	1,01	1,22	2,02	1,16

Crecimiento de documentos audiovisuales %. Aragón - Teruel. Fecha de descarga: 17/7/2018					
Municipio	2012	2013	2014	2015	2016
Albarracín	0	0	0	0	0
Gea de Albarracín	0	0	0	2,15	0
Orihuela del Tremedal	0	0	0	0	0
Teruel	-0,18	-0,44	-0,31	-0,25	-0,2
TOTAL	0,35	1,09	3,51	-2,16	1,62

Crecimiento de documentos electrónicos %. Aragón - Teruel. Fecha de descarga: 17/7/2018					
Municipio	2012	2013	2014	2015	2016
Albarracín	0	0	0	0	0
Gea de Albarracín	0	0	0	0	0
Orihuela del Tremedal	0	0	0	0	0
Teruel	-0,23	0	0,53	-7,97	-2,67
TOTAL	2,41	13,81	2,75	-3,13	-0,1

- Dades referides a l'ús de la col·lecció

Índice de rotación de la colección. Aragón - Teruel. Fecha de descarga: 17/7/2018					
Municipio	2012	2013	2014	2015	2016
Albarracín	1,03	1,03	0,92	0,7	0,68
Gea de Albarracín	0,17	0,14	0,12	0,12	0,12
Teruel	0,69	0,49	0,39	0,39	0,37
TOTAL	0,43	0,37	0,33	0,33	0,32

Índice rotación del préstamo de libros y folletos. Aragón - Teruel. Fecha de descarga: 17/7/2018					
Municipio	2012	2013	2014	2015	2016
Albarracín	0,99	0,97	0,93	0,73	0,69
Gea de Albarracín	0,17	0,14	0,12	0,12	0,12
Orihuela del Tremedal	0,05	0,06	0,03	0,03	0,06
Teruel	0,69	0,5	0,43	0,44	0,46
TOTAL	0,36	0,32	0,3	0,31	0,31

Índice rotación del préstamo de documentos audiovisuales. Aragón - Teruel. Fecha de descarga: 17/7/2018					
Municipio	2012	2013	2014	2015	2016
Albarracín	1,98	2,36	0,7	0,2	0,22
Gea de Albarracín	0,27	0,08	0	0	0,12
Orihuela del Tremedal	0	0	0	0	0
Teruel	0,84	0,59	0,4	0,36	0,27
TOTAL	0,81	0,61	0,47	0,45	0,36

Índice rotación del préstamo de documentos electrónicos. Aragón - Teruel. Fecha de descarga: 17/7/2018					
Municipio	2012	2013	2014	2015	2016
Albarracín	0	0	0	0	8,5
Gea de Albarracín	0	0	0	0	0
Orihuela del Tremedal	0	0	0	0	0
Teruel	0,55	0,35	0,31	0,37	0,67
TOTAL	0,32	0,23	0,18	0,21	0,37

Préstamos por habitante. Aragón - Teruel. Fecha de descarga: 17/7/2018					
Municipio	2012	2013	2014	2015	2016
Albarracín	3,11	3,24	2,94	2,33	2,36
Gea de Albarracín	1,86	1,56	1,41	1,4	1,47
Orihuela del Tremedal	0,48	0,56	0,34	0,36	0,71
Teruel	2,28	1,65	1,33	1,33	1,27
TOTAL	1,74	1,52	1,35	1,43	1,4

Préstamos de libros y folletos por habitante. Aragón - Teruel. Fecha de descarga: 17/7/2018					
Municipio	2012	2013	2014	2015	2016
Albarracín	2,82	2,88	2,83	2,3	2,3
Gea de Albarracín	1,8	1,54	1,41	1,4	1,44
Orihuela del Tremedal	0,48	0,56	0,34	0,36	0,71
Teruel	1,39	1,03	0,9	0,95	0,97
TOTAL	1,24	1,13	1,04	1,14	1,15

Préstamos de documentos audiovisuales por habitante. Aragón - Teruel. Fecha de descarga: 17/7/2018					
Municipio	2012	2013	2014	2015	2016
Albarracín	0,29	0,36	0,11	0,03	0,03
Gea de Albarracín	0,06	0,02	0	0	0,03
Orihuela del Tremedal	0	0	0	0	0
Teruel	0,85	0,6	0,41	0,37	0,28
TOTAL	0,41	0,32	0,25	0,24	0,2

Préstamos de documentos electrónicos por 10.000 habitantes. Aragón - Teruel. Fecha de descarga: 17/7/2018					
Municipio	2012	2013	2014	2015	2016
Albarracín	0	0	0	0	325,67
Gea de Albarracín	0	0	0	0	0
Orihuela del Tremedal	0	0	0	0	0
Teruel	199,1	128,38	113,23	130,19	232,5
TOTAL	103,18	86,77	72,34	84,32	144,07

Préstamos por visita. Aragón - Teruel. Fecha de descarga: 17/7/2018					
Municipio	2012	2013	2014	2015	2016
Albarracín	0,62	0,82	0,8	0,78	0,73
Gea de Albarracín	0,97	0,92	0,81	0,75	0,9
Orihuela del Tremedal	0,26	0,25	0,12	0,14	0,22
Teruel	0,42	0,3	0,24	0,24	0,23
TOTAL	0,5	0,43	0,41	0,41	0,4

Préstamos por usuario inscrito. Aragón - Teruel. Fecha de descarga: 17/7/2018					
Municipio	2012	2013	2014	2015	2016
Albarracín	11,33	10,21	8,73	6,82	6,61
Gea de Albarracín	2,11	1,78	1,54	1,5	1,55
Orihuela del Tremedal	0,73	0,78	0,47	0,46	0,86
Teruel	4,08	2,84	2,34	2,29	2,1
TOTAL	4,72	3,9	3,45	3,5	3,4

Préstamos por prestatario activo. Aragón - Teruel. Fecha de descarga: 17/7/2018					
Municipio	2012	2013	2014	2015	2016
Albarracín	28,81	21,85	15,42	12	14,51
Gea de Albarracín	7,25	5,9	2,05	5,53	5,77
Orihuela del Tremedal	2,19	1	1	1	1,44
Teruel	14,76	12,62	16,9	15,54	10,37
TOTAL	11,83	10,66	11,13	10,87	10,35

Préstamos por día de servicio. Aragón - Teruel. Fecha de descarga: 17/7/2018					
Municipio	2012	2013	2014	2015	2016
Albarracín	13	13	13	10	10
Gea de Albarracín	8	6	5	5	5
Orihuela del Tremedal	1	1	1	1	1
Teruel	288	241	191	182	159
TOTAL	1.249	1.072	987	1.043	983

Préstamos por día de servicio y biblioteca. Aragón - Teruel. Fecha de descarga: 17/7/2018					
Municipio	2012	2013	2014	2015	2016
Albarracín	13	13	13	10	10
Gea de Albarracín	8	6	5	5	5
Orihuela del Tremedal	1	1	1	1	1
Teruel	288	241	191	182	159
TOTAL	23	20	19	20	19

Préstamos por superficie útil bibliotecaria m ² . Aragón - Teruel. Fecha de descarga: 17/7/2018					
Municipio	2012	2013	2014	2015	2016
Albarracín	34	34	31	25	25
Gea de Albarracín	8	6	5	5	5
Orihuela del Tremedal	3	3	2	2	4
Teruel	41	29	24	24	22
TOTAL	27	24	21	22	22

- Dades referides a l'ús i les activitats de la biblioteca

Población inscrita %. Aragón - Teruel. Fecha de descarga: 17/7/2018					
Municipio	2012	2013	2014	2015	2016
Albarracín	27,45	31,73	33,65	34,25	35,73
Gea de Albarracín	87,8	87,41	91,47	93,85	94,89
Orihuela del Tremedal	65,76	71,06	73,83	79,37	82,56
Teruel	55,87	58,3	56,6	58,22	60,53
Media provincia	36,85	39	39,15	40,92	41,24

Visitas por habitante. Aragón - Teruel. Fecha de descarga: 17/7/2018					
Municipio	2012	2013	2014	2015	2016
Albarracín	5	3,96	3,7	2,99	3,22
Gea de Albarracín	1,91	1,69	1,73	1,88	1,64
Orihuela del Tremedal	1,84	2,26	2,85	2,6	3,23
Teruel	7,17	7,31	7,32	7,37	7,41
Media provincia	4,85	4,39	4,33	4,11	4,12

Visitas por biblioteca. Aragón - Teruel. Fecha de descarga: 17/7/2018					
Municipio	2012	2013	2014	2015	2016
Albarracín	5.460	4.189	3.877	3.155	3.359
Gea de Albarracín	784	672	669	703	609
Orihuela del Tremedal	1.015	1.218	1.526	1.309	1.593
Teruel	257.696	260.803	260.685	262.180	263.113
Media provincia	12.765	11.399	11.575	10.826	10.730

Visitas por día de servicio. Aragón - Teruel. Fecha de descarga: 17/7/2018					
Municipio	2012	2013	2014	2015	2016
Albarracín	21	16	16	13	14
Gea de Albarracín	8	7	7	7	6
Orihuela del Tremedal	4	5	6	5	6
Teruel	904	1.065	1.055	1.005	926
TOTAL	3.479	3.094	3.170	2.993	2.890

Visitas por día de servicio y biblioteca. Aragón - Teruel. Fecha de descarga: 17/7/2018					
Municipio	2012	2013	2014	2015	2016
Albarracín	21	16	16	13	14
Gea de Albarracín	8	7	7	7	6
Orihuela del Tremedal	4	5	6	5	6
Teruel	904	1.065	1.055	1.005	926
TOTAL	64	57	61	58	56

Sesiones de acceso a Internet por día de servicio. Aragón - Teruel. Fecha de descarga: 17/7/2018					
Municipio	2012	2013	2014	2015	2016
Albarracín	7	11	0	7	0
Gea de Albarracín	4	3	2	2	2
Orihuela del Tremedal	8	5	5	5	6
Teruel	41	41	34	25	25
TOTAL	555	426	486	475	323

Sesiones de acceso a Internet en relación al total de visitas %. Aragón - Teruel. Fecha de descarga: 17/7/2018					
Municipio	2012	2013	2014	2015	2016
Albarracín	34	69	0	53	0
Gea de Albarracín	46	39	36	30	31
Orihuela del Tremedal	200	108	92	95	91
Teruel	6	5	4	3	4
TOTAL	22	17	20	19	13

Actividades organizadas por las bibliotecas por biblioteca. Aragón - Teruel. Fecha de descarga: 17/7/2018					
Municipio	2012	2013	2014	2015	2016
Albarracín	0	20	13	14	11
Gea de Albarracín	4	2	7	5	4
Orihuela del Tremedal	0	0	0	0	0
Teruel	12	13	12	75	95
TOTAL	11	11	12	12	16

Actividades organizadas por las bibliotecas por 1.000 habitantes. Aragón - Teruel. Fecha de descarga: 17/7/2018					
Municipio	2012	2013	2014	2015	2016
Albarracín	0	18,89	12,39	13,28	10,54
Gea de Albarracín	9,76	5,04	18,09	13,37	10,75
Orihuela del Tremedal	0	0	0	0	0
Teruel	0,33	0,36	0,34	2,11	2,68
TOTAL	4,07	4,15	4,37	4,67	6,08

Visitas guiadas por biblioteca. Aragón - Teruel. Fecha de descarga: 17/7/2018					
Municipio	2012	2013	2014	2015	2016
Albarracín	0	0	0	0	0
Gea de Albarracín	0	0	0	0	0
Orihuela del Tremedal	0	0	0	0	0
Teruel	21	23	20	5	12
TOTAL	7	3	2	1	2

- Dades referides a l'eficiència

Gasto corriente por habitante. Aragón - Teruel. Fecha de descarga: 17/7/2018					
Municipio	2012	2013	2014	2015	2016
Albarracín	0	0	0	31,8	32,93
Gea de Albarracín	14,74	21,8	19,55	20,25	16,96
Orihuela del Tremedal	20,23	17,84	23,72	23,91	18,1
Teruel	23,72	24,48	23,94	23,69	24,07
TOTAL	12,73	13,33	13,11	13,49	14,3

Gasto corriente por visita. Aragón - Teruel. Fecha de descarga: 17/7/2018					
Municipio	2012	2013	2014	2015	2016
Albarracín	0	0	0	10,62	10,24
Gea de Albarracín	7,71	12,88	11,31	10,77	10,36
Orihuela del Tremedal	11	7,9	8,32	9,21	5,6
Teruel	4,33	4,41	4,33	4,27	4,32
TOTAL	3,66	3,76	3,95	3,9	4,09

Gasto corriente por préstamo. Aragón - Teruel. Fecha de descarga: 17/7/2018					
Municipio	2012	2013	2014	2015	2016
Albarracín	0	0	0	13,62	13,94
Gea de Albarracín	7,94	13,98	13,9	14,43	11,51
Orihuela del Tremedal	42,13	32,06	68,98	65,86	25,42
Teruel	10,41	14,8	18,04	17,75	18,97
TOTAL	7,32	8,78	9,72	9,42	10,21

Gasto de personal por habitante. Aragón - Teruel. Fecha de descarga: 17/7/2018					
Municipio	2012	2013	2014	2015	2016
Albarracín	0	0	0	13,38	13,51
Gea de Albarracín	5,54	5,73	5,87	6,08	6,11
Orihuela del Tremedal	10,78	11,04	11,12	11,8	12,06
Teruel	19,3	20,01	19,93	19,56	19,57
TOTAL	9,42	9,6	9,47	9,8	10,03

Gasto de adquisición bibliográfica por habitante. Aragón - Teruel. Fecha de descarga: 17/7/2018					
Municipio	2012	2013	2014	2015	2016
Albarracín	0	0	0	2,56	2,85
Gea de Albarracín	0,62	0,7	0	0	3,13
Orihuela del Tremedal	0,73	0,95	1,17	4,15	2,43
Teruel	0,41	0,07	0,2	0,39	0,51
TOTAL	0,59	0,43	0,7	0,82	0,89

Gasto de adquisición bibliográfica por préstamo. Aragón - Teruel. Fecha de descarga: 17/7/2018					
Municipio	2012	2013	2014	2015	2016
Albarracín	0	0	0	1,09	1,21
Gea de Albarracín	0,34	0,45	0	0	2,13
Orihuela del Tremedal	1,53	1,71	3,41	11,44	3,42
Teruel	0,18	0,04	0,15	0,29	0,4
TOTAL	0,34	0,28	0,52	0,57	0,64

- Dades referides a recursos humans

Trabajadores ETC por biblioteca*. Aragón - Teruel. Fecha de descarga: 17/7/2018					
Municipio	2012	2013	2014	2015	2016
Albarracín	7,5	0,5	0,5	0,5	0,5
Gea de Albarracín	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25
Orihuela del Tremedal	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
Teruel	21	21	21	20	21
TOTAL	1,12	0,95	0,93	0,92	0,95

* En equivalente a tiempo completo

Habitantes por trabajador ETC*. Aragón - Teruel. Fecha de descarga: 17/7/2018					
Municipio	2012	2013	2014	2015	2016
Albarracín	146	2.118	2.098	2.108	2.088
Gea de Albarracín	1.640	1.588	1.548	1.496	1.488
Orihuela del Tremedal	1.104	1.078	1.070	1.008	986
Teruel	1.712	1.699	1.695	1.778	1.690
TOTAL	2.360	2.726	2.879	2.869	2.753

* En equivalente a tiempo completo

Visitas por trabajador ETC*. Aragón - Teruel. Fecha de descarga: 17/7/2018					
Municipio	2012	2013	2014	2015	2016
Albarracín	728	8.378	7.754	6.310	6.718
Gea de Albarracín	3.136	2.688	2.676	2.812	2.436
Orihuela del Tremedal	2.030	2.436	3.052	2.618	3.186
Teruel	9.374	9.429	9.368	9.859	9.424
TOTAL	8.219	9.666	9.552	9.929	9.626

* En equivalente a tiempo completo

Visitas por trabajador ETC y día de servicio*. Aragón - Teruel. Fecha de descarga: 17/7/2018					
Municipio	2012	2013	2014	2015	2016
Albarracín	2,8	32	32	26	28
Gea de Albarracín	28	24	24	28	24
Orihuela del Tremedal	6	8	10	10	12
Teruel	32,86	38,48	37,9	37,75	33,14
TOTAL	41,48	48,58	50,3	52,77	49,85

* En equivalente a tiempo completo

Préstamos por trabajador ETC*. Aragón - Teruel. Fecha de descarga: 17/7/2018					
Municipio	2012	2013	2014	2015	2016
Albarracín	453	6.862	6.166	4.922	4.932
Gea de Albarracín	3.044	2.476	2.176	2.100	2.192
Orihuela del Tremedal	530	600	368	366	702
Teruel	3.902	2.810	2.249	2.373	2.144
TOTAL	4.107	4.141	3.885	4.109	3.854

* En equivalente a tiempo completo

Préstamos por trabajador ETC y día de servicio*. Aragón - Teruel. Fecha de descarga: 17/7/2018					
Municipio	2012	2013	2014	2015	2016
Albarracín	1,73	26	26	20	20
Gea de Albarracín	28	24	20	20	20
Orihuela del Tremedal	2	2	0	0	2
Teruel	13,67	11,43	9,1	9,05	7,52
TOTAL	20,71	20,82	20,46	21,84	19,96

* En equivalente a tiempo completo

Sesiones de acceso a Internet por día de servicio y trabajador en ETC*. Aragón - Teruel. Fecha de descarga: 17/7/2018

Municipio	2012	2013	2014	2015	2016
Albarracín	1	22	0	14	0
Gea de Albarracín	12	8	8	8	4
Orihuela del Tremedal	14	10	10	8	10
Teruel	2	2	2	1	1
TOTAL	9	8	10	10	7

* En equivalente a tiempo completo

Superficie útil bibliotecaria (m²) por trabajador ETC*. Aragón - Teruel. Fecha de descarga: 17/7/2018

Municipio	2012	2013	2014	2015	2016
Albarracín	13,33	200	200	200	200
Gea de Albarracín	400	400	400	400	400
Orihuela del Tremedal	194	194	194	194	194
Teruel	95,33	95,33	95,33	100,1	95,33
TOTAL	150,46	172,91	181,95	185,91	178,72

* En equivalente a tiempo completo

Annex III. Qüestionari sobre serveis de biblioteca pública municipal

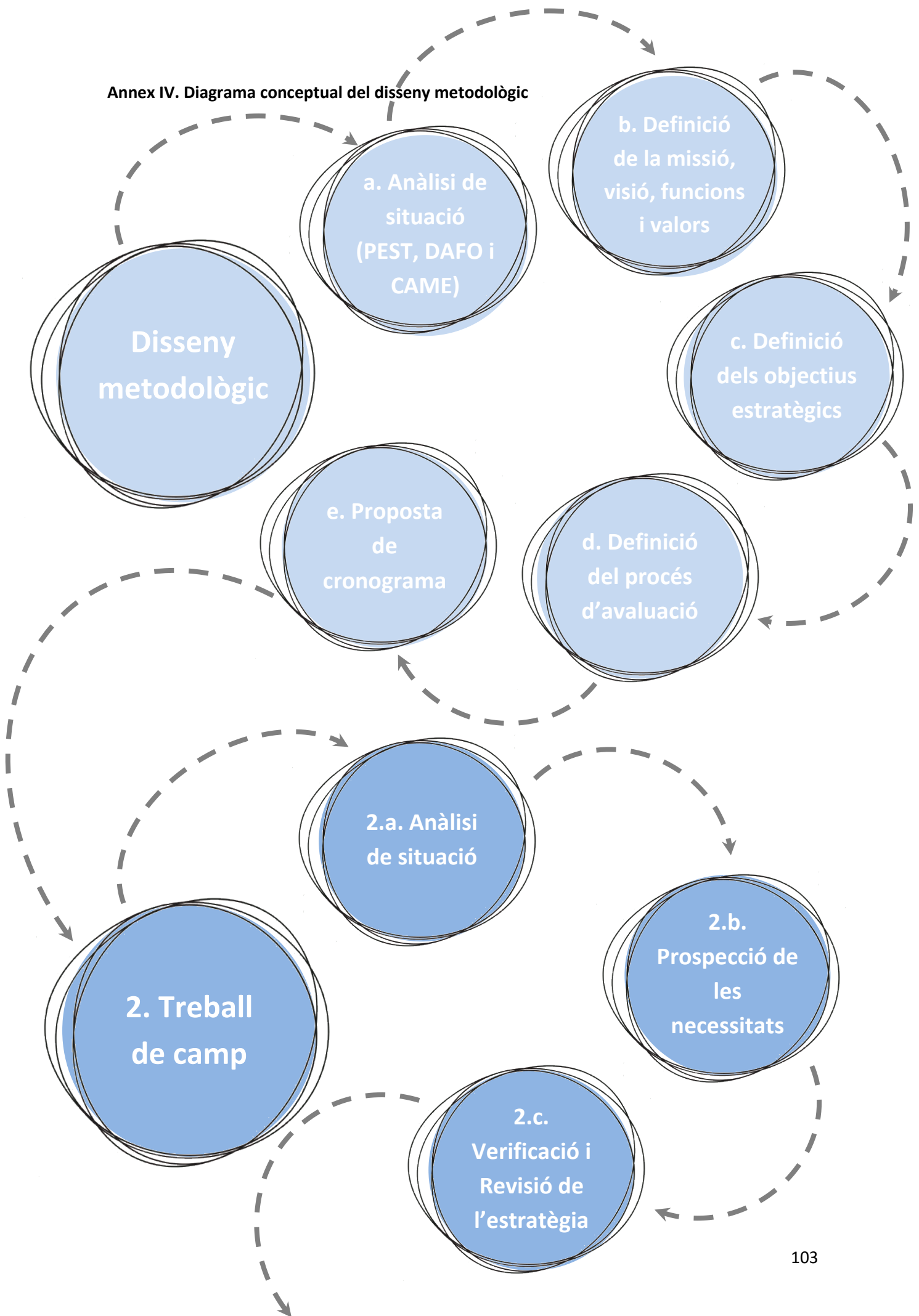
Nombre de la biblioteca municipal _____

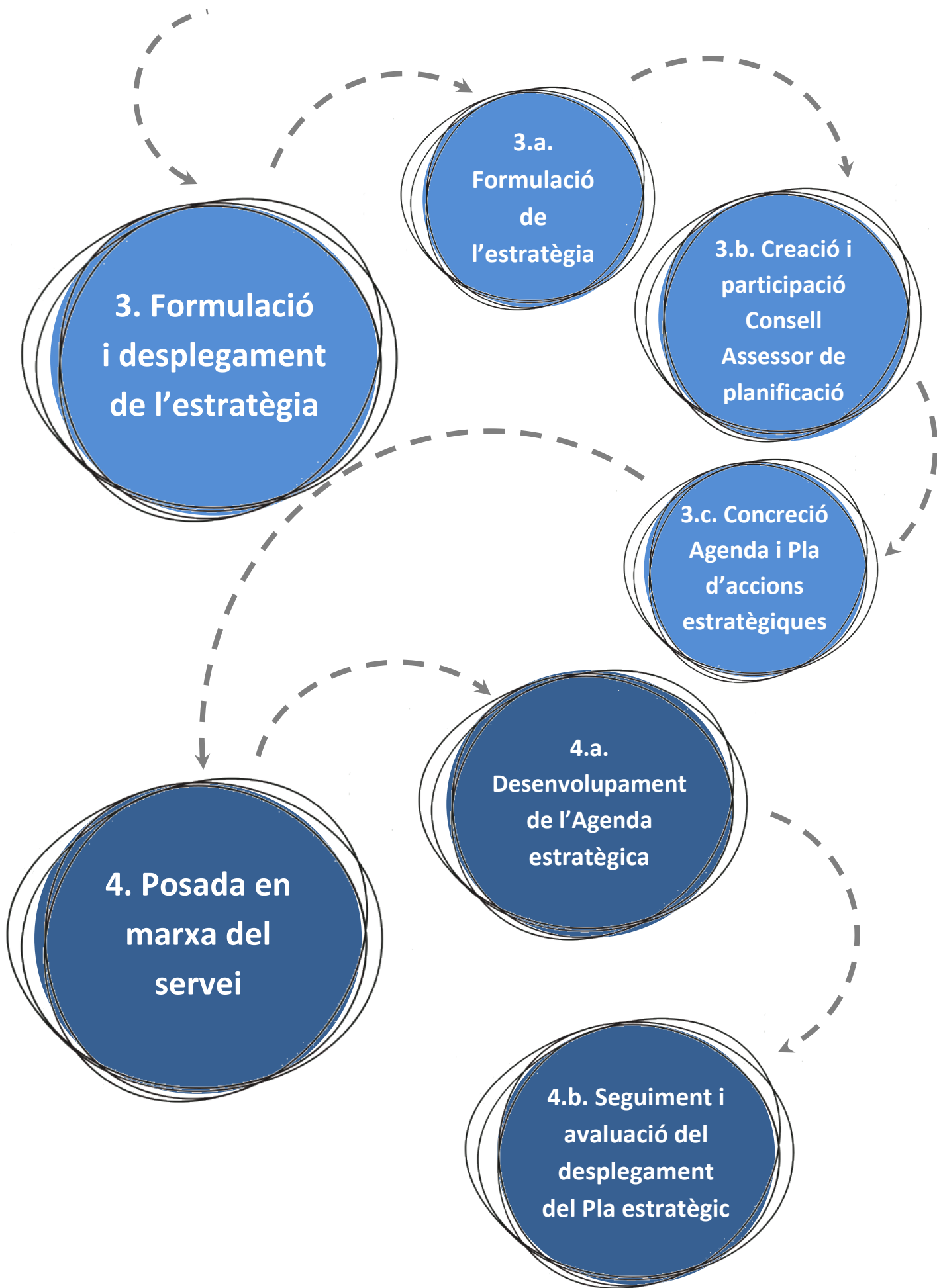
Responsable _____

Contacto _____

- ¿Cómo y cuándo surge la biblioteca?
- Si depende de la administración pública, ¿Cómo se justificó su puesta en marcha?
- ¿Cómo se mantiene económicamente?
- ¿Cuál es el presupuesto anual para documentos, personal, actividades, etc.?
- ¿La biblioteca se incluye en un sistema bibliotecario más amplio? Si es así, ¿en formato de dependencia orgánica o colaboración?
- ¿Qué tipo de relaciones se establecen con las otras bibliotecas públicas de la zona? ¿Y con la biblioteca provincial de Teruel? ¿Existe servicio de préstamo interbibliotecario?
- ¿Qué tipo de relaciones se establecen con las administraciones públicas de la zona donde opera: administraciones municipales, regionales, etc.?
- ¿Qué tipo de relación se establece con otros servicios del territorio: educativos, sociales, de salud, etc.?
- ¿Cuánto personal está implicado en el proyecto? ¿Qué funciones tiene? ¿Qué formación tiene?
- ¿Existe un plan de formación para el personal de la biblioteca?
- ¿Se utilizan dependencias municipales para proporcionar el servicio bibliotecario, actividades de difusión de la lectura, talleres formativos?
- A parte del servicio bibliotecario, ¿tiene plan de actividades: infantiles, adultos, talleres, de formación, charlas, alfabetización informática, recuperación de la memoria local, etc.?
- ¿Simultanea su actividad con otros servicios de extensión bibliotecaria, como lotes de libros o préstamo a domicilio?
- ¿Qué otros aspectos destacarías del servicio?
- ¿Crees que un servicio de biblioteca móvil para los pueblos de la Sierra de Albarracín mejoraría los servicios bibliotecarios de la zona?
- ¿Crees que podría ayudar a mejorar el servicio de la biblioteca donde trabajas, generando trabajo en red, cooperando con proyectos bibliotecarios que tengáis como la ayuda a la comunidad educativa, o asistiéndoos en el desarrollo de tareas técnicas?

Annex IV. Diagrama conceptual del disseny metodològic

Annex V. Proposta d'horari de jornada laboral

La jornada de treball i les condicions laborals quedaran establertes per la legislació d'aplicació, recomanant-se que no superi les 37,5 hores setmanals. Tot i que l'horari i els dies setmanals en els que es proporcionarà el servei dependrà del nombre de parades, les característiques dels municipis, i les dinàmiques i hàbits de la població, la jornada de treball hauria d'incloure com a mínim un bloc horari per a realitzar tasques tècniques internes, d'administració i manteniment del servei.

La proposta que es presenta parteix de la consideració de que, per les condicions climàtiques de la zona es prioritzarà un horari amb llum natural, preferentment pel matí, deixant les hores destinades a treballs tècnics i feina interna a horaris de tarda.

Setmana A	Dilluns	Dimarts	Dimecres	Dijous	Divendres	Dissabte	Diumenge
M		Ruta 1 9:30 a 15h 5h 30m	Ruta 2 9 a 15h 6h	Ruta 3 9:30 a 15h 5h 30m	Ruta 4 9:30 a 15h 5h 30m	Activitat 9 a 14h 5h	
T	Tasques Tècniques (Local) 15 a 20h 5h	Coordinació 16 a 18:30h 2h 30m		Coordinació 16 a 18:30h 2h 30m			37h 30m

Setmana B	Dilluns	Dimarts	Dimecres	Dijous	Divendres	Dissabte	Diumenge
M		Ruta 5 9:30 a 15h 5h 30m	Ruta 6 9:30 a 17:30h 7h	Ruta 7 9:30 a 15h 5h 30m	Suport Serveis Territori 4h 30m	Activitat 9 a 14h 5h	
T	Tasques Tècniques (Local) 15 a 20h 5h	Coordinació 16 a 18:30h 2h 30m		Coordinació 16 a 18:30h 2h 30m			37h 30m

Els blocs horaris pertanyents a les rutes seran inamovibles, per tal de fixar la periodicitat de les parades i crear hàbits entre els usuaris.

El bloc horari anomenat 'Tasques tècniques' pot incloure des de la gestió del fons (selecció, compra, tractament tècnic, difusió...) al disseny d'activitats i projectes. També podria incloure el desplaçament fins a la Biblioteca Provincial de Teruel si s'establís un servei de préstec interbibliotecari.

Els blocs horaris anomenats 'Coordinació' es destinaran a tasques del foment de la col·laboració amb altres agents del territori: serveis, equipaments, ajuntaments... aquestes hores, destinades a reunions i visites es poden flexibilitzar i passar al dilluns al matí si es creu convenient. Aquestes hores també es poden destinar a realitzar tasques de suport a les biblioteques públiques existents en el territori, que majoritàriament tenen un horari d'obertura de tarda, o per a

municipis que puguin tenir població infantil amb la que es vulgui treballar fora de l'horari escolar.

El bloc horari anomenat 'Suport Serveis Territori' es refereix a activitats de suport a centres educatius, centres sanitaris, serveis sociosanitaris, serveis socials... Tot dependrà de les col·laboracions que s'estableixin amb els agents del territori, els projectes que es decideixin engegar, etc. Però, es convenient reservar un bloc horari quinzenalment a dedicar-hi una presència visible en el territori, més enllà del vehicle de la biblioteca mòbil.

El bloc horari anomenat a 'Activitat' es refereix a activitats culturals en els pobles. Aquestes poden ser de promoció de la lectura, formació digital, recuperació de la memòria, xerrades, activitats culturals i d'oci... infantils o per adults, per a un sol poble i mirant de congregar varis... La qüestió és reservar un horari per a realitzar aquestes activitats i poder trobar major disponibilitat d'assistència per part de la població. Com en els casos anteriors, tot dependrà de les necessitats i interessos dels usuaris.

Annex VI. Proposta de rutes

La tria dels municipis on establir les parades d'una ruta de servei de biblioteca mòbil vindrà donada per l'acompliment d'uns criteris preestablerts que garanteixin la prestació d'un servei de bibliotecari de qualitat, i la voluntat dels municipis per acollir el servei de biblioteca mòbil.

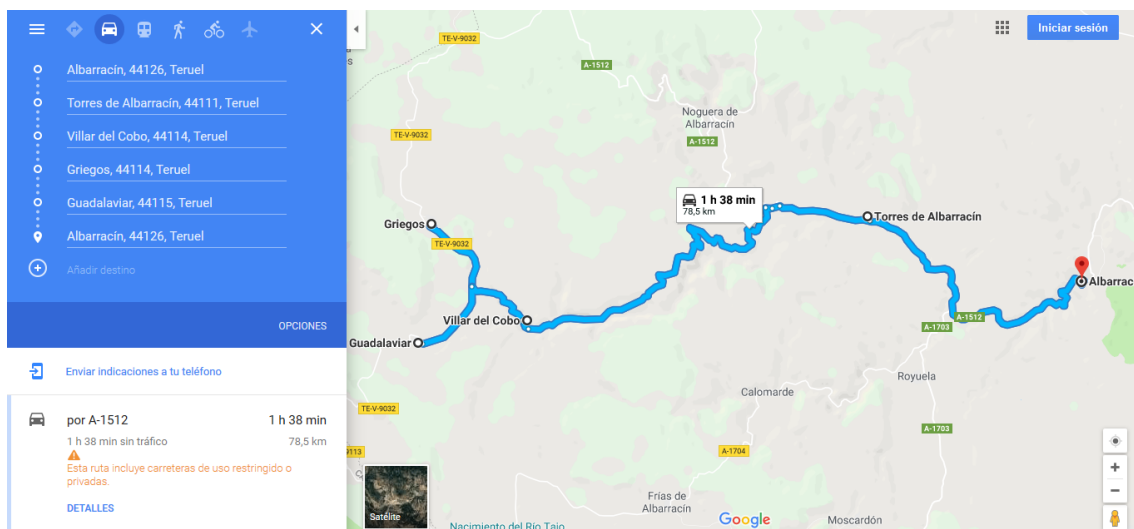
Tot i que el Treball de Camp facilitarà una primera presa de contacte amb els municipis, a part de realitzar un profund estudi del territori per a analitzar la tipologia de la població, dels municipis, dels processos socials, culturals i econòmics, dels serveis i equipaments en funcionament, de la geografia, urbanisme i climatologia del municipis.

Aquí presentem una possibilitat de rutes, partint de la participació i interès de tots els municipis en el servei de biblioteca mòbil, de la bona adequació dels pobles per a realitzar la parada, i de la proximitat entre ells per a generar rutes que es corresponguin amb els blocs de la jornada laboral.

Ruta 1

4 municipis + 1h 39m. Jornada de 5h 30m

9:30h. Albarracín → (16m) → 10-11h. Torres de Albarracín → (24m) → 11:30-12:30h. Villar del Cobo → (8m) → 13-14h. Guadalaviar → (43m) → 15h. Albarracín

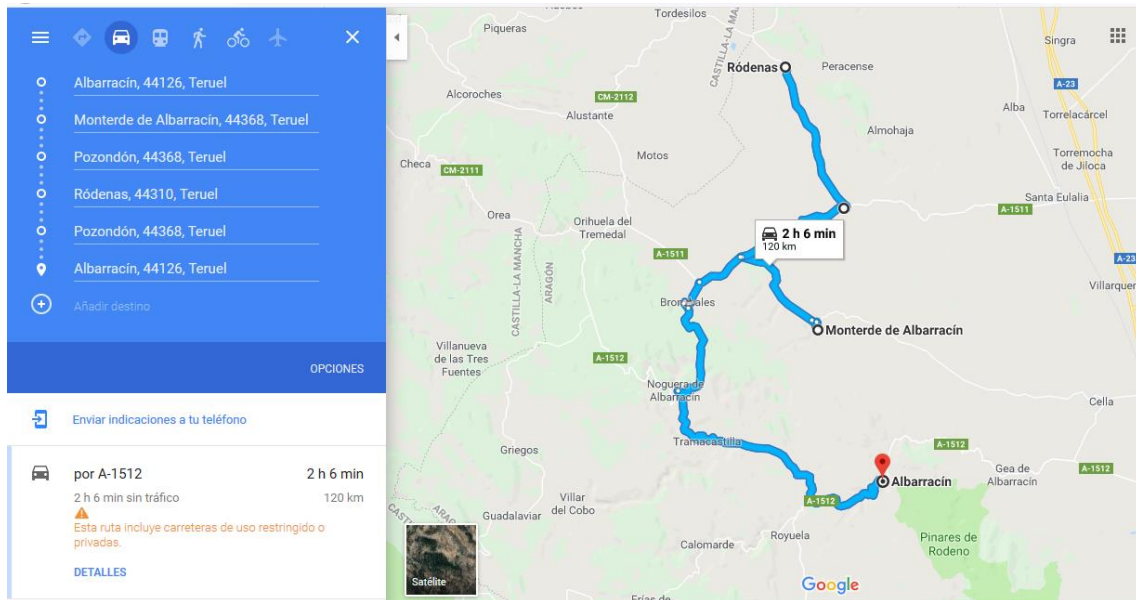

Enllaç a Google Maps: <https://bit.ly/2MEmRCt>

Ruta 2

3 municipis + 2h 9m. Jornada de 6h

9h. Albarracín → (45m) → 10-11h. Monterde de Albarracín → (16m) → 11:30-12:30h. Pozondón → (12m) → 13-14h. Ródenas → (53m) → 15h. Albarracín

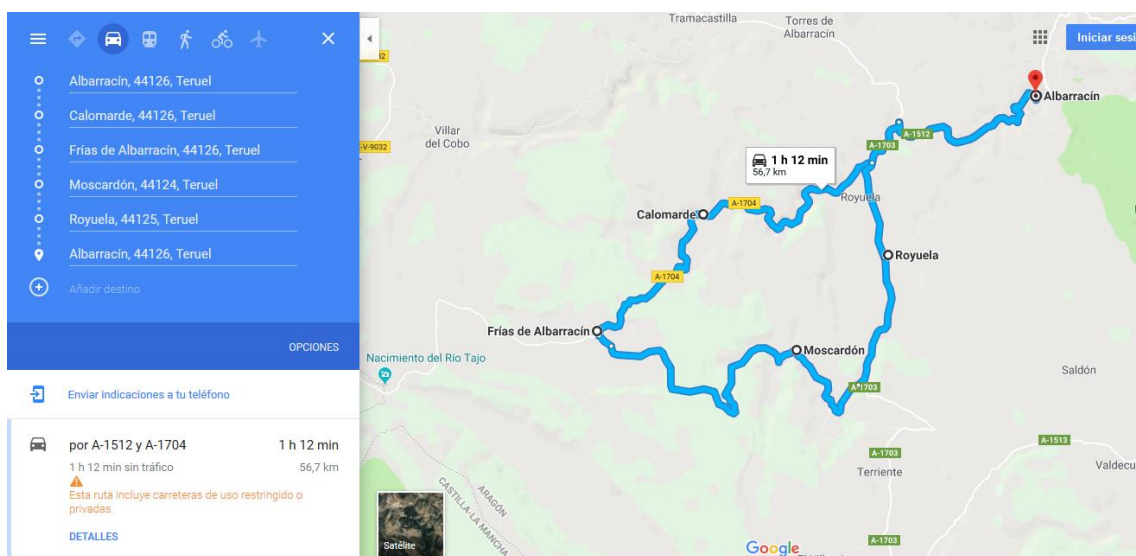

Enllaç a Google Maps: <https://bit.ly/2wxXjwD>

Ruta 3

4 municipis + 1h 12m. Jornada de 5h 30m

9:30h. Albarracín → (15m) → 10-11h. Royuela → (10m) → 11:30-12:30h. Moscardón → (16m) → 13-14h. Frías de Albarracín (*) 15h. Frías de Albarracín → (10m) → 15:30-16:30h. Calomarde → (20m) → 17h. Albarracín

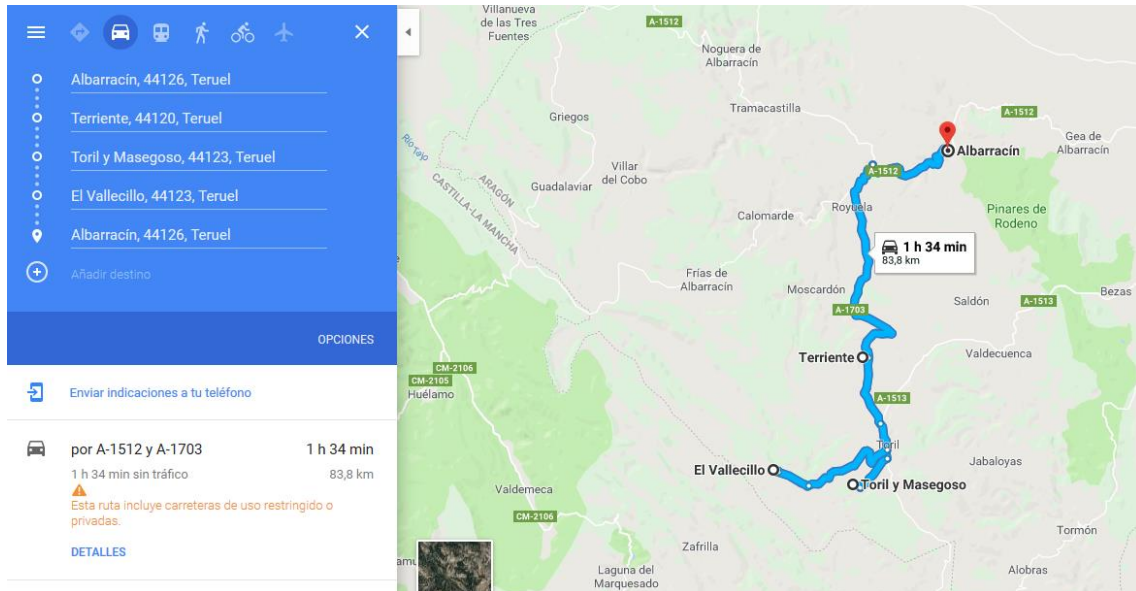

Enllaç a Google Maps: <https://bit.ly/2N5rwwl>

Ruta 4

3 municipis + 1h 39m. Jornada de 5h 30m

9:30h. Albarracín → (27m) → 10-11h. Terriente → (35m) → 11:45-12:45h. Toril y Masegoso → (17m) → 13:15-14:15h. El Vallecillo → (45m) → 15h. Albarracín

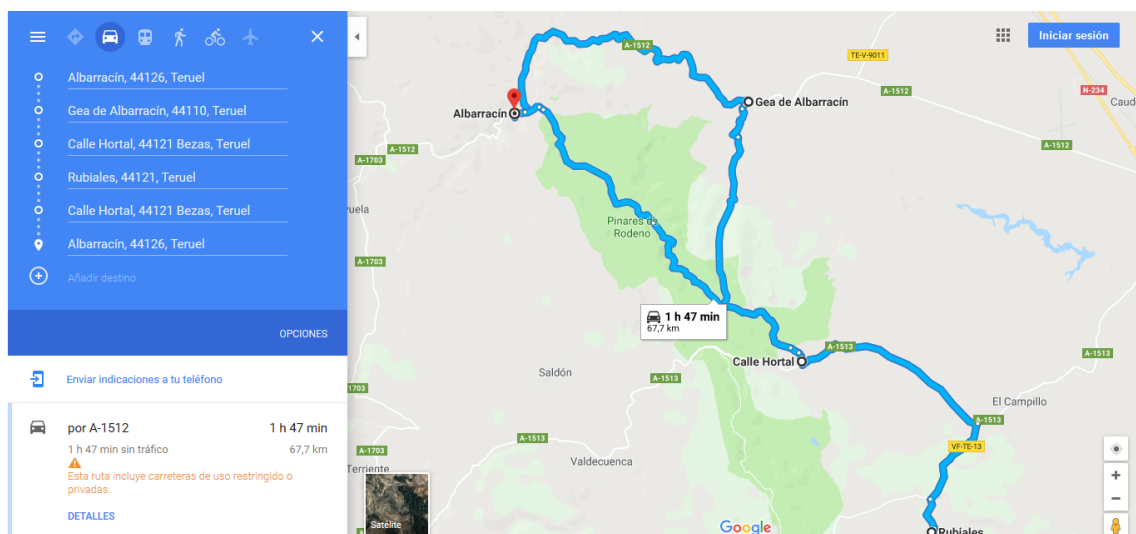

Enllaç a Google Maps: <https://bit.ly/2wz1Qlc>

Ruta 5

3 municipis + 1h 46m. Jornada de 5h 30m

9:30h. Albarracín → (17m) → 10-11h. Gea de Albarracín → (35m) → 11:45-12:45h. Bezas → (15m) → 13:15-14:15h. Rubiales → (45m) → 15h. Albarracín

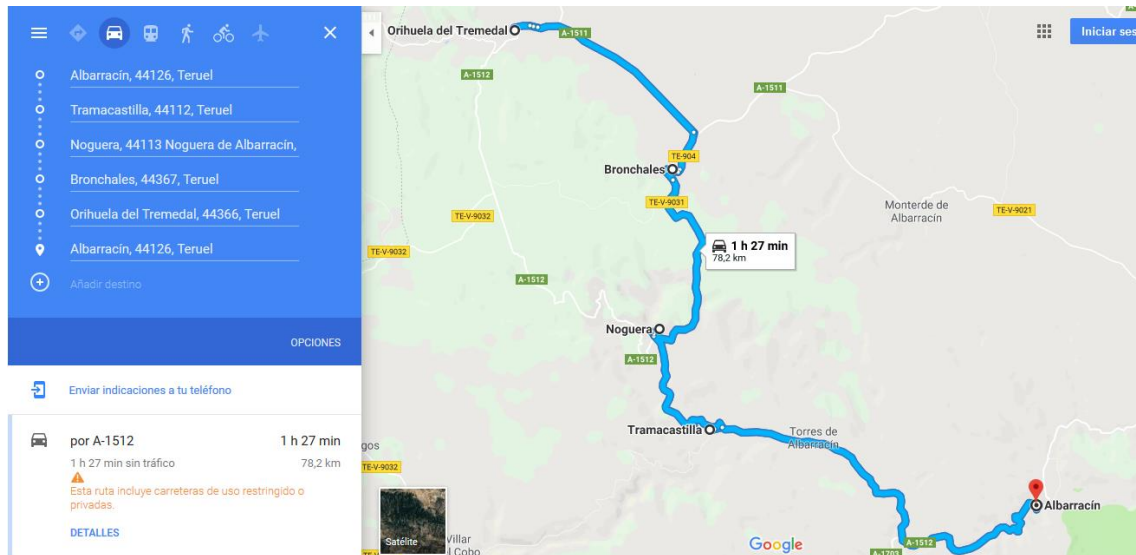

Enllaç a Google Maps: <https://bit.ly/2PXjh4s>

Ruta 6

4 municipis + 1h 30m. Jornada de 7h

9:30h. Albarracín → (19m) → 10-11h. Tramacastilla → (8m) → 11:30-12:30h. Noguera de Albarracín → (12m) → 13-14h. Bronchales (*)15h. Bronchales → (10m) → 15:30-16:30h. Orihuela del Tremedal → (41m) → 17:30h. Albarracín

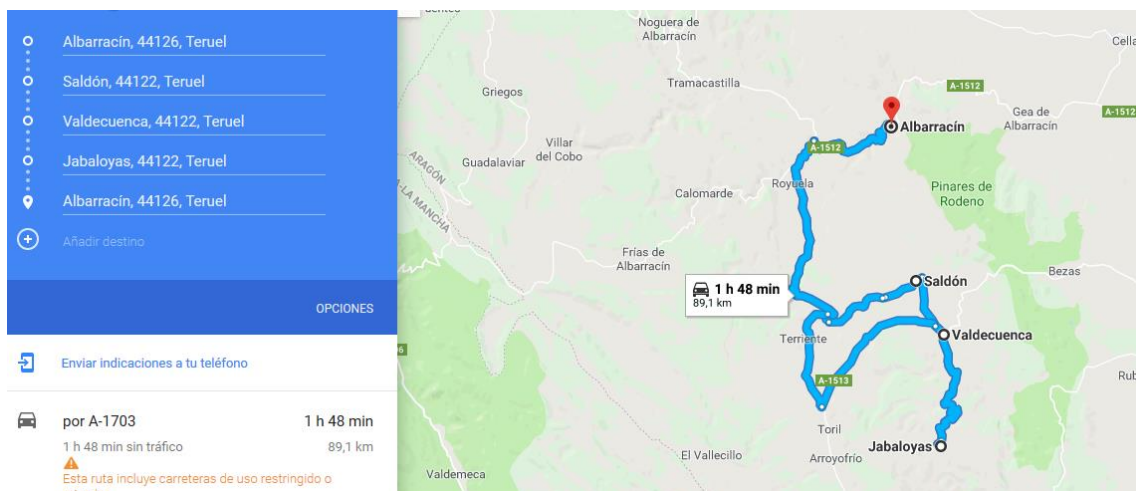

Enllaç a Google Maps: <https://bit.ly/2NEqQvg>

Ruta 7

3 municipis + 1h 49m. Jornada de 5h 30m

9:30h. Albarracín → (37m) → 10:15-11:15h. Saldón → (10m) → 11:30-12:30h. Valdecuena → (15m) → 13-14h. Jabaloyas → (51m) → 15h. Albarracín

Enllaç a Google Maps: <https://bit.ly/2wzQCdL>

Annex VII. Proposta de pressupost

La present proposta de pressupost només vol presentar els conceptes que s'haurien de considerar, així com una orientació de la seva estructura. Els imports, no deixen de ser orientatius i subjectes a variacions importants, depenent de l'evolució dels preus al consum, la capacitat de negociació de condicions avantatjoses per alguns productes o serveis, o del grau d'implicació de les diferents Administracions, com s'especifica en l'apartat 3.f. *Finançament i pressupost*.

A continuació es presenta el Pressupost global, que posteriorment es desglossarà en un Pressupost d'inversió i en un Pressupost de despeses anuals. D'aquesta manera es vol visualitzar la diferència entre la inversió inicial i única, destinada a la posada en marxa del servei, i l'aportació anual necessària per al seu manteniment, que garanteixi el desplegament d'un servei amb una garantia de qualitat:

PRESSUPOST GLOBAL					
	DESPESES			INGRESSOS	
Operacions corrents	Cap.1. Personal		61.000	Comarca Sierra de Albarracín (25%)	54.810
	Estudi treball de camp	6.000		Diputación de Teruel (25%)	18.270
	Bibliotecari/ària	45.000		Gobierno de Aragón	123.270 €
	Contractacions substitucions (vacances i incidències)	5.000			
	Activitats i tallers	5.000			
	Cap.2. Béns i Serveis		11.000		
	Comunicació	2.000			
	Manteniment equips informàtics (assistència tècnica)	2.000			
	Subministrament telèfon + connexió ADSL	1.500			
	Material fungible	500			
	Manteniment vehicle	5.000			
	Operacions de capital	Cap. 3. Inversions reals		115.000	
Vehicle adaptat		87.000			
Fons bibliogràfic inicial		20.000			
Manteniment fons bibliogràfic (1r exercici)		5.000			
Equips informàtics		3.000			
Altres (5%)			9.350		
	Total		196.350 €	Total	196.350 €

PRESSUPOST D'INVERSIÓ				
DESPESES			INGRESSOS	
Cap.1. Personal		6.000	Gobierno de Aragón (100%)	123.270 €
Estudi treball de camp	6.000			
Cap.2. Béns i Serveis				
Comunicació		1.400		
Cap.3. Inversions reals		110.000		
Vehicle adaptat	87.000			
Fons inicial	20.000			
Equips informàtics	3.000			
Altres (5%)		5.870		
Total		123.270 €	Total	123.270 €

PRESSUPOST DE DESPESES ANUALS				
DESPESES			INGRESSOS	
Cap.1. Personal		55.000	Comarca Sierra de Albarracín (75%)	54.810
Bibliotecari/ària	45.000		Diputación de Teruel (25%)	18.270
Contractacions substitucions (vacances i incidències)	5.000			
Activitats i tallers	5.000			
Cap.2. Béns i Serveis		14.600		
Manteniment fons bibliogràfic	5.000			
Manteniment equips informàtics (assistència tècnica)	2.000			
Subministrament telèfon + connexió ADSL	1.500			
Material fungible	500			
Comunicació	600			
Manteniment vehicle	5.000			
Altres (5% aprox.)		3.480		
Total		73.080 €	Total	73.080 €

Annex VIII. Exemple de Pla de col·laboració i suport de la biblioteca pública als centres educatius.

La importància de la biblioteca pública com a suport a les biblioteques dels centres educatius i/o la comunitat educativa és cabdal en l'itinerari curricular dels alumnes i en la tasca docent.

Hi ha raons objectives que ho demostren:

- L'hàbit lector incideix directament en l'èxit escolar: nombrosos treballs avalen l'evidència empírica que l'hàbit lector millora els resultats acadèmics dels alumnes (Equip LIC, 2016).
- La competència lectora està íntimament relacionada amb les habilitats, les actituds, els interessos, els hàbits i els comportaments relacionats amb la lectura (Equip LIC, 2016).
- El nivell d'implicació dels alumnes en la lectura incideix en la seva competència lectora: la possibilitat de triar les seves pròpies lectures, accés a lectures contemplin els gèneres o temes preferits, la possibilitat de parlar sobre el que llegeixen (Equip LIC, 2016).
- El foment de la lectura esdevé un mecanisme de prevenció de les desigualtats socials, afavoreix la cohesió de la ciutadania i el desenvolupament de la societat de la informació i el coneixement, al mateix temps que prepara els joves per afrontar les etapes formatives i laborals (Rincón, 2012).
- La lectura aporta nombrosos beneficis a les persones: activa el cervell i les neurones, augmenta la memòria, fomenta la curiositat i el coneixement, incrementa la imaginació, enriqueix la gramàtica i el vocabulari i l'expressió oral i escrita, aporta capacitat de pensament crític, estimula la capacitat d'anàlisi i el raonament, millora la confiança en un mateix, afavoreix la concentració, relaxa i redueix l'estrès.

Mentre que la biblioteca escolar donarà resposta a les necessitats pedagògiques i de lleure del centre escolar; la biblioteca pública s'adreça a les necessitats informatives i culturals del conjunt de la població, tot i que fent una especial incidència en el públic infantil (Bundó, 2008). Existeix, per tant una complementarietat en els objectius del servei que es reforcen per la seva tasca d'apropar la lectura al públic infantil i jove, estimulants-los en la promoció d'hàbits lectors i d'estudi en relació al descobriment i el coneixement, que es realitza des d'una mateixa tasca professional.

La col·laboració entre la biblioteca escolar i la biblioteca pública és, per tant, inevitable. No només pel fet de compartir usuaris, i per tal de rendibilitzar i optimitzar recursos (Bundó, 2008), sinó també per a proporcionar-se suport professional, des de l'àmbit bibliotecari i pedagògic.

Per tal d'aprofitar els vincles creats i acostar la biblioteca a la població infantil i jove, intentant que la identifiquin amb un espai de confiança, on poder trobar resposta a les seves necessitats informatives, formatives i d'oci; és important planificar la relació de la biblioteca amb les escoles i instituts mitjançant un Pla de visites que cobreixi l'itinerari educatiu. El Pla de visites podrà relacionar-se amb l'itinerari lector que programi l'escola. L'ideal seria que cada grup fes un mínim d'una visita/trimestre a la biblioteca, en formats diferents i sobre temàtiques variades, que es poden adaptar als interessos dels alumnes o als temes que s'estiguin treballant a classe.

El pla de visites tindrà dos eixos que estaran interrelacionats amb els cursos i les edats dels i les alumnes:

Format de la visita/activitat:

Es refereix a la tipologia d'activitat que es realitzarà a la biblioteca.

Aquí es plantejarà una proposta d'itinerari en les visites, relacionant-les amb l'acumulació de coneixements sobre els serveis, eines i col·leccions que la biblioteca posa a l'abast dels usuaris. Les característiques en l'ordre, la durada, els espais i els grups estan pensades per a poder assegurar el bon funcionament de les sessions. Tot i així, es podran variar per ajustar-les a les necessitats i interessos del centre o del grup. Únicament s'estableix com a norma que la primera visita sigui de Presentació (1), i la segona correspongui a la de Cerca d'Informació a la biblioteca (2); així com que les sessions de Recerca i investigació (6) es facin a 4t d'ESO, coincidint amb el Projecte de recerca, o bé a finals del 1r o inicis del 2n curs de Batxillerat, coincidint amb el Treball de recerca. Hi hauran formats que es repetiran, intentant que la variació vingui donada pel tipus de fons documental o contingut temàtic.

Pel que fa a les dimensions dels grups, seria ideal treballar amb grups d'entre 10 i 15 alumnes. Com que suposem que els grups de classe doblen aquesta quantitat d'alumnes i entenem que resulta difícil fer visites únicament amb la meitat d'un grup, la idea seria dividir els grups a la biblioteca per a fer la mateixa visita amb dos grups diferents alhora, o bé desenvolupar de forma simultània dos formats de visita, segons la disponibilitat de personal que hi hagi a la biblioteca i comptant amb el suport dels i les mestres responsables.

(1) Presentació de la biblioteca

Durada: 1h. Acol·lida a la Sala d'actes, i circuit per diferents espais de la biblioteca.

La visita es planteja com a un sessió informal on s'introdueix als alumnes en el concepte de biblioteca pública, què és la Xarxa de biblioteques municipals de la ciutat de Barcelona, les col·leccions i serveis que els ofereix la biblioteca, i els diferents espais que conformen la biblioteca Trinitat Vella-J. Barbero.

És un bon moment per a que els alumnes que no tenen el carnet se'l puguin fer (s'ha de tenir en compte que els menor de 14 anys caldrà que portin una autorització signada pel pare, mare o tutor legal).

La visita s'adapta a l'edat dels alumnes. Per alumnes infantils i de primària s'intentarà introduir el concepte biblioteca mitjançant algun àlbum il·lustrat adaptat a l'edat.

Per als alumnes de secundària s'aprofita per a presentar i explicar les diferents activitats que per a la seva edat que realitza la biblioteca, i s'intenta buscar la interacció amb ells per a que proposin activitats que voldrien que es realitzessin a la biblioteca, i quins documents (temes i formats documentals) els agradaria trobar.

Aquesta, sempre serà la primera visita a realitzar, sigui quina sigui l'edat del grup o curs que estigui realitzant. És important plantejar una primera presa de contacte amb la biblioteca informal per a trencar idees preconcebudes sobre la biblioteca. Depenent de l'edat i els interessos de l'escola/institut, la següent visita pot ser més o menys immediata en el temps.

(2) Cerca d'informació a la biblioteca i per Internet (activitat teòrica-pràctica)

Durada: entre 1:30 i 2h. Acollida a la Sala d'actes, desenvolupament de l'activitat a la 1a planta (ordinadors d'Internet i/o Espai multimèdia).

Activitat orientada a alumnes de cicle mitjà i superior de primària i alumnes de secundària. Es planteja com una visita encarada a la formació d'usuaris, per a adquirir habilitats en la recuperació d'informació mitjançant el catàleg i els documents de la biblioteca: consulta, identificació, i localització física. També s'introduirà el concepte d'informació i els elements que la conformen, i plantejar elements de cerques bàsiques per a recuperar informació a Internet. Els cursos de cicle mitjà i superior de primària comença a aprendre a fer cerques per internet i la utilització de programes d'ofimàtica per a realitzar els treballs per projectes. Aquesta activitat es pot adaptar a les diferents temàtiques que estigui treballant el grup a l'escola. Si és així, cal certa coordinació prèvia entre l'escola/institut i la biblioteca per a localitzar materials i diferents recursos.

(3) Hora del conte

Durada: entre 30 i 45 min. A l'espai infantil de la biblioteca. Cal aconseguir un espai còmode, potser amb coixins per a seure a terra.

Lectura dramatitzada d'un conte o àlbum il·lustrat, buscant la interacció dels alumnes per a treballar l'atenció al relat, la comprensió de la història i aspectes de participació dins del grup. Els documents amb els que realitzar aquesta activitat poden estar relacionats als temes treballats a classe, lligats al calendari estacional o festius, adaptats a les edats del grup, etc. En tot cas, caldria consensuar-los amb l'escola.

(4) Tupper-book (presentació de col·lecció)

Durada: 1h. Acollida a la Sala d'actes, on es desenvoluparà l'activitat.

Aquesta visita es planteja com a una reunió informal on presentar els alumnes una tipologia documental o una temàtica. O totes dues qüestions combinades. En tot cas estarà a l'edat dels alumnes, tant pel que fa al format documental com a la temàtica, perquè pot servir per als cursos de primèria i de secundària.

Es pot fer una presentació del fons de còmic, música, novel·la juvenil,... o també es pot presentar serveis digitals com l'e-biblio, de préstec de documents digitals. Pel que fa a les diferents temàtiques introduïdes, ens guiarem per l'expressat pel grup a la primera visita de presentació, o bé per temes consensuats prèviament amb l'escola/institut.

(5) Club de lectura (espai de lectura i comentari)

Durada: entre 1:30 i 2h. Acollida a la Sala d'actes, on es desenvoluparà l'activitat.

Aquesta visita es pot plantejar amb diferents fórmules:

- a) com a un espai de lectura, per a grups amb poca afició lectora. Es pot plantejar l'activitat com a grup de lectura conjunta amb un document seleccionat prèviament (en veu alta per exemple), o com un grup de lectura individual (el grup troba un lot de diferents documents i tipologies i cadascú llegeix el que vol);
- b) comentari de lectures realitzades prèviament, per a grups amb molta afició lectora;
- c) una barreja de les anteriors. Se'ls pot donar una estona per a fer lectura individual i posteriorment fer una posada en comú del que ha llegit cadascú.

Seria convenient realitzar-la després d'haver fet el Tupper-book, i haver proposat algunes lectures als alumnes i que els alumnes coneguessin una mica el fons documental de la biblioteca. Els documents escollits s'adaptaran en cada sessió a l'edat dels alumnes i de les temàtiques més apropiades a la feina de l'escola.

(5) Gimcana (activitat pràctica de cerca d'informació)

Durada: entre 1:30 i 2h. Acollida a la Sala d'actes, desenvolupament de l'activitat a la 1a planta (ordinadors d'Internet i/o Espai multimèdia) i la resta d'espais de la biblioteca.

L'activitat es planteja com una posada en pràctica dels coneixements adquirits a l'activitat teòrica-pràctica (2) Cerca d'informació a la biblioteca i per Internet. Es plantejarà un seguit de proves que atorguin una puntuació, o bé un joc de pistes en el que el resultat d'una prova porti fins a la prova següent, en les que hagin d'utilitzar les eines de la biblioteca: fer cerques al catàleg, trobar documents a la biblioteca, recuperar informació d'aquests documents, fer cerques per internet, interpretar la informació obtinguda, etc.

(6) Recerca i investigació: orientacions cap al treball de recerca

Durada: 2 sessions de 2h. Acollida a la Sala d'actes, desenvolupament de l'activitat a la 1a planta (ordinadors d'Internet i/o Espai multimèdia).

Activitat que s'orienta a proporcionar eines per a realitzar el treball de recerca.

1a sessió: Explicació de què és la informació i les seves característiques: significació, importància, vigència, validesa, valor. Orientacions bàsiques per a encarar el treball de recerca: què és, com escollir el tema, com desenvolupar el treball, com presentar el treball.

2a sessió: Explicació del desenvolupament del treball de recerca: metodologia, cerca i anàlisi de la informació, conclusions, presentació formal del treball (sumari, notes i citacions, bibliografia,...).

(7) Sessions a la biblioteca de l'escola

Qualsevol de les activitats presentades es poden realitzar a la biblioteca pública o a la biblioteca de l'escola. De fet seria interessant poder combinar els dos espais.

En el cas de biblioteques mòbils també es pot combinar el vehicle bibliotecari amb la biblioteca de l'escola o algun local municipal que pugui fer de suport. En àmbits rurals es pot escollir fer les sessions a l'aire lliure en els mesos de major bonança climàtica, element que pot enriquir les sessions a nivell perceptiu i sensorial.

Proposta temàtica i de visites per curs:

	Curs	1r trimestre	2n trimestre	3r trimestre	Proposta temàtica
Primària	Cicle inicial	Presentació + Hora del conte	Tupper book + Club de lectura	Tupper book + Hora del conte	Emocions. Diversitat models familiars. Tolerància i No violència. Solidaritat i Cooperació.
	Cicle Mitjà	Tupper book + Hora del conte	Cerca informació (*)	Tupper book + Club de lectura	Racisme Bulling Igualtat de gènere Ecologia i canvi climàtic
	Cicle Superior				Introducció a la diversitat sexual i de gènere Igualtat de gènere Comerç just Pobresa i desigualtats
Secundària	1r ESO	Presentació (*)	Cerca informació (*)	Gimcana	Bulling. Imatge social (aspecte, reputació...). Esports. Emocions.

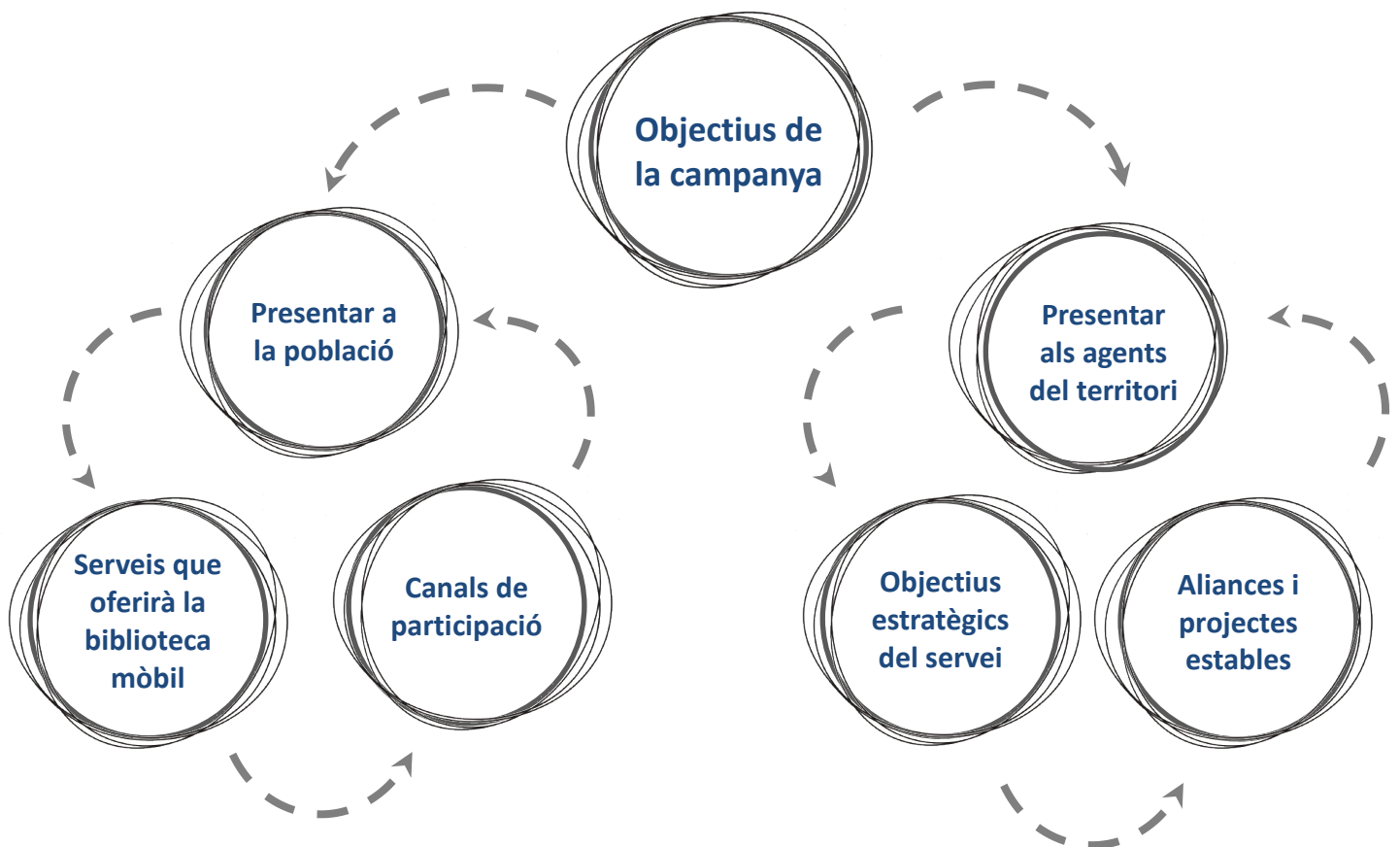
	2n ESO	Tupper-Book	Club de lectura	Gimcana	<p>Canvis en l'adolescència (físics, psíquics, emocionals).</p> <p>Immigració, racisme, xenofòbia</p> <p>Ecologia, canvi climàtic</p>
	3r ESO	Tupper-Book	Club de lectura	Gimcana	<p>Xarxes socials.</p> <p>Efectes de les drogues, l'alcohol, el tabac.</p> <p>LGTBIQ</p> <p>Violència de gènere</p>
	4t ESO	<p>Recerca i investigació</p> <p>(2 sessions)</p>	Tupper-Book	Gimcana	<p>Alimentació i hàbits saludables,</p> <p>Desordres alimentaris: anorèxia, bulímia, ...</p> <p>Estudis, opcions després de la ESO</p> <p>Música</p>
Secundària	1r Batxillerat	Tupper-Book	Gimcana	<p>Recerca i investigació</p> <p>(2 sessions)</p>	<p>Filosofia i Ètica.</p> <p>Arts, grafitti & street art</p>
	2n Batxillerat	<p>Recerca i investigació</p> <p>(2 sessions)</p>	Tupper-Book	Club de lectura	<p>Sexualitat, malalties de transmissió sexual, anticoncepció i avortament.</p> <p>Estudis, opcions després de Batxillerat</p> <p>Futur laboral</p>

Annex IX. Briefing destinat a la campanya de màrqueting

La implantació d'un servei de biblioteca mòbil a la Sierra de Albarracín (Teruel necessitarà una campanya per a presentar el projecte a la població i als agents del territori. Cal fer participants, tant a la població com a la resta d'agents del territori, i generar prèviament vincles, adhesions i complicitats.

Anterior al disseny de la campanya, hi haurà una 2a fase per a realitzar el Treball de camp on s'efectuarà una Anàlisi de situació (demogràfica, de serveis, d'equipaments,...), una Prospecció de necessitats, i uns Primers contactes amb agents locals (administracions i serveis). Aquest Treball de camp ha de generar una sèrie de propostes: d'Estratègia, de Canals de participació, de Catàleg de Serveis i Activitats i de Procediments dels Serveis de la Biblioteca mòbil. La campanya s'emmarcarà en una 3a fase de Formulació i desplegament de l'estratègia, en la que s'haurà confirmat un compromís i un recolzament de les administracions locals sobre la implantació del servei, a través de la Creació del Consell Assessor i la Definició de responsabilitats, el disseny del Pla operatiu vinculat al ROI, i s'hauran compromès els Recursos necessaris per a la implementació del servei.

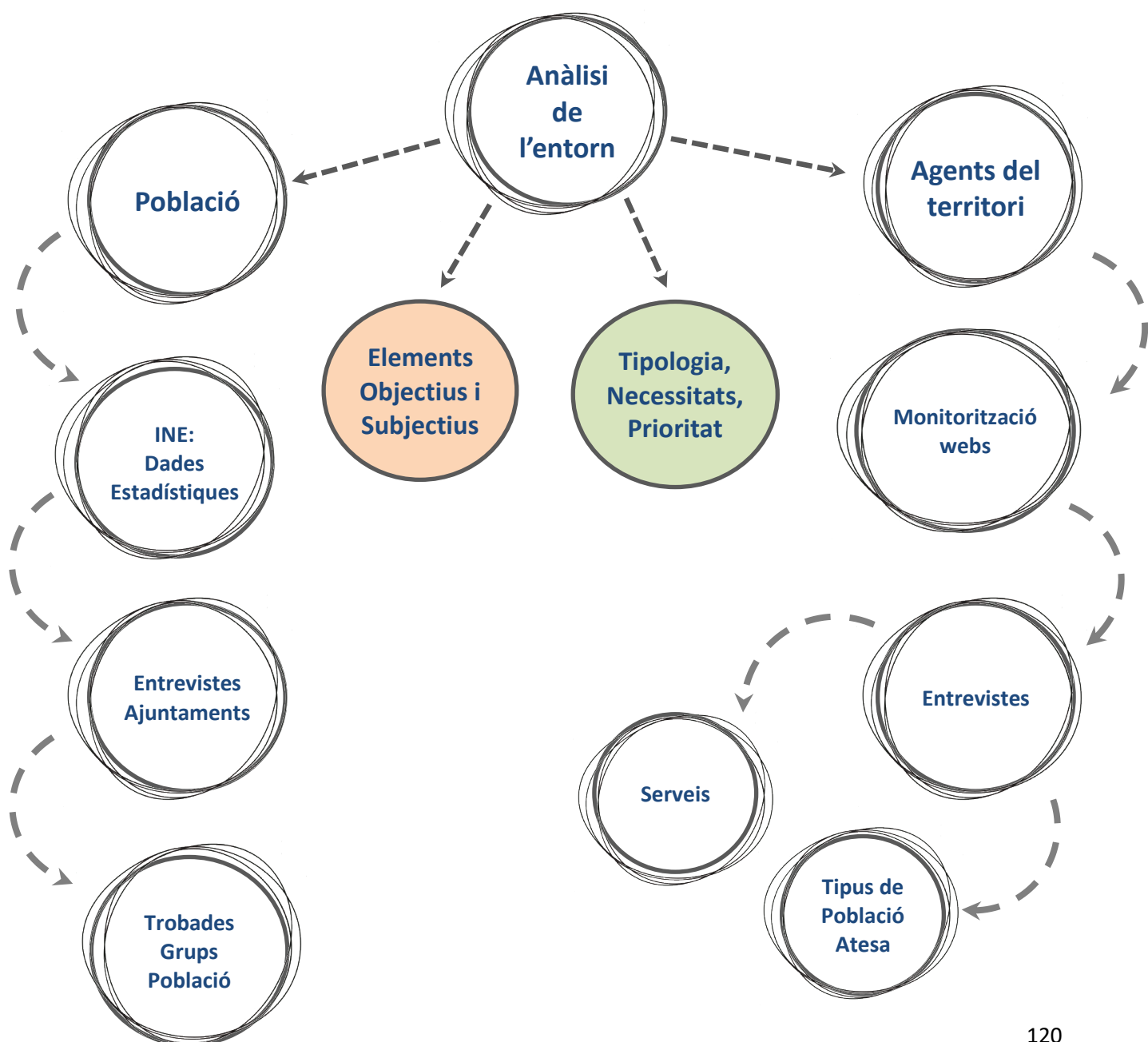
La campanya, servirà per a presentar l'estratègia, que quedarà definida pels serveis de la biblioteca, i que ha de ser representativa de la realitat i les necessitats tant de la població com dels agents del territori; és a dir, aquests han de reconèixer l'empremta de la seva participació en l'estratègia. Tot i que l'estratègia s'haurà definit i consensuat en el Consell Assessor, estarà oberta a introduir canvis o elements que puguin sorgir.

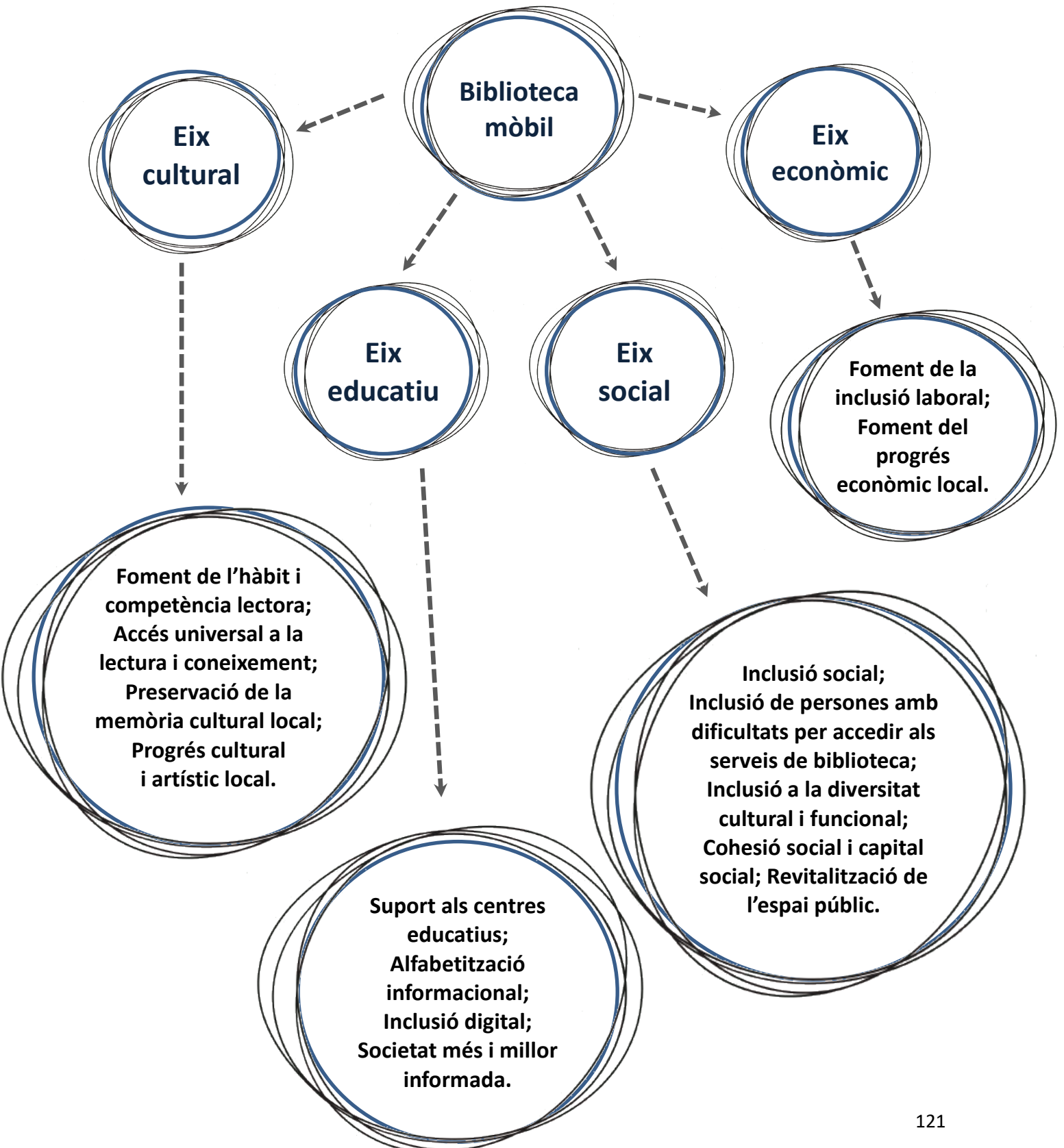
Per a realitzar l'anàlisi de l'entorn es partirà de l'objectiu de conèixer la tipologia, les necessitats i oportunitats, tant de la totalitat de la població com dels agents locals (serveis públics o agrupacions privades). També es coneixeran les prioritats d'intervenció que s'estableix la biblioteca. D'aquesta anàlisi de l'entorn extraurem factors objectius i factors subjectius, que s'hauran de vincular amb la Missió, Visió i Valors de la biblioteca, i amb els seus objectius estratègics.

Per a la població se farà una primera aproximació a partir de les dades estadístiques del INE, que se confirmaran amb entrevistes amb els Ajuntaments de cada poble, reforçades amb trobades amb grups de població, el màxim de representatius possibles.

Per als agents del territori, hi haurà una monitorització prèvia dels seus webs, una classificació segons tipologia de servei ofert i prioritats per al servei de biblioteca, entrevistes si cal amb administracions locals o directament amb els serveis del territori. D'aquestes entrevistes interessa recollir informació sobre quins serveis ofereixen i a quines persones s'atén.

La campanya es planteja per a captar els usuaris potencials i vincular-los al procés de disseny del servei. Els beneficis a comunicar, associats als objectius i les funcions de la biblioteca i el seu ROI, i definits per les necessitats de la població i els agents del territori, es vertebraran en 4 eixos:

6. Bibliografia⁴²

Actas XIII Jornadas Españolas de Documentación : FESABID'13. *Creando valor'es*. Toledo, 24 y 25 de mayo 2013.

<http://fesabid.org/documentos/fesabid13-actas.pdf>

Abadal, Ernest. *Gestión de proyectos en información y documentación*. Gijón: Ediciones Trea, 2004.

Alòs, Adela d'. A: *Full informatiu*, núm. 69 (set. 2014) del Col·legi d'Educadores i Educadors Socials de Catalunya. Citada a: 'Noves necessitats, nous perfils a la biblioteca pública', post al bloc *Observatori Professional del COBDC*, 10 de novembre de 2015

<http://www.cobdc.net/observatori/perfils-professionals/noves-necessitats-nous-perfils-a-la-biblioteca-publica/>

Arroyo Ortega, Óscar; Treviño Blasco, Modesto. *Bibliobuses para el siglo XXI: Modelos de desarrollo y gestión de servicios bibliotecarios móviles en España*. [2005?].

<http://www.bibliobuses.com/documentos/Bibliobusesparaelsiglo21.pdf>

Ballarin, Albert; Burguillos, Ferran, Camps, Núria. *El valor econòmic de les Biblioteques Municipals de Sabadell : anàlisi del retorn a la inversió (ROI) del servei de biblioteca pública*. COBDC, 2016.

<http://www.cobdc.net/14JCID/wp-content/uploads/comunicacions/valor-pub-bib-mpals-sabadell.pdf>

Borràs, Irene; Hernández, Francesc; Luna, Luis Miguel. *Gestió econòmica*. Barcelona: Ajuntament de Barcelona; Torre Jussana, 2005. (Útils pràctics, 12).

http://www.tjussana.cat/doc/publicacions/UP_12.pdf

Bretones, Xavier. *Noves formes de finançament associatiu*. Barcelona: Ajuntament de Barcelona; Torre Jussana, 2004. (Útils pràctics, 17).

http://www.tjussana.cat/doc/publicacions/UP_17.pdf

Bundó Nin, Montserrat; Gabarró Parera, Montserrat. *La biblioteca escolar i la biblioteca pública: idees per a la col·laboració*. Generalitat de Catalunya. Departament d'Educació, 2008.

http://xtec.gencat.cat/web/.content/alfresco/d/d/workspace/SpacesStore/0044/44013067-f190-409f-a957-ffd04c8fea48/be_bp.pdf

Cerdà, Paco. *Los últimos : voces de la Laponia española*. Logroño: Pepitas de Calabazas, 2017

⁴² Tots els enllaços s'han revisat amb data de l'1 de setembre de 2018.

Civallero, Edgardo. 'Las leyendas que nunca tuvimos: producción de materiales propios en bibliotecas rurales e indígenas argentinas', a: *Educación y biblioteca*, Año 19, n. 162, p. 82-86 (2007). Madrid: Asociación Educación y Bibliotecas Tilde, 2007.

<http://hdl.handle.net/10366/119435>

Civallero, Edgardo. 'La biblioteca como trinchera : De resistencias, militancias, políticas y estantes con libros', a: *Fuentes, Revista de la Biblioteca y Archivo Histórico de la Asamblea Legislativa Plurinacional*, 2016, núm. 45.

<https://www.aacademica.org/edgardo.civallero/143.pdf>

Consejo de Cooperación Bibliotecaria. Grupo Estratégico para el Estudio del Impacto Socioeconómico de las Bibliotecas en la Sociedad. *Informe al Comité Permanente del Consejo de Cooperación Bibliotecaria*. [Madrid]: Ministerio de Cultura, 2014.

http://www.ccbiblio.es/wp-content/uploads/INFORME_AL_CONSEJO.pdf

Consejo de Cooperación Bibliotecaria. Grupo de Trabajo de Selección Bibliográfica Cooperativa. *Pautas para establecer una política de colecciones en una biblioteca pública*. Ministerio de Cultura, 2010.

http://travesia.mcu.es/portalnb/jspui/bitstream/10421/5081/1/GT_Sel_cooperativa.pdf

Consejo Económico y Social. Informe 01/2018: *El medio rural y su vertebración social y territorial*. Madrid: CES, 2018

<http://www.ces.es/documents/10180/5461461/Inf0118.pdf>

Cuenca Sàez, Juana. 'La colección', a: Soto Arranz, Roberto (Coord.). *La biblioteca móvil*. Gijón: Ediciones Trea, 2001.

Cruz Sáez Castro, Rafael. 'Los servicios bibliotecarios en zonas rurales', a: *III Encuentro de Bibliotecas y Municipio*. Madrid: Ministerio de Cultura, 2009.

http://travesia.mcu.es/portalnb/jspui/bitstream/10421/2142/1/III_EBM_2009.pdf

Duque Cardona, Natalia; Mazón Zulueta, Viviana. 'Bibliotecas y desigualdad social: Explorando el estado del arte', a: *Anales de Documentación*, 2018, vol. 21, núm. 1.

<http://dx.doi.org/10.6018/analesdoc.21.1.289021>.

Equip LIC. Servei territorial de Girona. *L'hàbit lector i el temps de lectura a l'educació secundària*. Girona: Generalitat de Catalunya, Departament d'Ensenyament, 2016.

http://xtec.gencat.cat/web/.content/projectes/lectura/impulslectura/materialsformacio/gustperllegir/documents/temps_lectura_secundaria.pdf

García, Víctor; Ponce, Mireia; Royuela, Alicia. *Manual associatiu sobre la constitució i posada en marxa d'una associació*. Barcelona: Ajuntament de Barcelona; Torre Jussana, 2010. (Útils pràctics, 22).

http://www.tjussana.cat/doc/publicacions/UP_22.pdf

García Sierra, Victoria. *Misión de de las bibliotecas en el mundo rural : las bibliotecas municipales de la provincia de Salamanca*. [Treball Final de Grau]. Salamanca: Universidad de Salamanca, 2016.

<http://hdl.handle.net/10366/130137>

Gobierno de Navarra. Servicio de Bibliotecas, *El valor de las bibliotecas : estudio de Impacto Socioeconómico de las Bibliotecas en la Comunidad Foral de Navarra*. Gobierno de Navarra. Servicio de Bibliotecas, 2016.

http://www.elvalordelasbibliotecas.es/wp-content/uploads/2016/04/info_elvalor_1604.pdf

Gómez Yáñez, José Antonio (Coord.). *Estudio Fesabid. El Valor Económico y Social de los Servicios de Información: Bibliotecas*. FESABID, 2013

<http://www.fesabid.org/sites/default/files/repositorio/fesabid-valor-economico-social-servicios-informacion-bibliotecas.pdf>

Grupo Civis. *Guía para el Retorno Social de la Inversión (SROI). Traducción y adaptación al español de "A Guide to Social Return on Investment" publicado por 'The Cabinet Office'*. Grupo Civis, 2013

http://www.grupocivis.co/images/Documentos/Retorno_social_de_la_inversion_SROI/Guia_SR_OI.pdf

IFLA. Grupo de Trabajo de la Sección de Bibliotecas Públicas. *Pautas sobre Bibliotecas Móviles*. ACLEBIM, 2010.

La traducció al castellà d'ACLEBIM es troba a:

<http://www.bibliobuses.com/documentos/Pautas%20IFLA%20%28Spanish%29.pdf>

Mentre l'edició original en anglès:

<https://www.ifla.org/files/assets/hq/publications/professional-report/123.pdf>

Instituto Aragonés de Estadística. *Estadística local de Aragón. Ficha territorial: Comarca de Albarracín*. IAE, 2018

http://bonansa.aragon.es:81/iaest/fic_mun/pdf/31.pdf

Instituto Aragonés de Estadística. *Sierra de Albarracín*. IAE, [2015?]

http://www.aragon.es/estaticos/GobiernoAragon/Organismos/InstitutoAragonEstadistica/Documentos/docs/Areas/Economia/InfoTem/CuenEco/VAPComarcal/Fichas_comarcales/31.pdf

Llano, Xilberto. *La biblioteca en el medio rural: reflexiones*. Gijón: Ediciones Trea, 1997.

Luria, Maria; Pintor, Jöel. *El retorn a la inversió de la Xarxa de Biblioteques Municipals de la província de Barcelona (2007-2011)*. Gerència de Serveis de Biblioteca. Diputació de Barcelona, 2013.

https://www.diba.cat/documents/16060163/23868316/1+2013_04_18_ROI_catala.pdf/c32af462-a895-4feb-ab9b-b3129b66add0

Molino, Sergio del. *La España vacía: viaje por un país que nunca fue*. Madrid: Turner, 2016.

Observatorio Aragonés de las Comarcas. *Comarca Sierra de Albarracín: Informe 2015-2016*. [S.l.]: Consejo de Cooperación Comarcal [2016?].

https://transparencia.aragon.es/sites/default/files/documents/31_sierra_albarracin_informe_15_16.pdf

Observatorio de la Lectura y el Libro. 'Lectureando con... La Biblioteca Pública Aurizberri-Espinal: "Piensa globalmente, actúa localmente: itinerarios de dinamización cultural en el Pirineo" ', a: *Lectureando*. Madrid: Ministerio de Cultura y Deporte. Gobierno de España, [2017?].

<http://www.mecd.gob.es/en/cultura/areas/libro/mc/lectureando/lectureando-con/biblioteca-aurizberri-espinal.html>

Ollé, Candela; Cerezuela, Berta. *Gestión de proyectos paso a paso*. Barcelona: Editorial UOC, 2017.

Pérez Iglesias, Javier. 'La bibliotecas rurales ante el futuro : Retos y responsabilidades' a: *Educación y Biblioteca*, Any 11, n. 107, p. 30-35 (1999). Madrid: Asociación Educación y Bibliotecas Tilde, 1999.

<http://hdl.handle.net/10366/115489>

Reina Segovia, Marcos. 'Los servicios bibliotecarios móviles y sus profesionales frente a la crisis económica: encrucijadas y cambios' a: *Educación y Biblioteca*, Año 22, n. 178, p. 93-96 (2010). Madrid: Asociación Educación y Bibliotecas Tilde, 2010.

<http://hdl.handle.net/10366/119738>

Rincón Bonet, Aurora. *Competències lectores i èxit escolar*. Barcelona: Fundació Jaume Bofill, 2012.

<http://www.fbofill.cat/sites/default/files/569.pdf>

Romero, Santi. *La Arquitectura de la Biblioteca : Recomendaciones para un proyecto integral*. Barcelona: Col·legi d'Arquitectes de Catalunya, 2003.

http://www.bibliotecaspublicas.cl/624/articulos-10968_archivo_01.pdf

Servera Salas, Pau. *Manual bàsic de comptabilitat aplicada a petites i mitjanes associacions*. [Barcelona: Ajuntament de Barcelona; Torre Jussana, 199-?.] . (Útils pràctics: Barcelona Associacions, 9).

http://www.tjussana.cat/doc/publicacions/UP_9.pdf

Soto Arranz, Roberto (Coord.) *La biblioteca móvil*. Gijón: Ediciones Trea, 2001.

Soto, Roberto. 'Proyecto Berragu, la biblioteca casa por casa', a: *Biblogtecarios*, 9 de diciembre de 2016.

<https://www.biblogtecarios.es/robertosoto/proyecto-berragu-aurizberri-espinal/>

Togores, Rosa. *El valor de les biblioteques públiques en la societat: el cas de la Xarxa de Biblioteques Municipals*. Gerència de Serveis de Biblioteques; Diputació de Barcelona, 2014.
[https://www.diba.cat/documents/16060163/22275360/El+valor+de+les+biblioteques+p%
abliques+en+la+societat+E-LIBRE.pdf/47985f87-05a6-4551-a9d9-53e17329fd9d](https://www.diba.cat/documents/16060163/22275360/El+valor+de+les+biblioteques+p%c3%b+abliques+en+la+societat+E-LIBRE.pdf/47985f87-05a6-4551-a9d9-53e17329fd9d)

Ulrich Werner, Klaus. 'Edificis, equipaments i gestió sostenible. Llista de control', traducció de 'Sustainable buildings, equipment, and management. A checklist', a: Hauke, Petra; Latimer, Karen; Ulrich Werner, Klaus. *The Green Library = Die grüne Bibliothek. The challenge of environmental sustainability*. IFLA, 2013
https://www.ifla.org/files/assets/environmental-sustainability-and-libraries/GreenLibraryChecklist/greenlibs_checklist_catalan-english.pdf